

MAKROPRUDENCIÁLIS JELENTÉS

2023

*„A tökéletesség felé vezető út csak az lehet,
melyen az ember a közjóért munkálkodhatik.”*

Gróf Széchenyi István

MAKROPRUDENCIÁLIS JELENTÉS

2023

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank

Felelős kiadó: Hergár Eszter

1013 Budapest, Krisztina krt. 55.

www.mnb.hu

ISSN 2498-9398 (nyomtatott)

ISSN 2498-938X (on-line)

Előszó

A 2008-as nemzetközi gazdasági válság alapvetően változtatta meg a pénzügyi stabilitás fenntartásáról alkotott képet. A pénzügyi rendszer súlyos zavarainak fájó tanulsága, hogy az egyes pénzügyi intézmények stabilitását célzó, kizárólag mikroprudenciális fókuszú beavatkozások önmagukban nem képesek a pénzügyi rendszer stabilitását fenntartani. Ehhez a rendszerszintű pénzügyi kockázatok mérséklésére, és így megfelelően kalibrált makroprudenciális előírásokra is szükség van.

Az MNB a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. számú törvényben erős felhatalmazást és megfelelő eszközöket kapott arra, hogy mikro- és makroprudenciális hatóságként a nemzeti szinten megjelenő pénzügyi rendszerkockázatokat hatékonyan kezelje, és a fogyasztóvédelmi feladatkörén keresztül a pénzügyi rendszerbe vetett bizalom megőrzését is támogassa. Az MNB a megerősített mandátumát proaktívan és az európai uniós szabályozási kerettel összhangban használja.

A Makroprudenciális jelentés célja, hogy bemutassa az MNB által a Pénzügyi stabilitási jelentésben feltárt és kommunikált rendszerkockázatok megelőzésére és kezelésére alkalmazott makroprudenciális eszközöket, azok hatásmechanizmusait és a piaci szereplők alkalmazkodását. Emellett áttekintést ad a pénzügyi rendszer zökkenőmentes működését támogató szánálási tevékenységről, valamint a pénzügyi fogyasztóvédelem területén is ismerteti azon fejleményeket, melyek a pénzügyi rendszerbe vetett bizalom erősítésén keresztül hozzájárulnak a pénzügyi stabilitás fenntartásához. A kiadvány az MNB Alapokmányával és makroprudenciális, illetve felügyeleti stratégiájával összhangban törekszik arra, hogy az ágazati szereplők mellett a szélesebb közvélemény számára is közérthetőbbé tegye az MNB pénzügyi stabilitást támogató intézkedéseit.

Tartalom

Előszó	3
Vezetői összefoglaló	7
1. Anticiklikus tőkepuffer	9
1.1. Az MNB a lassuló lakáshitelezés és lakáspiaci aktivitás okán az anticiklikus tőkepuffer aktiválását egy évvel elhalasztotta	9
1.2. Az európai hatóságok nagyobb része egyelőre továbbra is pozitív anticiklikus tőkepufferrátát ír elő	11
2. Adósságfék-szabályok	12
2.1. A lakossági hitelezés jelentősen visszaesett, túlzott hitelkiáramlás nem látható	12
2.2. A hitelezés szerkezete sem mutat túlzott lakossági eladósodást	12
2.3. Az MNB folyamatosan figyeli az adósságfék előírásokhoz való alkalmazkodást és fenntartja a szabályozás hatékonyságát	14
2.4. Az MNB folyamatosan javítja az adósságfék szabályozás hatékonyságát	15
3. Bázeli likviditási és finanszírozási eszközök	19
3.1. A bankok likviditása továbbra is bőséges	19
3.2. A bankok az NSFR szint alapján megfelelően ellátottak stabil forrásokkal	20
3.3. Az MNB megerősítette az LCR-re vonatkozó felügyeleti elvárásait	20
4. Külső sérülékenységet csökkentő finanszírozási eszközök	24
4.1. A növekvő rövid külső adósság még nem járt a külső sérülékenységgel összefüggő rendszerkockázatok érdemi növekedéséhez	24
4.2. Mérsékelt kockázatnövekedés mellett a bankrendszer megfelelő pufferekkel és biztonságos szerkezetben teljesíti a hazai finanszírozási követelményeket	25
5. Jelzáloghitel-finanszírozás megfelelési mutató	27
5.1. A JMM szabályozás ösztönzi a hazai jelzáloglevél-piac fejlődését	27
5.2. Az MNB a megváltozott pénzügyi piaci körülmények okán elhalasztotta a tervezett JMM szigorításokat	28
6. Rendszerszinten jelentős intézmények tőkepuffere	30

7. Rendszerkockázati tőkepuffer	32
7.1. A kereskedelmiingatlan projekthitel-kitettségekből eredő rendszerkockázat középtávon emelkedhet	32
7.2. Az MNB a koronavírus-járványban határozatlan időre felfüggesztett rendszerkockázati tőkepuffer újraaktiválásáról döntött	33
8. Az MNB pénzügyi fogyasztóvédelmi tevékenysége	36
8.1. 2022-ben a folyamatos, proaktív felügyelés jellemezte az MNB pénzügyi fogyasztóvédelmi tevékenységét	36
8.2. Az MNB a fogyasztók pénzügyi tudatosságának növelésével és a hazai pénzforgalom szereplőinek szóló ajánlás kibocsátásával veszi fel a harcot a kibercsalásokkal szemben	37
8.3. Nem azonosított rendszerszintű hibát az MNB fizetési moratóriumot érintő témavizsgálata	38
8.4. A számlatermékek inflációs díjmelése mellett az alapszámla havi díja harmadára csökkent, ami ösztönözheti a számlaváltásokat	38
9. Az MNB szanálási tevékenysége	42
9.1. A MREL-követelmények az új szabályozásnak megfelelően és a legújabb banki adatok szerint frissítésre kerültek	42
9.2. A MREL-követelmények teljesítését folyamatosan ellenőrzi az MNB, a szanálási tervezést támogató módszertan újabb jelentős fejlesztése kezdődött el 2023-ban	43
10. Kiemelt téma: Az éghajlatváltozás potenciális pénzügyi rendszerkockázatai és kezelésük	46
10.1. Az MNB fokozottan monitorozza az éghajlatváltozás pénzügyi rendszerkockázatainak alakulását	46
10.2. Az MNB makroprudenciális intézkedésekkel is támogatja a klímavédelmi célok elérését	48
11. Kiemelt téma: Árnyékbanki rendszerkockázatok és kezelési lehetőségeik	50
11.1. Az árnyékbankrendszer nemzetközi növekedése	50
11.2. A potenciális hazai árnyékbanki kockázatok	51
11.3. Az árnyékbanki és nem banki tevékenységeket célzó makroprudenciális szabályozás uniós erősítése	53
Végjegyzetek	54
Keretes íráskok jegyzéke	
1. Keretes írás: A DTI/LTI szabályok alkalmazása nemzetközileg és a potenciálisan kezelhető kockázatok hazai alakulása	17
2. Keretes írás: A nemzetközi egyedi bankválságok kapcsán levonható szabályozói tanulságok	22
3. Keretes írás: Minősített Fogyasztóbarát termékkör – eredmények és fejlesztési irányok	40
4. Keretes írás: A nemzetközi bankválságok és az európai uniós banki válságkezelés fejlesztési irányai	45

Vezetői összefoglaló

Az MNB az évente megjelenő Makroprudenciális jelentésben mutatja be és értékeli – az MNB fogyasztóvédelmi és szanalási tevékenységére is kitérve – a makroprudenciális eszközeinek működését, a piaci szereplők alkalmazkodását, valamint azt, hogy az előírások hogyan befolyásolják a pénzügyi rendszer gazdasági növekedéshez való fenntartható hozzájárulását. Emellett a jelentés egyes pénzügyi stabilitási szempontból kiemelten aktuális témaköröket mélyebben is elemez. 2023 októberében az egyes eszközökkel kapcsolatban az alábbi fő üzenetek fogalmazhatók meg:

1. A tartósan magas infláció letörésére irányuló szigorú monetáris politikai kondíciók és a továbbra is bizonytalan makro-gazdasági helyzet mellett az anticiklikus tőkepufferráta (CCyB) meghatározása során vizsgált indikátorok, az ingatlanpiaci és a kapcsolódó hitelezési folyamatok a ciklusos és a lakáspiaci túlfűtöttséggel összefüggő rendszerkockázatok érdemi enyhülését jelzik. Mindezekre tekintettel az MNB a 2023. július 1-jétől aktívuló CCyB előírás egyéves elhalasztásáról döntött, így a tőkepuffer 2024. július 1-jétől lép hatályba 0,5 százalékos szinten. A ráta mértékéről a továbbiakban is ne-gyedévente dönt az MNB a kockázatok alakulásától függően.

2. A kereskedelmiingatlan (CRE) hitelezéssel összefüggő kockázatok jelenleg még nem tekinthetők túlzott mértékűnek, de előretekintve érdemi pénzügyi stabilitási kockázatok épülhetnek fel. A bérleti kereslet a legtöbb szegmensben továbbra is elmarad a COVID előtti szinttől, középtávon jelentős a túlkínálat kialakulásának kockázata, emelkednek a kihasználatlansági ráták, miközben az ingatlanbefektetések iránt elvárt hozamok növekedése az ingatlanok értékének csökkenése irányába mutat. A potenciálisan emelkedő kockázatok miatt indokoltá vált a koronavírus-járvány kitörésekor határozatlan időre felfüggesztett rendszerkockázati tőkepuffer (SyRB) 2024. július 1-jétől történő, preventív célú újraaktiválása. Az SyRB aktíválása tőkekövetelmény előírása esetén erősíti a bankok projekthitel-kitettségekkel kapcsolatos sokkellenálló képességet, vagy a nem kívánt állományok tisztításának ösztönzése útján csökkenti a bankok sérülékenységét.

3. Az MNB 2023. évi felülvizsgálata során sem változtatott a hazai rendszerszinten jelentős intézmények (O-SII) körén. A rendszerszinten jelentős bankoknak 2023-tól a 2024-re előírányozott egyedi pufferráta célszintek felé kell megfelelniük a koronavírus járvánnyal összefüggésben bevezetett feloldás nyomán kialakított fokozatos pufferfelépítési pályák mentén. Az elmúlt évben az O-SII bankok rendszerszintű jelentőségének és koncentrációjának mérsékelt, elsősorban az OTP Bank Nyrt. külföldi akvizícióiból fakadó változása nem indokolta a pufferráták módosítását.

4. Az elmúlt évek gyors hitelkiáramlása, valamint a magas infláció és emiatt alkalmazott szigorú monetáris kondíciók el-lenére sem látható a hitelfelvevők túlzott eladósodottsága. 2023 első felében az újonnan nyújtott lakáshitel-kihelyezésen belül a magas jövedelmi megterheltséggel (JTM) nyújtott hitelek aránya az előző év azonos időszakához képest mintegy 3 százalékponttal nőtt, amit az emelkedő hitelkamatok miatt növekvő törlesztőrészeket magyaráznak. A magas JTM értékkel nyújtott hitelek volumene azonban a teljes hitelpiac lassulása okán, a részesedésük emelkedése ellenére is csak mintegy harmada az előző évek volumenének. Ezzel egyidőben az ingatlanárak lassuló dinamikájával együtt folytatódott a fede-zetek megterheltségének (HFM) elmúlt években látott fokozatos csökkenése. Az adóssághék-szabályozói limitek közelében nyújtott hitelek túlzott csoportosulása, illetve a kifizetett adósok adóssághék-szabályokhoz való jelentős alkalmazkodása továbbra sem látható. Az elmúlt évek lakásár-emelkedése okán a fiatal-elsőlakás vásárlóknak az egyéb lakásvásárlókhoz képest nehezebb lehet a lakásvásárláshoz szükséges önerő előteremtése. Erre tekintettel az MNB kiemelten vizsgálja az elsőlakás-vásárlók esetén alkalmazható eltérő, kedvezményes HFM-limitek közeljövőbeli alkalmazásának lehetőségét. 2023-ban továbbá az infláció és a nominális béremelkedés ellensúlyozása okán, az adóssághék előírások hatékonyságának és rugalmasságának megőrzése érdekében az MNB 600 ezer forintba növelte a magasabb eladósodottságot engedő jövedelmi küszöbértéket, és 450 ezer forintba a rendeletben előírt ún. de minimis limiteket.

5. A bankok a likviditásfedezeti ráta (LCR) követelményt biztonságos pufferekkel teljesítik, a tényleges banki likviditási po-zíciókban az elmúlt évekhez képest jelentős változás nem látható. A szektorszintű LCR a monetáris politikai eszköztárban történt módosításokkal összefüggő, technikainak tekinthető szintcsökkenést követően a korábbi 150-160 százalékos szintek közelébe korrigált vissza. A bankok a nettó stabil finanszírozási ráta (NSFR) előírást stabilan teljesítették az elmúlt egy évben. A szigorú monetáris kondíciók ügyfélbetétek árazásában való korlátozott mértékű és lassabb megjelenése viszont hosszabb távon finanszírozási kockázatot jelenthet. A növekvő kamatkockázatokra és a nemzetközi banki csődeseményekre

is reagálva az MNB a jelentős banki likviditás ellenére preventív jelleggel felügyeleti hatáskörében elvárja az intézmények likviditáskezelésének megerősítését.

6. Az MNB makroprudenciális finanszírozási előírásait a bankrendszer továbbra is megfelelő pufferekkel, kedvező forrás-szerkezettel teljesíti. A bankrendszer nominális és mérlegfőösszeg-arányos rövid külső adóssága történelmi mélypontokról elmozdulva némi növekedést mutat, illetve néhány bank csoporton belüli ügyletekkel érdemben nagyobb negyedévközi rövid külső adósságot tart fenn. A devizális eltérést tekintve a bankrendszer érdemi devizaforrás-többlettel működik. A bankok finanszírozási pozíciója stabil és a szektor megfelelő tartalékkal bír, így a finanszírozási helyzet nem képezi akadályát a hitelezésnek.

7. A Jelzáloghitel-finanszírozás megfelelési mutató (JMM) előírásnak a bankok a zöld jelzáloglevél-kibocsátásokra vonatkozó kedvezmény támogatása mellett biztonságos pufferekkel felelnek meg. Az elmúlt egy évben jelentősen nőtt a hazai kibocsátású jelzáloglevél-állomány, amelyen belül a zöld jelzáloglevelek részesedése is egyre jelentősebb. 2022. július 1-jétől a devizában denominált jelzáloglevél-alapú források figyelembe vehetőkké váltak a JMM előírás teljesítése kapcsán, azonban deviza jelzáloglevél-kihelyezésre még nem került sor. A jelzáloglevél-piac további fejlesztése érdekében az MNB 2022 nyarán több módosításról is döntött a befektetői kör bővítése és a forint lejáratú összhang további erősítése érdekében, amit azonban az aktuálisan fennálló bizonytalan gazdasági és tőkepiaci helyzet okán 2022 végén határozatlan időre elhalasztott. A tervezett szigorítások bevezetésének ütemezéséről a tőkepiaci feltételek alakulásától függően dönthet az MNB.

8. Az MNB pénzügyi fogyasztóvédelmi tevékenysége továbbra is támogatja a pénzügyi stabilitás fenntartását a pénzügyi rendszerbe vetett bizalom növelésén keresztül. Ennek keretében a jegybank az elmúlt évben kiemelten foglalkozott: (1) a kibercsalások megelőzésével és a fogyasztók pénzügyi tudatosságának erősítésével, (2) a fizetési moratóriumhoz kapcsolódó előírások betartásának vizsgálatával, (3) valamint a számlatermékek inflációhoz kötött mértékű díjmelésével. Az MNB a Minősített Fogyasztóbarát termékek folyamatos fejlesztése útján is segíti a zöld átállást, valamint az online hitelnyújtási folyamatok banki térnyerését.

9. Az MNB a nemzetközi jogszabályi változásokra és annak hazai implementációjára hivatkozva frissítette a hazai intézmények MREL-követelményeit. A frissített előírásokat a hitelintézetek a 2023. január 1-jei kötelező alkalmazkodási időpontban teljesítették. Az MNB szorosan nyomon követi a 2024. január 1-i kötelező megfelelésre való felkészülést, amelynek keretében az intézményeknek 2023. első negyedéves adatok alapján további mintegy 655 milliárd forint összegű alkalmazkodást kell végrehajtani.

A makroprudenciális politikai eszköztár alkalmazásának hatásbecslése mellett az MNB makroprudenciális szempontból kiemelten vizsgálta a következő témaköröket:

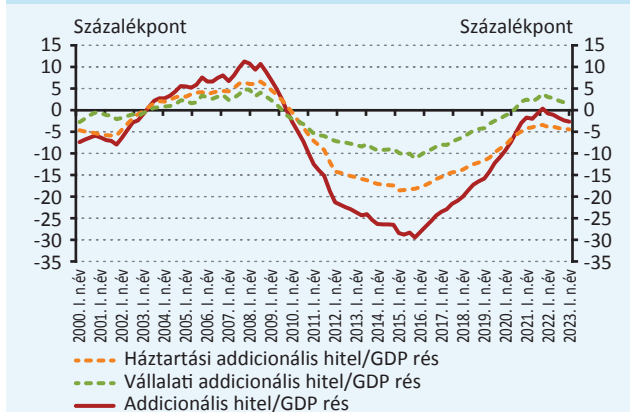
10. Az MNB továbbra is kiemelt figyelmet fordít az éghajlatváltozásból eredő pénzügyi stabilitási kockázatok értékelésére. Ennek kapcsán többek között a magas széndioxid-kibocsátással bíró vállalatoknak nyújtott hitelek koncentrációját, a lakáshitel-fedezetek energetikai megoszlását és a természeti katasztrófákkal szembeni kitétséget is kiemelten monitorozza. A zöld kockázatok és klímavédelmi szempontok figyelembevétele a hazai makroprudenciális eszköztárban is megkezdődött, első körben a zöld jelzáloglevelek JMM-ben való kedvezményes figyelembevétele útján. Emellett a zöld szempontok adósságfék-előírásokban való érvényesítésére is egyre több nemzetközi példa látható, amelyek alkalmazási lehetőségeit az MNB is vizsgálja.

11. Az elmúlt évtizedben a kevésbé szabályozott és potenciális rendszerkockázatot jelentő árnyékbankrendszer pénzügyi eszközállománya és a hitelintézeti szektorhoz viszonyított relatív mérete is jelentősen nőtt globálisan, amihez a bankszektor erősödő szabályozása és az új technológia megoldások nembanki intézmények általi erősebb kihasználása is hozzájárult. A hazai pénzügyi rendszerben az árnyékbankinak tekinthető kockázatok jelenléte jelenleg korlátozott az EU magországaiban látotthoz képest. Az árnyékbanki tevékenységek mérete és a hazai bankok ezekből eredő kockázatoknak való potenciális alacsony kitétsége miatt érdemi rendszerkockázat nem azonosítható. Az EU-s szabályozás jelenleg főként mikroprudenciális eszközöket tesz elérhetővé az árnyékbanki kockázatok kezelésére, de a befektetési alapokkal kapcsolatos szabályozási eszközök rendszerszintű fókusszal való kiegészítése folyamatban van.

1. Anticiklikus tőkepuffer

Az anticiklikus tőkepuffer (CCyB) rátájának meghatározása során vizsgált indikátorok 2022 második felévtől a ciklikus rendszerkockázatok érdemi enyhülését mutatják és szabályalapon nem jelzik makroprudenciális beavatkozás szükségességét. Az ingatlanpiaci és a kapcsolódó hitelezési folyamatok szintén a ciklikus kockázatok jelentős enyhülését mutatják és előretekintve is a lakóingatlanpiaci túlfűtöttséggel összefüggő kockázatok enyhülése várható. Az MNB mindezekre tekintettel egy évvel, 2024. július 1-jére halasztotta az anticiklikus tőkepuffer 2023. július 1-jétől tervezett aktiválását. A ráta mértékéről a továbbiakban is negyedévente dönt az MNB a kockázatok alakulásától függően.

1. ábra
Az irányadó ráta számításához használt adiciónális hitel/GDP rés, valamint háztartási és vállalati megbontásának alakulása

Forrás: MNB.

1.1. AZ MNB A LASSULÓ LAKÁSHITELEZÉS ÉS LAKÁSPIACI AKTIVITÁS OKÁN AZ ANTICIKLIKUS TŐKEPUFFER AKTIVÁLÁSÁT EGY ÉVVEL ELHALASZTOTA

A hazai ciklikus pénzügyi rendszerkockázatok szintje érdemben csökkent. A hazai hitelciklus értékelésére kifejlesztett, országspecifikus irányadó adiciónális hitel/GDP-rés 2021 végétől fokozódó mértékben marad el az egyensúlyi szintjétől a háztartási és vállalati hitelezési folyamatok eltérő szintje mellett (1. ábra). Míg a vállalati hitelállomány 2020 második fele óta a becsült egyensúlyi szintje felett alakult, addig a háztartási hitelállomány a 2008-as válság óta egyensúlyi szintje alatt áll, 2020 második negyedévében megközelítve, azóta viszont távolodva tőle. A nemzetgazdaság hitelezése tehát összességében az irányadó adiciónális hitelrés

1. táblázat

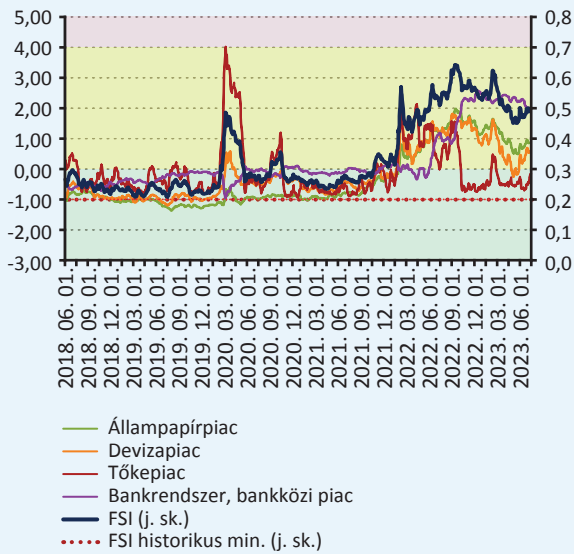
A ciklikus rendszerkockázati térkép válogatott indikátorainak alakulása, 2002–2023. I. né.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Adiciónális hitel/GDP rés	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green
Háztartási adiciónális hitel/GDP rés	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green
Vállalati adiciónális hitel/GDP rés	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green
Globális hitelállomány/GDP-rés	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green
Ingatlanár/jövedelem	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green
Háztartási adósságszolgálat/rendelkezésre álló jövedelem	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green
Bruttó külső adósság/GDP	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green
Hitel-betét arány a hitelintézeti szektorban	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green
Devizahitelek aránya (hazai pénzügyi intézmények)	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green
Folyó fizetési mérleg egyenleg/GDP	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green
Bankrendszeri tőke megfelelési mutató	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green
Bankrendszeri tőkeáttétel	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green

Megjegyzés: A zöld szín alacsony, a sárga közepes, a piros magas ciklikus rendszerkockázatot jelez.

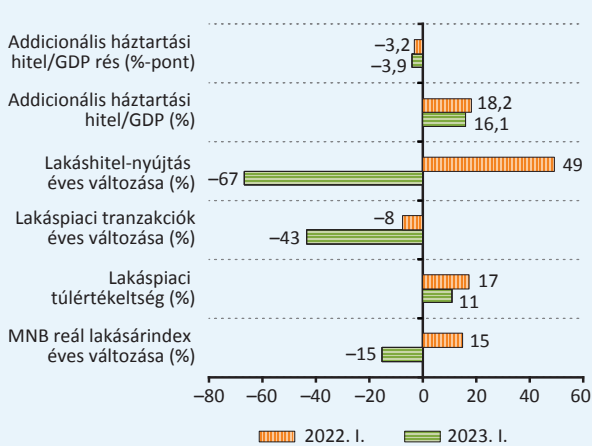
Forrás: BIS, KSH, MNB.

2. ábra
A Faktoralapú pénzügyi stresszindex alakulása

Megjegyzés: 2005-2019-re becsült faktori alapján számított értékek.
Forrás: Szendrei, T. – Varga, K. (2017) szerint; MNB.

3. ábra
Kiemelt lakáspiaci kockázati indikátorok

Megjegyzés: Változások esetén az előző év azonos időszakához képest.
Forrás: MNB, BIS, KSH

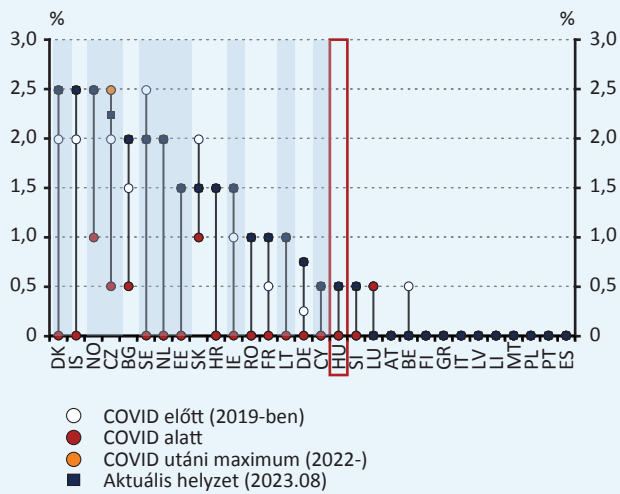
alapján kismértékben egyensúlyi szintje alatt alakul. Az MNB ciklikus rendszerkockázati térképének túlfűtöttségi és sérülékenységi indikátorkészletében 2023 első negyedében a bankrendszeri tőkeáttételi mutató és a GDP arányos bruttó külső adósság jelzett magas kockázatot, míg a GDP arányos folyó fizetési mérleg egyenleg és a jövedelemarányos ingatlanár már nem mutat kockázatot. A vállalati hitelezés a korábbi magas helyett 2023 első negyedében közepes kockázatot jelzett (1. táblázat). Előretekintve a monitorozott indikátorok jelezte ciklikus kockázatok további enyhülése várható a magas infláció és az ahhoz kapcsolódó szigorú monetáris kondíciók fokozódó hatása, a makrogazdasági bizonytalanságok és lassuló hitelezési folyamatok okán. A hazai ciklikus pénzügyi rendszerkockázatok szintje tehát sem szabályalapon, sem a monitorozott kvantitatív és kvalitatív információk alapján nem igényel makroprudenciális beavatkozást¹.

Az elmúlt egy év során a pénzügyi rendszerben megfigyelt stresszszint emelkedett maradt. A Faktor alapú Stressz Index (FSI) alapján az orosz-ukrán háború kiterjedt, több piacot érintő, tartós közepes stresszhelyzetet eredményezett, ami azonban így is elmarad a 2008-09-es válság idején látott mértékektől (2. ábra). 2023 tavaszán a vizsgált stresszfaktorok rövid idejű, kisebb kiugrása volt látható nagyrészt az egyesült államokbeli és svájci egyedi banki csődhelyzetek és hatásaik okán, azonban ez sem befolyásolta érdemben a megfigyelt stressz-szintet.

A magánszektor hitelezési trendjei és az lakáspiaci folyamatok a túlfűtöttséggel összefüggő kockázatok jelentős enyhülését mutatják. A lakáspiaci túlértékeltség a 2022. év elején látott magas, 15 százalékos értékéhez képest 2023 elejére érdemben, 11 százalékra enyhült. Ezzel egyidőben 2023 első negyedében a lakáspiaci tranzakciók is jelentősen, több mint 40 százalékkal csökkentek az előző év azonos időszakához képest (3. ábra). Az első negyedévben az előző év azonos időszakához képest a lakáspiaci lassulással párhuzamosan a lakáshitel-kihelyezés is jelentős, közel 70 százalékos visszaesést mutatott az előző évhez képest, amit részben a 2022. év eleji Zöld Otthon Program bázishatása is magyaráz. Ennek megfelelően az elmúlt évek során az EU országok közötti egyik legalacsonyabb GDP arányos hazai lakossági hitelállomány is csökkent és 2023 első negyedében 16,1 százalékos értéket ért el, és mintegy 4 százalékponttal maradt el a becsült egyensúlyi szintjétől.

Az MNB a lakóingatlan-piaci és kapcsolódó hitelezési kockázatok enyhülése okán egy évvel elhalasztotta az anticiklikus tőkepuffer előírását. Figyelemmel az irányadó addicionális hitel/GDP rész, valamint a vizsgált kiegészítő kockázati indikátorok makroprudenciális beavatkozást nem igénylő kockázati jelzésére, a csökkenő lakáspiaci

4. ábra
Az EGT országok CCyB tőkepuffer-követelményeinek alakulása (2023. 08.)

Megjegyzés: Bejelentett, de nem minden esetben életbe lépett pufferek. A feltüntetett CCyB ráták az adott országbeli kitettségekre vonatkoznak. A világos kék sátozolás a pozitív neutrális CCyB rátának tekintendő keretrendszert alkalmazó országokat mutatja. Egyes országok ettől eltérő megfogalmazást alkalmaznak.

Forrás: EKB (2023), ERKT, nemzeti honlapok

tranzakciószámokra, a historikusan magas szintjéről csökkenő lakáspiaci túlértékeltségre, valamint a jelentősen visszaeső lakáshitel-kihelyezésre, az MNB az anticiklikus tőkepuffer 2023. július 1-jei aktiválásának egy évvel való elhalasztása mellett döntött. Ennek megfelelően az MNB a magyarországi kitettségekre alkalmazandó anticiklikus tőkepufferráta 2023. július 1-jétől hatályos mértékét 0 százalékra csökkentette, a 2024. július 1-jétől hatályos ráta mértékét pedig 0,5 százalékban határozta meg. A bankrendszer tőke- és likviditási helyzete továbbra is erős. Az intézkedés biztosítja a bankrendszer jelentős szabad tőkepuffereinek fenntartását és az aktuális kockázati és hitelezési folyamatok alapján a rátaaktiválás potenciális prociklikus hatásainak elkerülését.

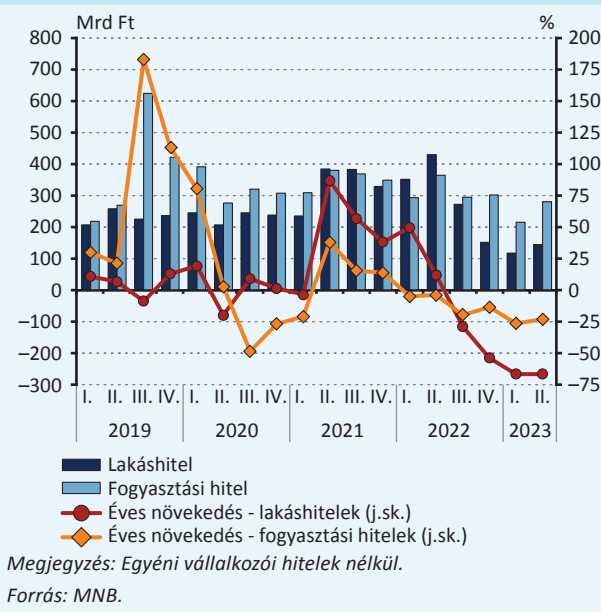
1.2. AZ EURÓPAI HATÓSÁGOK NAGYOBB RÉSE EGYELŐRE TOVÁBBRA IS POZITÍV ANTICIKLIKUS TŐKEPUFFERRÁTÁT ÍR ELŐ

Az elmúlt évben megkezdődött a koronavírus-járvány alatt kiengedett tőkepuffer-követelmények visszaépítése. A nemzetközi intézmények (BIS, ESRB, IMF) javaslati és az EGT országok nagyobb részének döntései egyelőre az effektív tőkepufferek fenntartása vagy növelése irányába mutatnak a kockázati és banki jövedelmezőségi helyzet alakulásától is függően. A ráta mértéke 2023. júliusban 12 EGT-ország (a régióban Lengyelország) esetén maradt 0 százalék (4. ábra). Ezen országok esetében főként a csökkenő ciklikus kockázatok, valamint a hitel/GDP-rések negatív értéke alapján döntöttek a 0 százalékos ráta fenntartása mellett. Az EU-ban 8 országban, valamint Norvégiában és az Egyesült Királyságban a ráta semleges kockázati környezetben való pozitív szintje mellett (ún. pozitív neutrális CCyB) döntöttek². A cseh központi bank (CNB) ezzel ellentétben június elején a 2,5 százalékos CCyB ráta 0,25 százalékpontos csökkentéséről döntött 2023. július 1-jével az adósságfék szabályai enyhítése mellett.

2. Adósságfék-szabályok

Az adósságfék-szabályok nem gátolják a hitelezés egészséges növekedését, viszont a kockázatos hitelek visszatartása révén növelték a hitelállomány sokkellenálló képességét, ezzel is hozzájárulva az elmúlt évek sokkhatásainak ellensúlyozásához. Az elmúlt évben a magas infláció miatt szigorodó monetáris kondíciók következtében növekvő törlesztőrészek a jövedelemarányos törlesztőrészlet mutatóra (JTM) vonatkozó szabályozói korlát közelében nyújtott hitelek emelkedő, de az alacsony volumenre is tekintettel addicionális kockázatot nem jelentő arányához vezetett, különösen a lakáshitelek esetén. Az újonnan nyújtott jelzáloghitelek fedezeteinek megterheltsége fokozatosan csökken. A hitelezés egészséges szerkezetének fenntartása érdekében az MNB folyamatosan monitorozza (1) az emelkedő kamatkörnyezet és az infláció hitelpiaci hatásainak alakulását, (2) az adósságfék-keretrendszer potenciális nem szándékolt mellékhatásait, különösen a fiatal elsőlakás-vásárló ügyfelek körében, (3) a háztartási hitelek futamidejének esetleges túlzott növekedését, (4) az önerő személyi hitellel való finanszírozásának mértékét, valamint (5) az online hitelezés potenciális kockázatait.

5. ábra
Új lakossági hitelkihelyezés alakulása a hitelintézeti szektorban

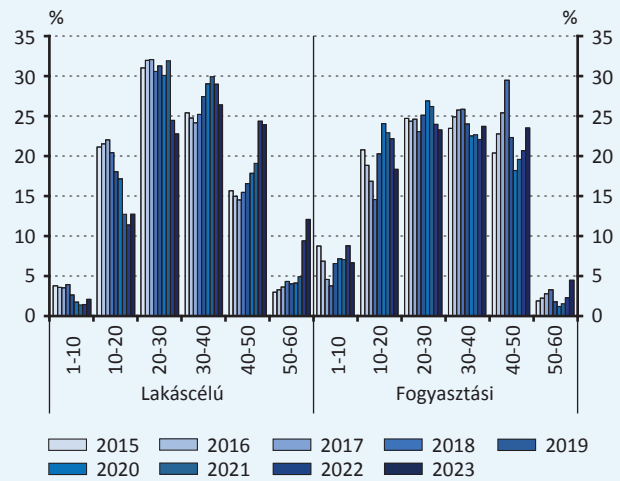
2.1. A LAKOSSÁGI HITELEZÉS JELENTŐSEN VISSZAESETT, TÚLZOTT HITELKIÁRAMLÁS NEM LÁTHATÓ

2023 első felében a lakossági hitelezés felére esett az előző év azonos időszakához képest, a lakáshitel-kihelyezés különösen jelentős visszaesése mellett. 2023 első felében 752 milliárd forint lakossági hitelt nyújtottak a bankok, 47 százalékkal kevesebbet, mint az előző év azonos időszakában (5. ábra). A visszaesés különösen jelentős volt a lakáshitel-piacon, ahol a kihelyezés az előző évi azonos időszak 33 százalékára esett, amit a hitelkereslet jelentős visszaesése mellett az előző évben folyósított Zöld Otthon Program (ZOP) hitelek okozta magasabb bázis is magyaráz. A fogyasztási hitelek esetén a hitelezés visszaesése mérsékeltebb maradt, 2023 első felében 25 százalékos csökkenést mutatva.

2.2. A HITELEZÉS SZERKEZETE SEM MUTAT TÚLZOTT LAKOSSÁGI ELADÓSODÁST

A magas kamatok és a hitelkihelyezés csökkenése nyomán a jövedelemarányos törlesztőrészlet (JTM) előírás hatékonysága nőtt. A JTM limitekhez közeli lakossági hitelvolumen növekedése látható az új folyósításokban, különösen a lakáshitelek esetén (6. ábra). Míg 2021 előtt a lakáshitelek mintegy 20 százalékát nyújtották a bankok magas, 40 százalék feletti JTM mellett, addig 2023 első felében ez 36 százalékra nőtt. A magas JTM mellett nyújtott lakáshitelek növekvő arányát ugyanakkor főként a 40 százaléknál kisebb JTM mellett nyújtott hitelezés nagyobb mértékű visszaesése magyarázza, így a JTM előírás növekvő hatékonyságát elsősorban a bázishatás okozza. Ezt erősíti, hogy a szerződés szerinti JTM eloszlás érdemi kockázatonövekedést nem mutat és a fogyasztási hitelek esetén sem látható a JTM-kifizettség érdemi növekedése.

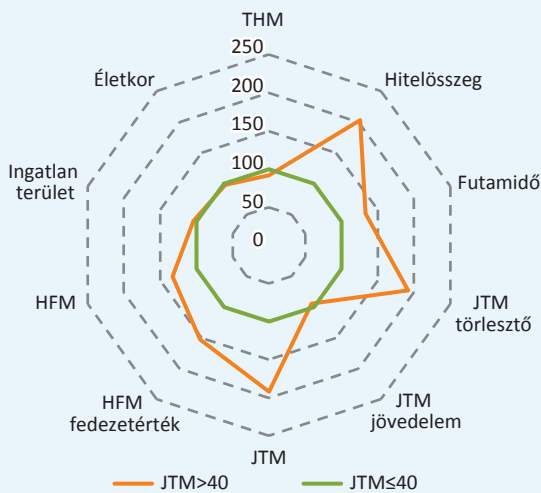
6. ábra
Az új lakossági hitelkihelyezés JTM szerint

Megjegyzés: Hitelintézeti szektor. Volumen szerint. A 2023-as értékek az első félévre vonatkoznak.

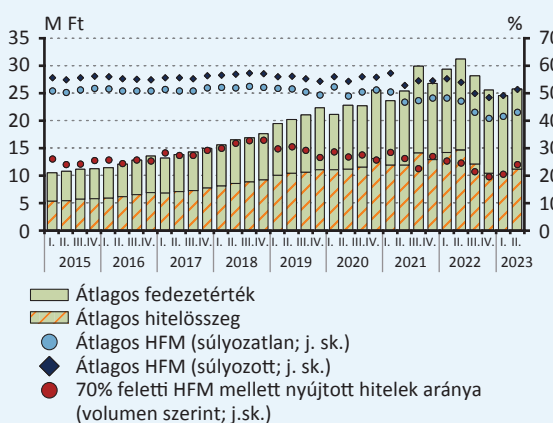
Forrás: MNB.

7. ábra
A 40 százalékos feletti JTM-mel nyújtott lakáshitelek főbb jellemzőinek eltérése a 40 százalékos alatti JTM-mel nyújtott hitelekhez képest (2023 H1)

Forrás: MNB.

8. ábra
Az új lakáshitel-kihelyezés HFM megfelelése

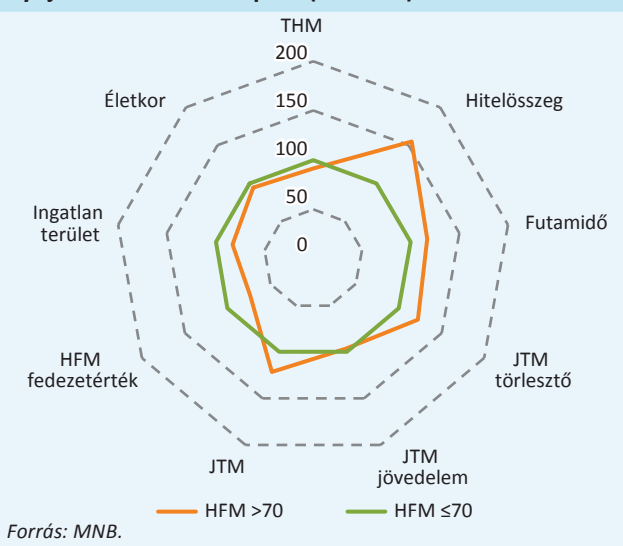
Forrás: MNB.

A magas jövedelmi kifizetettséggel felvett hitelek a lakáshitel-felvevők egy szűk körére jellemzők és alacsony volumenük okán nem jelentenek túlzott kockázatot. 2023 első felében a 40 százalékos feletti JTM-mel nyújtott hitelek a 40 százalékos alattiakhoz képest alacsonyabb kamattal, közel kétszeres hitelösszeggel, harmadával hosszabb futamidővel, kétszeres törlesztőrészlettel, de hasonló jövedelemmel rendelkeztek (7. ábra). A 40 százalékos feletti JTM-mel felvett hitelek átlagos JTM értéke így közel kétszerese, 47 százalékos volt a 40 százalékos alatti JTM-mel bíró ügyfelekének. Ezek az átlagosnál kockázatosabb hitelek azonban a visszaeső hitelezés nyomán az előző évekhez képest mintegy fele akkora volument tesznek ki, így nem jelentenek túlzott rendszerintű kockázatot.

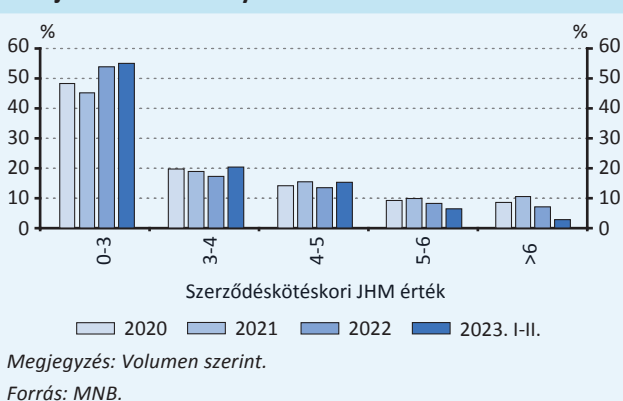
A lakáscélú hitelek fedezeti megterheltségének fokozatos csökkenése látható. A 70 százalékosnál magasabb hitelfedezeti mutatóval (HFM) nyújtott lakáshitelek új kihelyezésén belüli súlya 2022 végére 20 százalékos alá csökkent, majd 2023 második negyedévére 23 százalékosra nőtt a 2018-ban jellemző 32 százalékos körüli csúcstértékéhez képest (8. ábra). Az önerő előteremtésében, és ezáltal a fedezeti kifizettség csökkenésében a családtámogatási programok, különösen a babaváró kölcsön megjelenése játszott meghatározó szerepet. A csökkenő HFM-megterheltség ellenére azonban a családtámogatási programokra nem jogosult, fiatal vagy egyedülálló ügyfelek körében a HFM előírás effektív korlátot jelenthet a hitelpiacra való belépés tekintetében (lásd 2.4. alfejezet), amit a 2023 elejétől ismét mérsékelt emelkedő lakásárak is erősíthetnek.

A magas fedezeti megterheltséggel nyújtott hitelek nem tekinthetők kiemelten kockázatosnak. A 70 százalékos feletti HFM értékkel nyújtott lakáshitelek hitelösszege és törlesztőrésze magasabb, a hitelfelvevők jövedelme pedig közel azonos a 70 százalékos alatti HFM értékkel nyújtott hitelekhez képest. A magasabb fedezeti kifizettség (alacsony önerő) ennek eredményeképp enyhén, 6 százalékponttal magasabb jövedelmi kifizetettséggel is párosul (29, illetve 35 százalékos átlagos JTM), amit a hosszabb futamidő és a kissé alacsonyabb kamat csak részben mérsékel (9. ábra). Ugyanakkor az alacsonyabb HFM-mel nyújtott hitelekhez képest az eltérés nem jelentős. Emellett az alacsony önerővel nyújtott lakáshitelek a 70 százalékos alatti HFM-mel nyújtott hitelekhez viszonyítva alacsonyabb életkorral és ingatlanmérettel is párosultak.

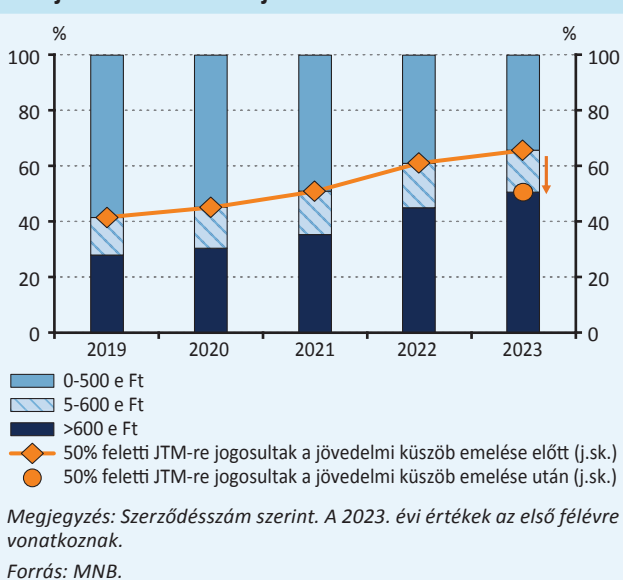
9. ábra
A 70 százalék feletti HFM-mel nyújtott lakáshitelek főbb jellemzőinek eltérése az azalatti értékekkel nyújtott hitelekhez képest (2023 H1)

10. ábra
Az új lakáshitel-kihelyezések JHM szerint

11. ábra
Az új lakáshitelek JTM jövedelem eloszlása

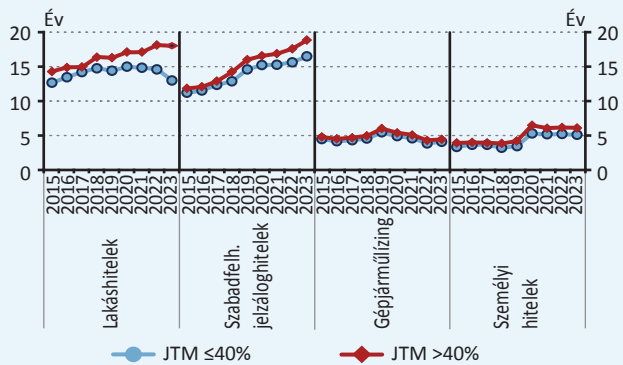
2.3. AZ MNB FOLYAMATOSAN FIGYELI AZ ADÓSSÁGFÉK ELŐÍRÁSOKHOZ VALÓ ALKALMAZKODÁST ÉS FENNTARTJA A SZABÁLYOZÁS HATÉKONYSÁGÁT

Az MNB adósságfék eszköztára az MNB törvény 2023. január 1-jétől hatályos módosítása nyomán a hitel és lízingtartozás jövedelem arányában megengedett maximális mértékét korlátozó, úgynevezett jövedelemarányos hitelmutató (JHM) eszközzel bővült. A JHM előnye, hogy az a kamatok alakulásától és a hitel futamidejétől függetlenül limitálja a hitelfelvevők által maximálisan vállalható tartozás összegét. Így az előírás hatása alacsony kamatkörnyezetben is fennmarad, amikor a hitelfelvevők hosszú futamidejű és alacsony kamatú hitelfelvétel útján az éves jövedelmük többszörösének megfelelő hitelösszeget is vállalhatnak a JTM előírásnak való megfelelés mellett is. A hazai hitelkihelyezés JHM szerinti eloszlása ugyanakkor jelenleg az alacsonyabb hitelösszeg és a növekvő jövedelmek miatt, továbbra is mérsékelt futamidők mellett csökkenő tendenciát mutat (10. ábra): a kockázatosnak tekinthető, az éves jövedelmük hatszorosát meghaladó teljes tartozással rendelkező hitelfelvevők az újonnan nyújtott hitelek 3 százalékát vették fel 2023 első felében, miközben ez az arány 2021-ben még megközelítette a 11 százalékot. Emiatt az aktuális kockázati és kamatkörnyezetben az előírás bevezetése nem indokolt. (A JHM alkalmazásának nemzetközi gyakorlatát és lehetőségeit az 1. keretes írás részletesen tárgyalja.)

A magas infláció és a gyors nominális béremelkedés okán, az adósságfék előírás effektivitásának megőrzése érdekében az MNB az adósságfék szabályok módosításáról döntött. Az aktuális inflációs környezetben emelkedő nominális bérekkel a törlesztési képesség érdemi növekedése nélkül is a hitelfelvevők egyre nagyobb arányának vált elérhetővé a havi 500 ezer forint feletti jövedelemmel bíró hitelfelvevőkre vonatkozó 60 százalékos JTM korlát (11. ábra). Emellett az adósságfék szabályok rugalmasságát csökkentette az előírás alkalmazására vonatkozó 300 ezer forintos *de minimis* hitelösszeg-korlát reálértékének csökkenése. Az infláció és a béremelkedés ellensúlyozására 2023. július 1-jétől a JTM jövedelmi küszöbök havi 500 ezer forintról 600 ezer forintra, az alkalmazandó *de minimis* korlátok 300 ezer forintról 450 ezer forintra emelkedtek.

Az alacsonyabb jövedelmi megterheltség mellett nyújtott hitelek átlagos futamidejének érdemi csökkenése látható. A magas törlesztőrészekhez a hitelfelvevők a futamidő hosszabbításával is alkalmazkodhatnak. Jelenleg a jelzáloghitel-kihelyezések esetén megfigyelhető a 40 százalék feletti és az az alatti JTM-mel nyújtott hitelek átlagos futamideje közötti különbség növekedése. A lakáshitelek esetén

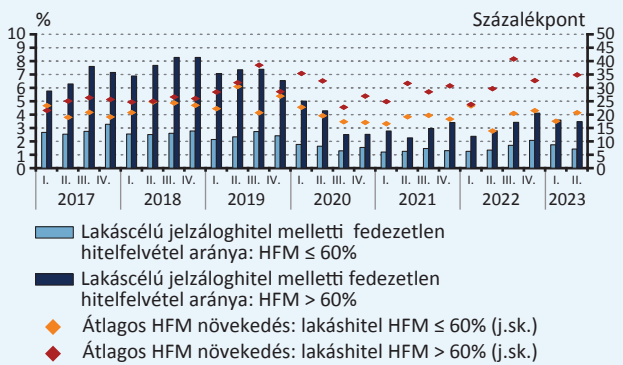
12. ábra
Átlagos futamidő JTM és hiteltípus szerint

Megjegyzés: 2023 esetén első félévi adatok.

Forrás: MNB.

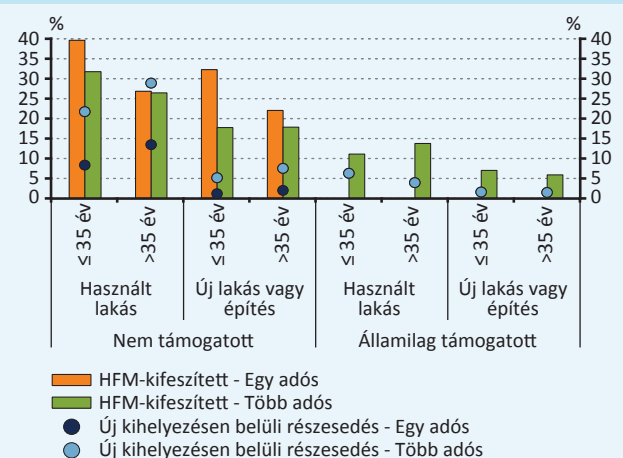
13. ábra
Önerőpótlására használt személyi hitel felvételek becsült alakulása

Megjegyzés: Azon lakáshitelek szerződésszám szerinti aránya az egyes HFM kategóriák szerinti folyósításon belül, amelyek szerződés kötése előtt 180 nappal a fődös személyi kölcsönt is felvett. Babaváró kölcsönök nélkül.

Forrás: MNB

14. ábra
A kifizetett HFM értékkel nyújtott lakáshitelek aránya különböző ügyfélszegmenseken belül (2022)

Megjegyzés: Kifizetett HFM értéknek a 70 százaléknál magasabb értéket tekintettük. Az arányok az egyes ügyfélszegmenseken belül értendők. Volumen szerint.

Forrás: MNB.

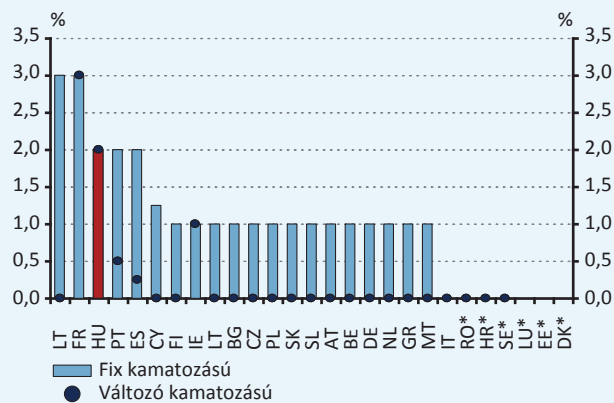
ez a futamidő-különbség fokozatosan emelkedik és 2023 második felére több mint 5 évre nőtt (12. ábra). A 2023. évi növekedést azonban főként a jövedelmileg kevésbé megterhelt hitfelvevők futamidő-rövidítése magyarázza, amit feltehetően az aktuálisan magas hitelkamatok miatt erőteljesen emelkedő teljes visszafizetendő összeg mérséklése motiválhat. Jelentős futamidő-növekedés látható a szabadfelhasználású jelzáloghitelek esetén is, amelyek azonban egyelőre az új hitelkihelyezéseken belül alacsony súllyal bírnak. A futamidő-nyújtással történő és a jövőben potenciálisan a JHM-re vonatkozó limitekkel mérsékelhető alkalmazkodás jelenleg az átlagosan továbbra is alacsonynak tekinthető futamidő okán nem jelent túlzott kockázatot.

Az önerő fedezetlen hitelfelvétellel való növekvő mértékű finanszírozása nem látható. Az MNB 2019-ben [vezetői körlevélben](#) szólította fel az intézményeket a kiemelten kockázatos gyakorlatnak tartott, a személyi hitelek önerőként való figyelembevételének mellőzésére és az azt kizáró eljárásrendek kialakítására. A babaváró kölcsönök 2019. évi megjelenése is hozzájárult a vonatkozó kockázatok csökkenéséhez: az önerő személyi hitellel való finanszírozásának gyakorisága a lakáshitel-kihelyezések 7-8 százalékáról 2020-ra 2-3 százaléki körüli szintre csökkent és érdemi emelkedést azóta sem mutatott (13. ábra).

2.4. AZ MNB FOLYAMATOSAN JAVÍTJA AZ ADÓSSÁGFÉK SZABÁLYOZÁS HATÉKONYSÁGÁT

Az elsőlakás-vásárlók körében, a lakáshitel-felvételi lehetőségeik támogatása érdekében kedvezményes HFM-limitek alkalmazása lenne célszerű. Az elmúlt évek gyors ingatlanár-emelkedése a többnyire kevés megtakarítással és alacsony jövedelemmel rendelkező, de otthoneremtési céljuk és várhatóan növekvő jövedelmük miatt alacsonyabb kockázatú, jellemzően fiatal, elsőlakás-vásárlókat az átlagosnál súlyosabban érinti (Grosz et al. 2023). A potenciálisan elsőlakás-vásárló, fiatal hitelfelvevők körében a 70 százaléki feletti HFM értékkel, vagyis alacsony önerővel nyújtott hitelek aránya 30-40 százalék körül alakult 2022-ben. Különösen jelentős volt a kifizetett HFM értékkel nyújtott hitelek aránya az állami támogatásra nem jogosult, egyedüli hitelfelvevők körében (14. ábra). A fiatal elsőlakás-vásárlók esetén ezért a nemzetközi példákhoz megfelelően a HFM-limitek differenciált, 90 százalékon való megállapítása lehet célszerű. A kedvezmény alkalmazását a lakáshitel-piaci túlértékeltséggel összefüggő kockázatok érdemi enyhülése is lehetővé teszi. Így az intézkedés a pénzügyi stabilitási kockázatok túlzott növelése nélkül támogathatná a fiatalok lakáshitel-felvételi lehetőségeinek javítását.

15. ábra
A jelzáloghitelek előtörlesztési díja kamatozás szerint az EU-ban (2023)

Megjegyzés: Az előtörlesztett összeg arányában. Egyes országokban a díjmentesen előtörleszthető összegek éves szinten maximáltak. *Romániában 2016-tól sürgősségi rendelkezésként minden előtörlesztés díjmentes. Svédországban a fix kamatozású hitelek esetén, Luxemburgban és Észtországban minden jelzáloghittel esetén a hitelkamat és a fennálló kamatkörnyezettől függő kamatkompenzációt kell fizetni. Horvátországban a változó kamatozású hitelek előtörlesztése díjmentes, fix kamatozású hitelek esetén nincs jogszabályi díjmaximum, azt a hitelnújtók határozzák meg. Dániában a jelzáloghitelek esetén nincs jogszabályi díjmaximum, de a jelzáloglevelekkel való közvetlen összeköttetés miatt a gyakorlatban általában nem merül fel előtörlesztési díj.

Forrás: MNB gyűjtés az egyes országok jogszabályai alapján.

Az aktuálisan magas kamatkörnyezetben kiemelten fontos a gyors és költséghatékony hitelkiváltás lehetőségének megteremtése. Az MNB korábbi intézkedései nyomán általánossá váltak a hosszú időre kamatfixált lakáshitelek, ami jelentősen növelte a háztartások kamatkockázattal szembeni ellenállóképességét és mérsékelte az emelkedő kamatkörnyezet potenciális pénzügyi stabilitási kockázatait (a fix kamatozású lakáshitelek térnyerését segítő intézkedéseket a [2022. évi Makroprudenciális jelentés](#) részletesen tárgyalja). Előretekintve azonban a tartósan kamatfixált lakáshitel-konstrukciók esetén az aktuálisan lakáshitelt felvett adósok a kamatok esetleges csökkenése ellenére is „beragadhatnak” a magas kamatozású hitelekbe. Magyarországon a hitelkiváltások költsége (előtörlesztési díj, közjegyzői okiratba foglalás díja, értékbecslés díja, stb.) aktuálisan a hiteltartozás 2-5 százalékát is elérheti és időigényes adminisztrációs teherrel jár. Emiatt a hitelkiváltási célú hitelek súlya az új lakáshitel-folyósításon belül az elmúlt években mindössze 5-7 százalék körül szóródott. A hitelkiváltási hajlandóságot erősíthetné az EU-s összehasonlításban is magasnak tekinthető előtörlesztési díjak mérséklése (15. ábra), a statisztikai értékbecslés alkalmazhatósági feltételeinek bővítése, a közjegyzői közreműködés digitalizációja, valamint a jelzáloghittel-nyújtás teljeskörű online útra terelése útján. Az MNB az adóssághék keretrendszeren belül támogatja a hiteltartozást nem növelő hitelkiváltásokat, mivel ezen hitelekre az adóssághék limiteknek való megfelelést ismételtelen nem kell vizsgálni. Emellett a Minősített Fogyasztóbarát Lakáshitelekre a jogszabályi maximumnál alacsonyabb előtörlesztési díjak vonatkoznak.

1. keretes írás

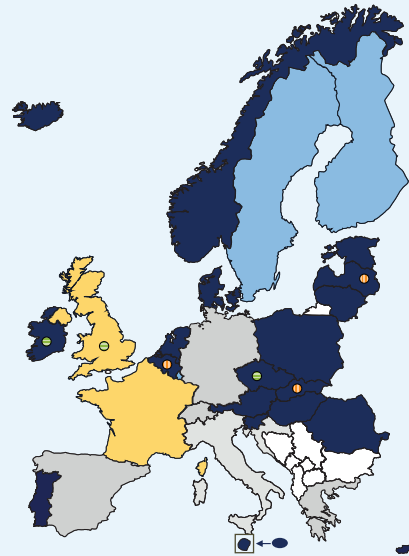
A DTI/LTI szabályok alkalmazása nemzetközileg és a potenciálisan kezelhető kockázatok hazai alakulása

Az adósságfék-szabályok tekintetében a felvehető maximális hitelösszeget a hitelfedezet értékének arányában, illetve a hitelfeltevő(k) által maximálisan vállalható törlesztési terhet a jövedelem arányában korlátozó mutatók mellett a hitelfeltevő(k) által felvehető maximális hitelösszeget vagy a maximálisan vállalható teljes adósság összegét a hitelfeltevő(k) – rendszerint éves – jövedelme arányában korlátozó eszközöket is egyre gyakrabban alkalmaznak a makroprudenciális hatóságok. Európai szinten a különféle adósságfék-szabályok egyre elterjedtebbek, és ezeket jellemzően egymással valamilyen kombinációban alkalmazzák.

A jövedelemarányos hitelmutató (JHM) hatékonyan egészítheti ki a jövedelemarányos törlesztőrészlet (JTM) típusú előírásokat, a JTM-hez hasonló előírások azonban alacsony kamatkörnyezetben veszíthetnek hatékonyságukból és hosszú futamidővel párosulva túlzott kockázatvállaláshoz vezethetnek. A JTM és JHM mutatók együttes használata emiatt a kockázatok pontosabb célzását teszi lehetővé az egyetlen jövedelemarányos mutatóra épülő keretrendszerrel szemben, mivel így egyes szabályozói limitek általános szigorítása helyett finomabb szabályozói válaszok adhatók. A hazai adatok alapján is látható, hogy a magas JHM és JTM érték gyakrabban jár együtt, de a magas JTM érték nem jelent szükségszerűen magas JHM értéket. Emiatt a hitelezési folyamatok befolyásolására és a lakossági sokkellenálló-képesség növelésére egy több dimenziós, több adósságfék eszközt magába foglaló, egymást kiegészítő makroprudenciális eszköztár hatékonyabb lehet. A két eszköz egyidejű alkalmazása tehát hatékonyan csökkentheti az adósok hitelkockázatát a nemteljesítési valószínűség (PD) és a nemteljesítéskori kitétség (EAD) a pénzügyi cikluson átívelő mérséklése útján.

Az JHM típusú előírások pontos kalibrációja tekintetében eltérő nemzetközi példák láthatók. Egyes országokban (IE, SK, CZ, UK) az előírásnak csak jelzáloghitel-felvételkor kell megfelelni, míg Litvánia és Belgium esetén az előírások minden hitelfelvételre kiterjednek. Különbösg látható a figyelembe vett adósság meghatározásában is, vagyis, hogy csak a fennálló jelzáloghitel-összeget maximálják-e az előírások, vagy a teljes, összes hiteltípusból származó fennálló tartozásra kiterjednek-e. Eltérő az egyes országok gyakorlata annak

Adósságfék-eszközök európai alkalmazási gyakorlata (2023. július)

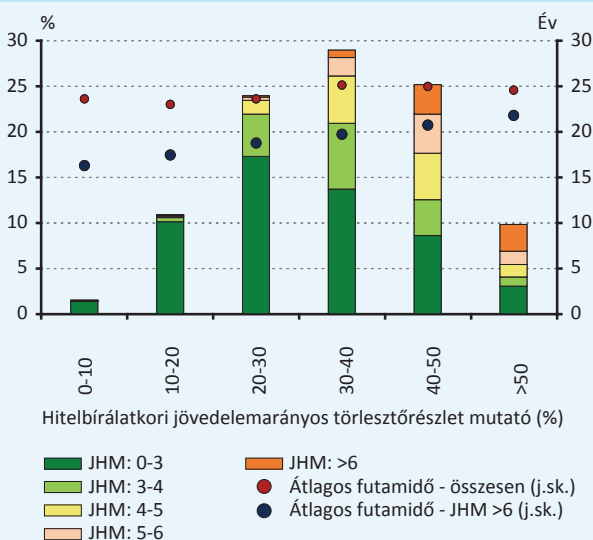

- Csak jövedelemalapú szabályozás
- Csak fedezetalapú szabályozás
- Jövedelem- és fedezetalapú szabályozás
- Nincs érvényben lévő jövedelem- vagy fedezetalapú szabályozás
- Van jövedelemarányos hitelkorlát
- Van jövedelemarányos törlesztőrészlet mutató és jövedelemarányos hitelkorlát is

Megjegyzés: EGT országok, Egyesült Királyság és Svájc. Kötelező jellegű és ajánlásokon alapuló korlátozások egyaránt.

Forrás: ESRB, MNB, nemzeti honlapok

Az új lakáshitel-kihelyezések JTM és JHM szerint (2022)

Megjegyzés: Volumen szerint.

Forrás: MNB

tekintetében is, hogy az éves bruttó vagy már a közterhekkkel csökkentett nettó jövedelmet veszik-e alapul. A célzott állomány és a viszonyítási alap eltérései alapján ezért a szabályozói limitek is eltérőek, és az éves figyelembe vett jövedelem három- és kilencszerese között szóródnak. Emellett Írországban és Csehországban az elsőlakás-vásárló hitelfelvevőkre (FTB – first-time-buyer) kedvezőbb szabályozói limitek vonatkoznak.

A DTI/LTI eszközök kalibrációja Európában

	Hatály	Mutató	Adósság (Számláló)	Jövedelem (Nevező)	Limit
IE	Jelzáloghitelek	DTI	Összes jelzáloghitel	Bruttó éves	3 / 4 FTB
SK			Összes adósság	Nettó éves	<41 év: 8 >41 év: szigorodik 5,25-ig
CZ		8,5 / 9,5 FTB			
UK		LTI	Aktuális jelzáloghitel	Bruttó éves	4,5
LV	Összes hitel	DTI	Összes adósság	Nettó éves	6
BE					9

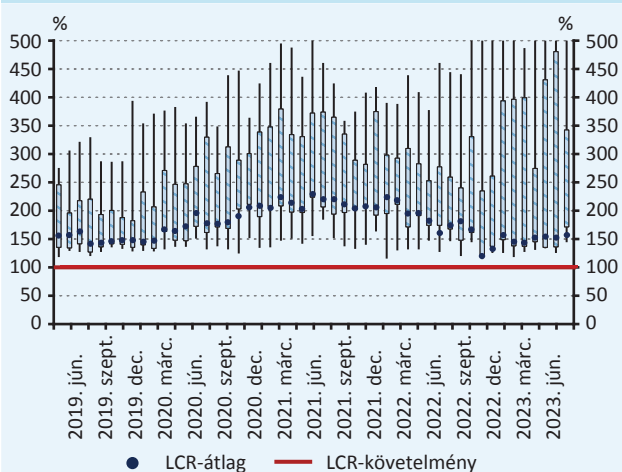
Forrás: ESRB, MNB, nemzeti honlapok

A hazai JHM értékek eloszlása fokozott monitoringot indokol, de közvetlen szabályozói beavatkozást igénylő folyamat egyelőre nem látható. A magas kamatkörnyezet, a csökkenő hitelezés, a lakáspiacon tapasztalható lassulás, valamint a lakáspiaci túlértékeltségből fakadó kockázatok mérséklése egyaránt a ciklikus és a hitelezési kockázatok csökkenésére utalnak. A JTM limitekhez való túlzott mértékű alkalmazkodás és a futamidők jelentős mértékű emelkedése egyelőre nem azonosítható. A hitelfelvevők a jövedelmükhöz viszonyított túlzott mértékű adósságvállalása sem látható. Emiatt a jövedelemarányos hitelmutató hazai alkalmazása egyelőre nem szükséges.

3. Bázeli likviditási és finanszírozási eszközök

A likviditásfedezeti rátára (Liquidity Coverage Ratio – LCR) vonatkozó előírást a bankok jelentős pufferekkel teljesítik. A sektorszintű LCR elmúlt éves alakulásában döntő szerepet játszottak a monetáris eszköztár módosításai és az ehhez való banki alkalmazkodás is. Az ezzel összefüggő, technikai szintcsökkenést követően az LCR-szintek visszakorrigáltak korábbi, 150-160 százalékos értékeik közelébe. Összességében a tényleges likviditási pozíció érdemben nem változott, hanem a likviditási elemek között történt átcsoportosítás a jegybanki eszközök javára. A nettó stabil forrásellátottsági ráta (Net Stable Funding Ratio – NSFR) követelményt jelentős többletforrásokkal teljesíti a bankrendszer, stabil szintek és belső szerkezet mellett. A növekvő kamatkockázatokra és a nemzetközi csődeseményekre is reagálva az MNB a rendelkezésre álló bőséges likviditás ellenére preventív jelleggel felügyeleti hatáskörében szigorította a likviditási követelményeket.

16. ábra
Az intézmények LCR-megfelelésének alakulása

Megjegyzés: Az ábrán az első és kilencedik decilist, az első és harmadik kvartilist, valamint az átlagot ábráztuk. Jelzálog-hitelintézetek és lakás-takarékpénztárak nélkül, solo szintű megfelelési kötelezettség alapján számolt értékek.

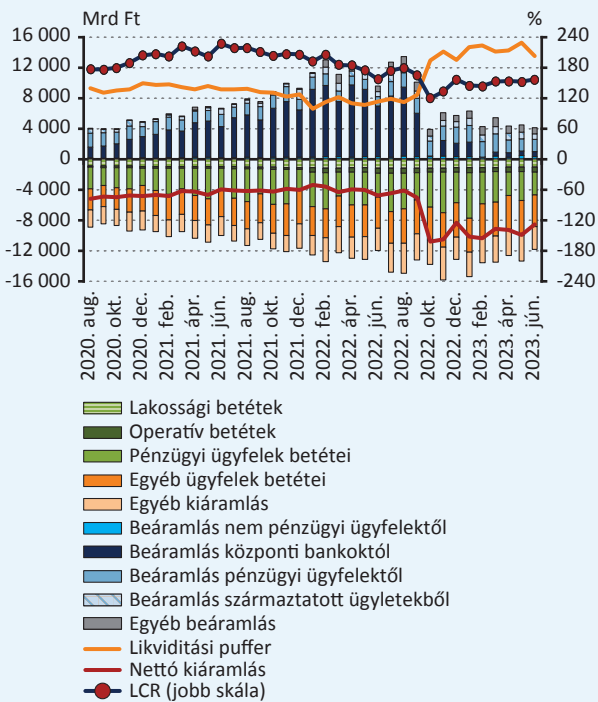
Forrás: MNB.

3.1. A BANKOK LIKVIDITÁSA TOVÁBBRA IS BŐSÉGES

Az LCR a korábbihoz képest alacsonyabb szinten stabilizálódott, de a pufferek továbbra is jelentősek. Az LCR a 2022. októberi csökkenés után ismét 150 százalék közelébe került és 2023. június 30-án 157 százalék volt (16. ábra). A sektorszintű LCR elmúlt évi alakulásában döntő szerepet játszottak a monetáris szigorítások és elsősorban a jegybank új tartós likviditáslekötést célzó eszközei, illetve az ezek kapcsán végrehajtott banki alkalmazkodás. Ez főként a likvid eszközök beáramlások rovására történő átrendeződésében jelentkezett (17. ábra). Az MNB annak stresszhelyzeti felhasználhatósága okán biztosította a kötelező tartalék likvid eszközként való beszámíthatóságát. Ez ellensúlyozta a likviditás átrendeződésének LCR-szintbeli hatását is (egyúttal így a kötelező tartalék az NSFR-ben sem igényel stabil forrást).

A tényleges likviditási pozícióban rendelkezésre álló pufferek jelentősek és stabilan alakulnak. A bankrendszer operatív likviditási tartaléka (OLT) kiegészítve a jegybanki kötelező tartalék összegével bőséges szint mellett kis mértékű ingadozással stabilnak mondható. 2023. június végén átlagosan közel 18 000 milliárd forintot tett ki, amely a magánszektor teljes betétállományának mintegy 64 százaléka. Az OLT szintjét 2022. október óta elsősorban a jegybanki instrumentumokra kifizetett kamatok likviditásteremtő hatása és a hitel-betét mutató enyhe növekedése egymást ellensúlyozva alakították.

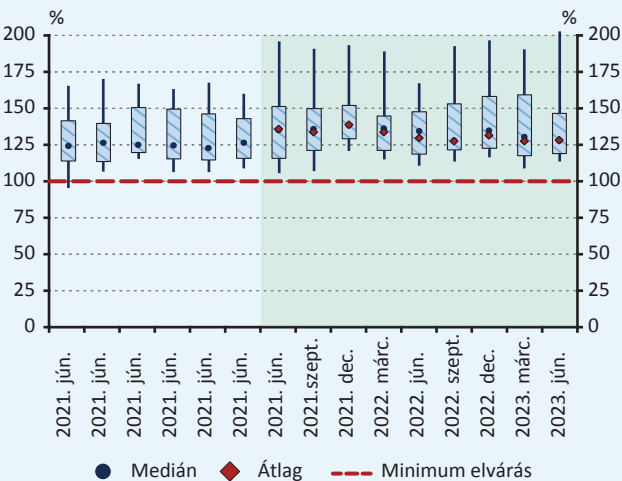
17. ábra
Az LCR alkotóelemeinek szektorszintű alakulása

Megjegyzés: egyedi banki megfelelés szerint, a megfelelés alól mentesített 3. országbeli fióktelepek, a lakástakarékok, a jelzálogbankok és a specializált hitelintézetek nélkül.

Forrás: MNB.

18. ábra
Az intézmények NSFR-mutatójának alakulása

Megjegyzés: Alsó és felső decilis (függőleges vonalak), alsó és felső kvartilis (világoskék oszlopok), valamint középértékek (átlag és medián). Az NSFR 2021. június 28-tól lépett hatályba (zöld sátozás). Egyedi banki megfelelés alapján.

Forrás: MNB.

3.2. A BANKOK AZ NSFR SZINT ALAPJÁN MEGFELELŐEN ELLÁTOTTAK STABIL FORRÁSOKKAL

A hosszú távú stabil finanszírozást megkövetelő EU szintű NSFR-követelményt stabilan, jelentős többlettel teljesítik a bankok. A 100 százalékos elvárt szintet a bankok az elmúlt években kisebb ingadozásokkal, 130 százalékos körüli átlagos szint mellett teljesítették. 2023. június végén a szektorszintű mutató 128 százalékon állt és a bankok túlnyomó többsége a biztonságosnak mondható 20 százalékpontos puffert szintet meghaladó többletfinanszírozással rendelkezett (18. ábra).

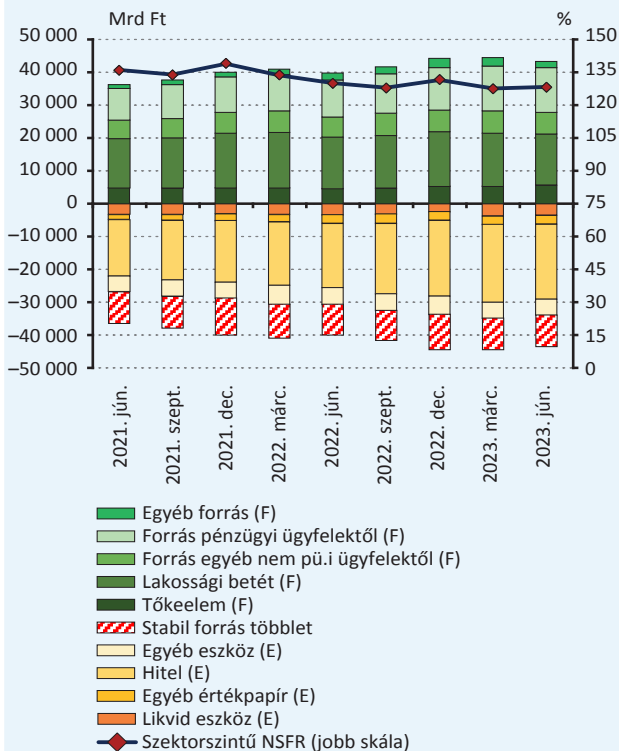
Az NSFR belső szerkezetét tekintve is alapvetően stabilan alakult. A monetáris eszköztár változások a tavalyi és az idei év folyamán is kisebb elmozdulásokat eredményeztek az NSFR-ben. (19. ábra) A bankrendszer hitel/betét mutatója ugyan nőtt az elmúlt évben, elsősorban a betétállomány csökkenése nyomán, de annak mértéke még mindig alacsony (72 százalék). A vállalati és háztartási betétállomány csökkenése a bőséges stabil forrásellátottság mellett egyelőre nem okoz alkalmazkodási problémát, mert a bankok egyéb stabil forrásokkal, például a magas évközi eredmény tőkehatásával pótolják a kieső finanszírozást.

3.3. AZ MNB MEGERŐSÍTETTE AZ LCR-RE VONATKOZÓ FELÜGYELETI ELVÁRÁSAIT

A likviditási és finanszírozási kockázatok az év eleji nemzetközi bankcsődök és a szigorodó monetáris politika nyomán világszerte a figyelem középpontjába kerültek. A globális monetáris politikai szigorítási ciklus nyomán növekvő kamatok, a recessziós hatások és a volatilis pénzügyi kondíciók, valamint a közelmúlt nemzetközi banki csődeseményei a likviditási és finanszírozási kockázatok megfelelő kezelésének fontosságára hívták fel a figyelmet.

Az MNB felügyeleti hatáskörében megerősítette³ a LCR-t is érintő likviditási követelményeit. Az MNB 2023. augusztusi vezetői körlevelében felhívta a bankok figyelmét, hogy a 100 százalékos elvárt szint mindenkor fenntartásához nagyobb pufferral kell rendelkezniük, és a likviditásmenedzsment 2023. év végéig megvalósítandó megerősítésére szólította fel a bankokat elővigyázatossági okokból: az LCR szintjétől függően megfelelő beavatkozási és helyreállítási szintek meghatározását és a kockázatazonosítási, stressztesztelési rendszereknek a bank nagyságrendjéhez, modelljéhez,

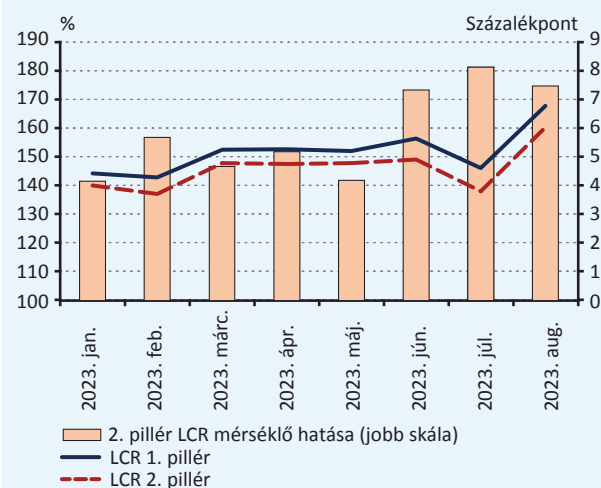
19. ábra
Az NSFR alkotóelemeinek alakulása

Megjegyzés: NSFR-ben alkalmazott súlyokkal súlyozott állományok. Egyedi megfelelés szerint vett adatok. E = eszköz, F = forrás.

Forrás: MNB.

20. ábra
Sektorszintű LCR szintek alakulása a 2. pilléres többletkövetelmény beszámításával

Megjegyzés: Egyedi megfelelés szerint számolt szektorátlagok.

Forrás: MNB.

működéséhez igazított továbbfejlesztését várja el. Továbbá az ICAAP-ILAAP-BMA kézikönyvben előírt⁴, a 2. pillér keretén belül 2019 óta alkalmazott LCR többletkövetelmény is szigorította: nagybetétnek ezt követően 2,5 százalék helyett a betétállomány 1 százalékát meghaladó betétet tekinti az MNB, mely limit feletti részre vonatkozóan az eredetnél magasabb, 100 százalékos kiáramlási súlyt ír elő. A bankoknak a szigorítás előtti 2. pilléres követelmények okán az LCR szint fenntartásához mintegy 4-8 százalékpontnyi LCR javulást kellett elérniük, amit az új elvárások a következő hónapokban tovább növelhetnek. (20. ábra).

2. keretes írás

A nemzetközi egyedi bankválságok kapcsán levonható szabályozói tanulságok

Az elmúlt időszak nemzetközi banki csődeseményei⁵ rávilágítottak a kamatkockázat potenciális pénzügyi stabilitási kockázataira. A hosszú lejáratú, fix kamatozású eszközök jelentős koncentrációja, valamint a rövid lejáratú és kevésbé stabil forrásokra való túlzott ráutaltság jelentős kockázatok felépüléséhez vezethet. A kamatok emelkedésekor az eszközök értéke csökkenhet, ami egy esetleges forráskiáramlás esetén banki veszteségeket és így további gyorsuló ütemű forráskivonást eredményezhet. A kialakuló negatív spirál pedig akár a nehézséggel szembesülő intézmények fizetéképtelenségéhez és további fertőzősi hatásokhoz is vezethet a pénzügyi rendszerben, ahogyan az 2023 tavaszán is megmutatkozott.

A BASEL III-as szabályozói keretrendszer tőke- és likviditási követelményei megfelelő keretet biztosítanak a bankok kamatkockázatának likviditási szempontú kezelésére⁶. A bankok kamatkockázatát a bázeli előírások az 1. pillérben meghatározott minimális kereskedési könyvre vonatkozó tőke- és likviditási követelményei, illetve a 2. pillér alá eső banki könyvi kamatkockázati előírások és felügyeleti felülvizsgálati folyamat hivatottak mérsékelni. Az 1. pilléres tőkekövetelmények tekintetében a bankok túlzott kockázatvállalását, így a kamatkockázattal szembeni túlzott kitettséget a kockázat alapú minimális tőkekövetelmény előírások, valamint a tőkeáttételi mutató mérséklik. A közelmúltbeli amerikai és svájci bankcsődök ugyanakkor rávilágítottak arra, hogy a látra szóló, alacsony kamatozású betétek stabilitására és kamaterzékenységre vonatkozó banki kockázatkezelési modellek eredményeitől a valóság jelentősen eltérhet. Így nem elég a sztenderd előírások teljesítése, egyedi alapú kockázatértékelésre is szükség van.

A likviditásfedezeti mutató (LCR) és a nettó stabil finanszírozási mutató (NSFR) biztosítja az intézmények sokkellenálló likviditási és finanszírozási pozícióját. Az LCR előírásban a leglikvidebb eszközök figyelembevételére piaci értéken, míg a kevésbé likvid eszközöké haircuttal csökkentett piaci értéken történik. Így már az aktuális hozamkörnyezet szerinti értéken figyelembe vett likvid eszközöknek kell egy feltételezett, 30 napos stresszidőszakon belül potenciálisan bekövetkező kiáramlásokat fedezniük. A nettó stabil finanszírozási mutató pedig a stabil finanszírozási források minimális mértékét határozza meg csökkentve ezzel az intézmények megújítási kockázatát és a stresszhelyzetben gyorsan kivonható forrásokra való túlzott ráutaltságát.

Az 1. pilléres szektorszintű követelmények mellett a szabályozó hatóságoknak a 2. pilléren belül van további lehetősége az egyedi intézményi kockázatoktól függően az ellenállóképesség további növelésére például addicionális likviditási pufferek előírására útján. Az intézményspecifikus kockázatok meghatározása és kezelése azonban jelentős kihívásokkal terhelt. A 2. pilléres likviditási követelmények meghatározása nagyban függ a felügyeleti hatóságok szakértői kockázatértékelésétől és a kockázatokkal szembeni toleranciájuktól. Emiatt a likviditási kockázatok 2. pillérben való széleskörű kezelése a prudenciális előírások nemzetközi töredezettségéhez és a szabályozói gyakorlatok érdemi eltéréseihez is vezethet.

A közelmúlt nemzetközi banki csődeseményei alapján számos tanulság levonható a fennálló likviditási és finanszírozási szabályozói keretrendszer tekintetében⁷:

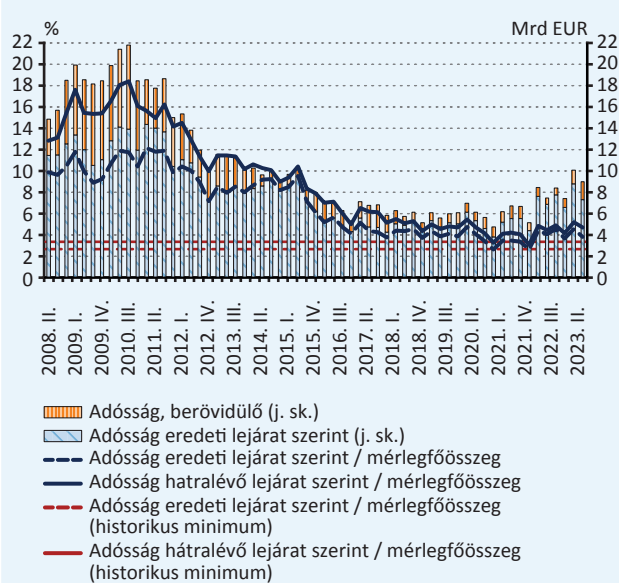
- **A bázeli szabályozói keretrendszer prudenciális előírásai alapvetően megfelelőek, azok betartása és a prudens kockázatkezelés kiemelt jelentőségű.** A Silicon Valley Bank (SVB) esetén elmondható, hogy az intézmény egyedi, a technológiai vállalatokkal szemben kitett üzleti modellel rendelkezett, túlzott mértékben támaszkodott a nem biztosított betéti forrásokra, a bank vezetősége pedig nem kezelte megfelelően az üzleti modellből eredő kockázatokat. Emellett az európai szabályozástól eltérően, ahol az előírások minden bankra vonatkoznak, az amerikai szabályozás szerint az SVB a szabályozói küszöbnél kisebb, de így is jelentős mérete okán mentesült az LCR és NSFR előírások alól. Az intézmények megfelelő sokkellenálló képessége szempontjából ezért a likviditási és finanszírozási előírások betartatása, valamint a megfelelő intézményen belüli kockázatkezelési eljárások és felelősségi körök kiépítése kiemelt jelentőségű. A hazai felügyeleti és szabályozói gyakorlat nemzetközi összehasonlításban is megfelelő módon mérsékli a fenti kockázatokat.

- **A betétkivonási folyamatok a közösségi média és az online bankolás szerepének megerősödése nyomán felgyorsultak, így az LCR súlyok felülvizsgálata a jövőben indokolt lehet.** Az LCR és az NSFR szabványok kialakításuknál fogva egyszerűsített feltételezéseket tesznek a bankok eszközeinek minőségéről és likviditásáról, valamint finanszírozási forrásaik viszonylagos stabilitásáról. Emiatt előfordulhat, hogy az LCR és NSFR szintek az elvárt minimumok felett maradnak, de az intézmények likviditási és finanszírozási helyzete mégis kifeszítetté válik (pl. a Credit Suisse esete), különösen az eszközök és források pénzügyi kondícióinak (kamatok, árfolyamok) volatilitásával és gyors változásával jellemezhető közegben⁸. A kockázatokat tovább növelheti a közösségi média általánossá válása nyomán jelentősen felgyorsult kommunikáció és a betétkivonás online lehetőségeinek felerősödése, ami miatt a potenciális betétkivonás üteme gyorsabb, mértéke nagyobb lehet az LCR-ben meghatározott kiáramlási súlyoknál, ami a súlyok felülvizsgálatát indokolhatja. Ez a lassú, többlépéses, először a bázeli keretek között, majd csak azt követően az EU-ban várható folyamat nemzetközi szakértői szinten megkezdődött. Nemzeti hatáskörben elsősorban az egyedi kockázatokra van lehetőség reagálni a 2. pillérben.

4. Külső sérülékenységet csökkentő finanszírozási eszközök

Az MNB nemzeti hatáskörben alkalmazott makroprudenciális finanszírozási szabályok külső sérülékenységet korlátozó elemeit a bankrendszer megfelelő pufferekkel és kedvező forrásstruktúrában teljesíti. A bankrendszer nominális és mérlegfőösszeg-arányos rövid külső adóssága a történelmi mélypontokról elmozdulva mérsékelt növekedést mutat, illetve néhány bank csoporton belüli ügyletekkel érdemben nagyobb negyedévközi rövid külső adósságot tart fenn. Az előírások nem képezik akadályát a fenntartható hitelezési tevékenység folytatásának.

21. ábra
A bankrendszer rövid külső adósságának alakulása

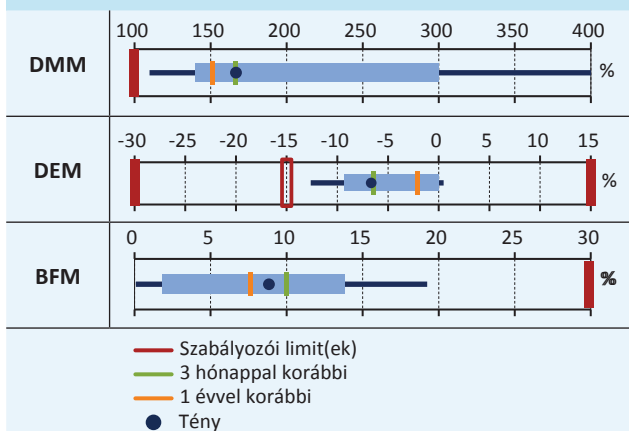
Megjegyzés: Hitelintézeti szektor, EXIM, MFB és KELER adataival együtt. 2023. első negyedévéig fizetési mérleg statisztikából, 2023. második negyedév egyéb MNB adatszolgáltatások alapján becslés. Historikus minimumok 1998 első negyedévéől számítva.

Forrás: MNB

4.1. A NÖVEKVŐ RÖVID KÜLSŐ ADÓSSÁG MÉG NEM JÁRT A KÜLSŐ SÉRÜLÉKENYSÉGGEL ÖSSZEFÜGGŐ RENDSZERKOCKÁZATOK ÉRDEMI NÖVEKEDÉSÉHEZ

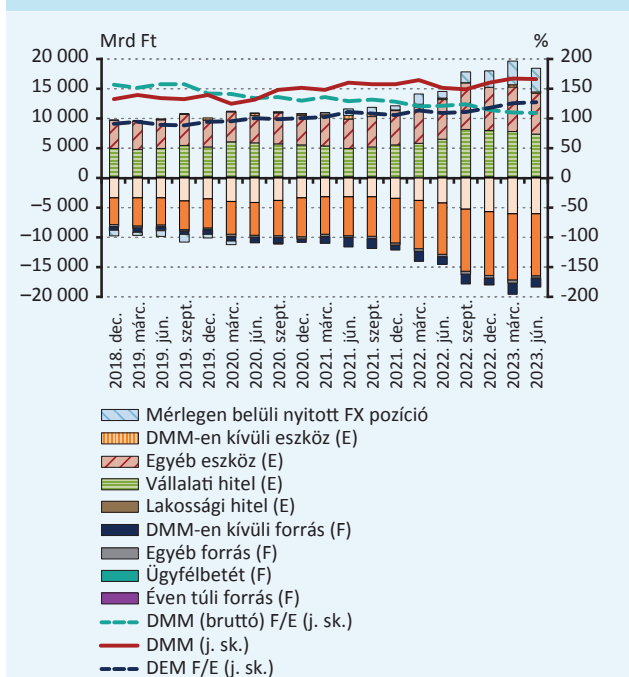
A bankrendszer nominális és mérlegfőösszeg-arányos rövid külső adóssága történelmi mélypontról növekszik kismértékben. A bankrendszer rövid lejáratú külföldi forrásai a külföldi és hazai monetáris kondíciók közötti különbségekkel összefüggésben trendszerűen nőnek. Ez a növekedés azonban a mérlegfőösszeghez viszonyítva mérsékelt. A bővülést a bankfinanszírozás egyéb tételeit érintő változások és jövedelmezőségi szempontok egyaránt befolyásolták. 2023 második negyedévének végén a rövid külső adósság 9 milliárd euróra rúgott, ami a bankrendszer összes eszközére vetítve még mindig csak a teljes mérlegfőösszeg 4,7 százalékát tette ki, 1,6 százalékponttal magasabban a historikus minimumhoz, de továbbra is számottevően, 14 százalékponttal alacsonyabban a historikus maximumhoz viszonyítva (21. ábra). A rövid külső adósság mértéke koncentrált, néhány bankcsoport és annak csoporton belüli ügyletei felelnek a teljes állomány nagy részéért, amely bankok rugalmas likviditásmenedzsmentet folytatnak, nagyobb állományokat futtatva a negyedévek között. A kitettség relatív mértéke és az ezzel összefüggő rendszerkockázat összességében még mindig alacsonynak mondható.

22. ábra
A likviditási és finanszírozási szabályozásoknak való megfelelés

Megjegyzés: 2023. június 30-i adatok. A kék téglalap szélei az alsó-felső kvartilisek, a sötétkék vonal végei az eloszlás 10. és 90. percentilisei.
Forrás: MNB

23. ábra
Stabil deviza finanszírozást igénylő és biztosító eszköz-és forráscsoportok, illetve finanszírozási mutatók alakulása

Megjegyzés: A DMM súlyozatlan tételei alapján. 2020. március és szeptember között átmeneti szigorítás volt érvényben. E: eszköz, F: forrás.

Forrás: MNB

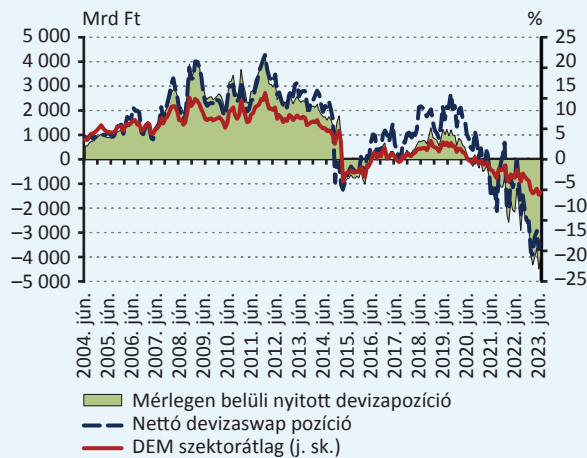
4.2. MÉRSÉKELT KOCKÁZATNÖVEKEDÉS MELLETT A BANKRENDSZER MEGFELELŐ PUFFEREKKEL ÉS BIZTONSÁGOS SZERKEZETBEN TELJESÍTI A HAZAI FINANSZÍROZÁSI KÖVETELMÉNYEKET

A finanszírozási kockázatokat megelőző makroprudenciális eszköztár elemeit a bankrendszer biztonságos pufferekkel teljesíti. Mindhárom releváns követelmény esetén, amelyek kiegészítik az EU-szintű bázeli likviditási-finanszírozási követelményeket és a hazai tekintetben releváns finanszírozási rendszerkockázatokat célozzák, a bankok átlaga a kockázatos szintektől messze van (22. ábra), ami jelentős és időben is stabil puffereket biztosít a működéshez és az esetleges romló piaci környezet negatív hatásainak kivédéséhez, valamint a hitelezési kapacitás fenntartásához.

A bankok a devizafinanszírozás megfelelési mutató (DMM) megkövetelt 100 százalékos minimum szintjét stabilan, átlagosan 67 százalékponttal túlteljesítik, és az elmúlt egy évben növekedés látható. Korábban a jelentős pufferek háttérben elsősorban a stabil finanszírozást biztosító háztartási és vállalati betétek árfolyamszűrt állományokban is megfigyelhető, de az árfolyamvárakozásoktól el nem választható dinamikus növekedése, valamint a külkereskedelmi aktivitásból származó növekvő devizabevétel, és az így kialakuló bőséges devizaforrás-ellátottság álltak. Az elmúlt félévben viszont a forint árfolyamának javulásával ez a folyamat anynyiban változott, hogy a DMM javulását immár elsősorban az éven túli devizaforrások volumenének és stabil források közötti arányának növekedése eredményezte. Eközben pedig a DMM-ben figyelembe nem vett rövid lejáratú, nagyrészt csoporton belüli bankközi külső devizaforrások jelentősége is nőtt 2023 első félévében, amelyek a DMM-ben stabil forrás igényt nem támasztó eszközök finanszírozását szolgálták (23. ábra).

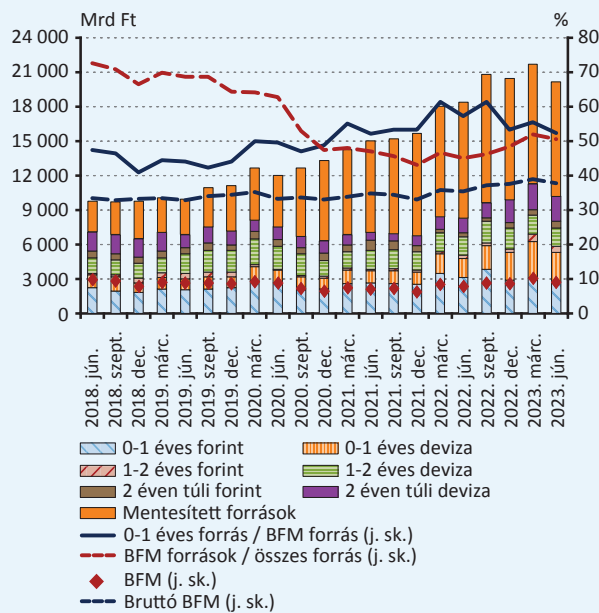
A bankrendszer mérlegen belüli devizaforrás-többlete nőtt, de még bőven a devizaegyensúly mutató (DEM) előírás megengedett -30 százalékos minimum limitje fölött maradt. A devizabetét-állomány növekedésétől elmaradó deviza-hitelezés továbbra is a bankrendszer mérlegen belüli devizaforrás-többletének növekedését okozza. Ez prudenciális szempontból kevésbé kockázatos devizális eltérést jelent és messze a -30 százalékos DEM alsó limittől valósul meg.

24. ábra
Mérlegen belüli nyitott devizapozíció és nettó devizaswap pozíció

Forrás: MNB

25. ábra
A bankrendszer BFM által célzott pénzügyi vállalati forrásainak alakulása

Megjegyzés: Bruttó súlyozatlan pénzügyi vállalatoktól származó források. Bruttó BFM a súlyozatlan BFM által célzott pénzügyi vállalati források az összes forrásra vetítve. Mentésített források: jelzáloghitel fedezetű forrás, speciális intézménytől kapott hitel, hitelintézet külföldi fióktelepétől származó forrás, kibocsátáskor 2 évet meghaladó lejáratú rendelkező kötvény, margin számlák egyenlege, járulékos tőkeelemek állománya, csoporthoz tartozó hitelintézetektől (nem anyavállalattól) kapott források, a pénzügyi derivatívák valós mérlegen belüli forrásoldali értéke.

Forrás: MNB.

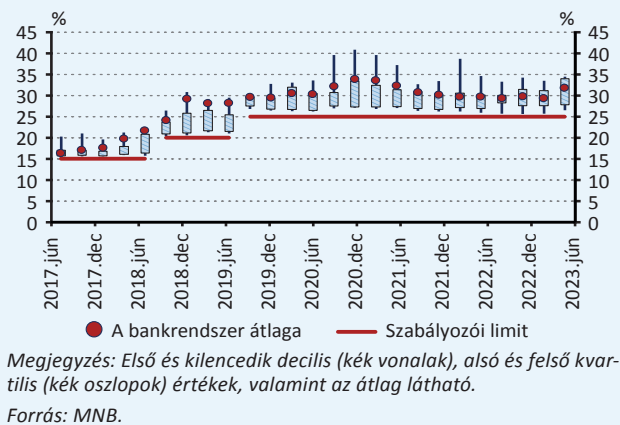
2023. június végén a szektor átlagos DEM-je -6,7 százalék volt, mintegy 4000 milliárd forintos mérlegen belüli nyitott FX pozícióval (24. ábra). Ezt a bankrendszer mérlegen kívül, FX-swapok általi deviza eladással, vagyis forintszerzéssel és annak döntően jegybanksi eszközökben való elhelyezéssel fedezi. Ez pedig a swap piaci kitétségekkel összefüggő piaci, partner és likviditási kockázatok növekedéséhez vezethet, de mértéke továbbra is korlátozott. Az aktívabb rövid külső adósság menedzsment miatt néhány bank DEM értéke is érdemben csökkent, illetve több fióktelep esetén pedig nagyobb volatilitás látható ezen szereplők aktív devizaswap-piaci szerepe és kiegyensúlyozatlanabb mérlegstruktúrája miatt.

A kockázatosabb pénzügyi vállalati forrásokra való szektorszintű ráutaltság mérsékelten nőtt, de így is jelentősen a Bankközi finanszírozási mutató (BFM) szabályozás által megengedett 30 százalékos maximum alatt alakult. A pénzügyi vállalatoktól származó forrásokra való ráutaltság több éve stabilan alacsony, de az elmúlt évben a korábbinál nagyobb, vélhetően a forint árfolyamok és a kamatkondíciók alakulásától el nem választható ingadozás mellett minimális növekedés látható. 2023. második negyedévének végén a szektorszintű átlag 8,9 százalékot tett ki, ami a szabályozás bevezetését követő időszak legmagasabb márciusi értékéhez képest (10,1 százalék) csökkenés, szintjét tekintve messze a szabályozói limittől (25. ábra). A bankok többsége, köztük a nagybankok is, a BFM-előírást jelentős pufferekkel teljesítik, messze a már figyelendő 20 százalékos limittől is. A leginkább magas és volatilis BFM szintekkel néhány fióktelep működik speciális, koncentrált csoporton belüli és kívüli ügyleteknek köszönhetően. A növekvő volumenű pénzügyi vállalatoktól származó forrásokon belül az elmúlt évben egyrészt mérsékelten nőtt a BFM által célzott kockázatosabb források aránya, másrészt azon belül nőtt a volatilisabb rövid lejáratú, azon belül pedig a devizában lévő kitétségek aránya is, ami a magasabb súly miatt a mutató mérsékelt romlását eredményezte éves időtávon vizsgálva. Ugyan szerkezetileg nagyobb ingadozások történhetnek az ilyen típusú források koncentráltasága és sajátosságai miatt, ez láthatólag nem eredményez szignifikáns változást a mutatóban, ameddig a pénzügyi vállalati forrásokra való ráutaltság biztonságos szintű.

5. Jelzáloghitel-finanszírozás megfelelési mutató

A Jelzáloghitel-finanszírozás megfelelési mutató (JMM) előírásnak a bankok biztonságos pufferekkel felelnek meg. A JMM-nek és a jelzálogvásárlási programoknak is köszönhetően a jelzáloglevél-állomány nőtt az elmúlt években és a zöld jelzáloglevél-állomány is növekedést mutatott, miután valamennyi jelzálogbank sikeresen bocsátott ki ilyen minőségű jelzálogleveleket. 2022 végén az MNB a JMM-előírás 2023. október 1-jén hatályba lépő, korábban 1 évvel elhalasztott szigorításainak határozatlan időre szóló elhalasztásáról döntött a bizonytalan gazdasági és pénzügyi környezetben való alkalmazkodás segítése érdekében. 2023 szeptemberében a kibocsátások adminisztratív időigényére és a jelzáloghitelezés visszaesésére tekintettel a 2023. október 1-jén hatályba lépő deviza jelzáloglevél alapú forrásokra vonatkozó zöld elvárás is 1 évvel elhalasztásra került. A jelzáloglevél-piaci fejlesztések fundamentumai jelenleg kedvezőtlenek, ezért a további szabályozói lépések tekintetében kivárás indokolt.

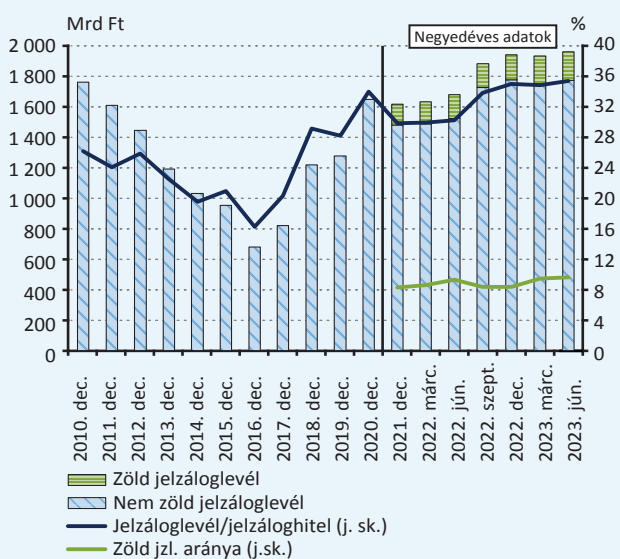
26. ábra
JMM-megfelelés alakulása

5.1. A JMM SZABÁLYOZÁS ÖSZTÖNZI A HAZAI JELZÁLOGLEVÉL-PIAC FEJLŐDÉSÉT

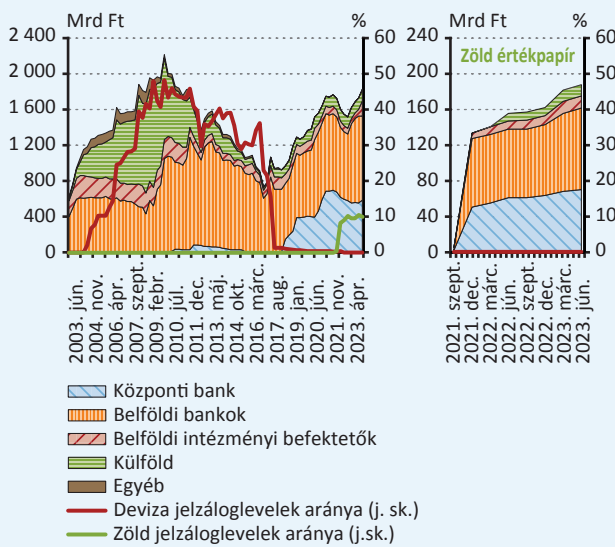
A jelzáloghitel-finanszírozás megfelelési mutató (JMM) előírás a bankok túlnyomó többsége és a szektor egésze megfelelő szintű pufferek mellett teljesíti. A JMM bankrendszeri átlaga 2023. június végén 31,8 százalékon állt, ami némileg magasabb a megelőző negyedévek szintjénél (26. ábra). Az egyes bankok JMM-megfelelése kapcsán azonban érdemi eltérések láthatók. A fennálló és a tartós finanszírozási forma miatt a JMM egy kevésbé ingadozó, leginkább a jelzáloglevelek (és a kapcsolódó refinanszírozás) lejáratától és az új kibocsátásoktól, valamint a jellemzően folytonosabb hitelállományok alakulásától függő szabályozási követelmény. Emiatt egy viszonylag alacsonyabb, a szabályozási limithez közeli megfelelési szint is jobban tervezhető, mint más likviditási követelmények esetében, és az alacsonyabb JMM pufferek sem jelentenek érdemi finanszírozási kockázatot.

27. ábra
A hazai jelzáloglevél-állomány és jelzáloglevél/jelzáloghitel arány alakulása

A JMM-nek is köszönhetően a jelzáloglevél-állomány tovább nőtt és már érdemi zöld jelzáloglevél-állomány is kibocsátásra került. A 2021. évi átmeneti megtorpanás után 2022-ben ismét nőtt a hazai jelzáloglevelek állománya és 2023. június 30-ra megközelítette a 2000 milliárd forintot (27. ábra). Ezen felül már minden jelzálogbank, elsősorban a 2021-ben végrehajtott kibocsátások nyomán rendelkezik zöld jelzáloglevéllel, ami már a teljes fennálló kibocsátott állomány 9,6 százalékát teszi ki (188 milliárd forint). 2023-ban a már megtörtént zöld kibocsátásokon felül további zöld kibocsátások is várhatók a lejárató nem zöld jelzáloglevelek pótlása érdekében. Deviza kibocsátásokra egyelőre még nem került sor, tekintettel az ilyen jellegű kibocsátások esetén szükséges előkészítés összetettségére és az ideális piaci feltételek, illetve a nemzetközi piacokon is megfelelő kibocsátási volumen hiányára. A zöld források bevonásának ösztönzése okán, de a megfelelő mértékű zöld

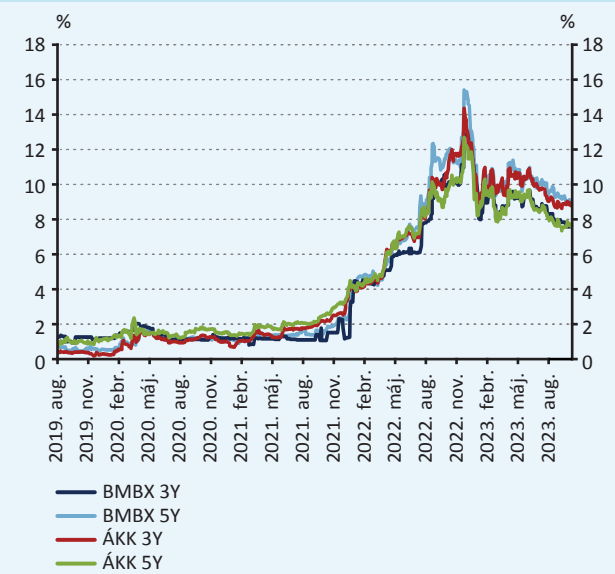
28. ábra
A forgalomban lévő hazai és zöld jelzáloglevél-állomány alakulása tulajdonosi szektorok szerint

Megjegyzés: névértékes adatok.

Forrás: MNB Értékpapír statisztika

29. ábra
3 és 5 éves jelzáloglevél-piaci indexek (BMBX 3Y és BMBX 5Y), illetve állampapír-piaci referenciahozamok

Forrás: BÉT, ÁKK.

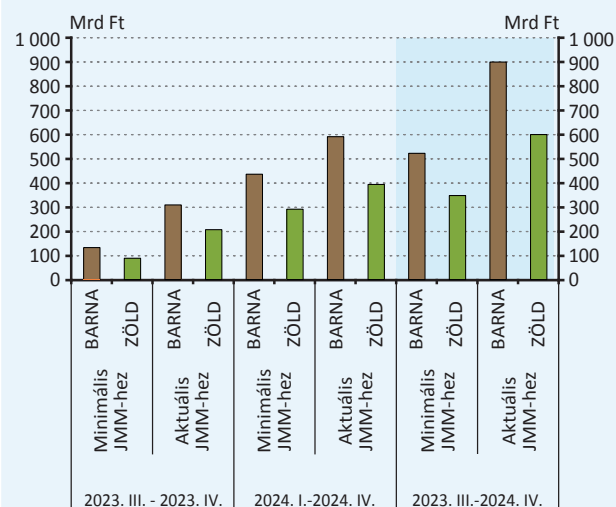
jelzáloghitel-fedezetek felépüléséhez elegendő időt biztosítva 2023. szeptemberi döntés alapján 1 évi halasztással élve a 2024. szeptember 30-át követően kibocsátott deviza jelzálogalapú forrásoknak fenntarthatósági (zöld) követelményeket is teljesíteniük kell a JMM-be való beszámításhoz.

A befektetői kör diverzifikálása továbbra is fontos célkitűzés a stabil forrást biztosító jelzáloglevelek piacán. 2023. második negyedévének végén a jelzáloglevelek 51 százaléka a hazai bankok, 32 százaléka pedig az MNB tulajdonában vannak, és mindössze 9 és 7 százaléka van belföldi intézményi és külföldi befektető kezében (28. ábra). Kedvező fejlemény, hogy a belföldi intézményi befektetők részesedése az érintett negyedévben mintegy megduplázódott a bankok részesedésének rovására. A zöld kötvények esetében nagyságrendileg hasonló tulajdonosi eloszlás látható, mérsékelten nagyobb belföldi nembanki intézményi és ezért némileg kisebb banki részesedéssel. A bankok közti kereszttulajdonlás fertőzési kockázatokkal járhat, valamint szektorszinten nem jelent valódi stabil forrást. A monetáris politika irányától függően pedig a teljes állomány közel 40 százalékát részét birtokló MNB szerepe is érdemben változhat a jövőben. Hosszabb távon ezért továbbra is erősítendő a rendszerszintű külső, lehetőség szerint nem banki intézményi, illetve külföldi befektetői forrásbevonás részesedése, amit a JMM előírás mindenkorai piaci körülményekhez is alkalmazkodó elvárásai, például a zöld jelzálogalapú források kedvezményes, illetve a deviza források szabályozásba való beszámíthatósága támogathatnak.

5.2. AZ MNB A MEGVÁLTOZOTT PÉNZÜGYI PIACI KÖRÜLMÉNYEK OKÁN ELHALASZTotta A TERVEZETT JMM SZIGORÍTÁSOKAT

A korábban tervezett, a jelzálogalapú finanszírozás arányának növelését és a bankközi keresztfinanszírozás mérséklését célzó szigorításokat az MNB a nem kívánt negatív hatások elkerülése érdekében határozatlan időre elhalasztotta. A továbbra is fennálló gazdasági és tőkepiaci bizonytalanság, valamint az MREL-előírásoknak való zökkenőmentes megfelelés elősegítése érdekében a források és eszközök lejáratú összhangjának erősítését célzó, korábban bejelentett és eredetileg 2023. október 1-jétől hatályba lépő JMM-szigorító intézkedések – a JMM elvárt minimumszintjének 25-ről 30 százalékra emelése, az újonnan kibocsátott jelzáloglevelek tőzsdére való bevezetésének elvárása, valamint a bankszektor általi jelzáloglevél-kereszttulajdonlás újbóli korlátozása – 2022 végén határozatlan időre halasztásra kerültek. A lépés segíti az aktuális tőkepiaci környezetben költséges banki alkalmazkodás elkerülését. A jelenleg fennálló bizonytalanság okán a hozamvárások továbbra is magasak, igaz mérsékelten csökkenőek (29. ábra). Ez drágán tartja

30. ábra
Kibocsátási szükségletek különböző megfelelési célok és kibocsátandó jelzáloglevél típusok mellett (2023. június 30.)

Megjegyzés: JMM nevezőjében a hitelállományok előrejelzett növekedését is figyelembe véve. A kibocsátási szükségletnél a refinanszírozási kapcsolatokon keresztül más bankoknál jelentkező alkalmazkodási igények is megjelennek.

Forrás: MNB.

a jelzáloghitel-alapú forrásokat az egyéb rendelkezésre álló forrásokhoz, például az ügyfélbetétekhez képest.

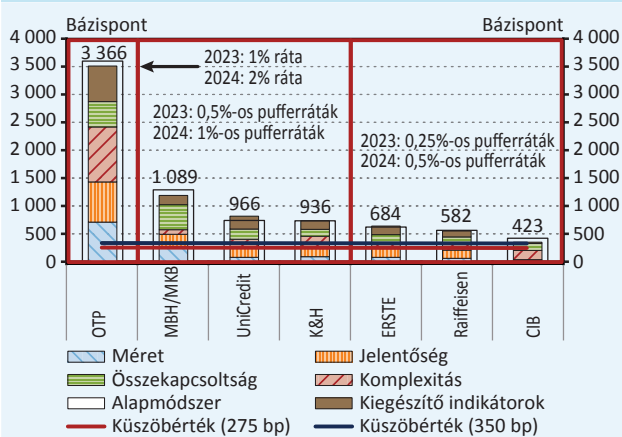
Az MNB 2023. szeptemberi döntésével 1 évvel elhalasztotta az új deviza jelzáloglevél alapú forrásokra vonatkozó zöld követelményt. A JMM követelményt a bankok túlnyomó többsége és a szektor egésze jelentős pufferek mellett teljesíti. Ugyanakkor a jelzáloglevél-piaci körülményekre, a deviza-kibocsátások adminisztratív időigényére, a jelentős lejáró és megújítandó jelzáloglevél-állományokra, a jelzáloghitelezés visszaesésére, valamint a megfelelő volumenű zöld fedezetek felépülésének lassúságára tekintettel az MNB az új deviza jelzáloglevél alapú forrásokra vonatkozó zöld elvárás hatályba lépését 2023. október 1. helyett 2024. október 1-jére halasztotta.

A további jelzáloglevél-piaci fejlesztésének momentumai jelenleg nem kedvezőek, ezért a további szabályozói szigorítás tekintetében kivárás indokolt. A jelenlegi piaci körülmények között a megfelelés fenntartása is kihívásokat jelenthet egyes intézményeknek. 2023 második félévében és 2024-ben is nagyobb jelzáloglevél-volumenek járnak le (245 milliárd forint, illetve 440 milliárd forint), így érdemi kibocsátási igény jelentkezik szigorítások nélkül is. 2023-2024-ben a jelzáloghitel-állományok becsült növekedését is figyelembe véve a JMM-megfelelés fenntartásához zöld minősítés nélküli kibocsátások esetén minimálisan mintegy 523 milliárd forint, zöld kibocsátások esetén pedig minimálisan mintegy 349 milliárd forint kibocsátásra, rábocsátásra lehet szükség (30. ábra). Amennyiben az aktuális JMM-pufferek szintjének fenntartása a cél, akkor 903, illetve 602 milliárd forintos kibocsátásra lehet szükség a jelzáloglevelek zöld jellegétől függően. A zöld kibocsátásokkal tehát könnyebben meg lehetne felelni a követelménynek, de ennek korlátját képezheti a megfelelő szabad zöld fedezetek hiánya, melyre kedvezőtlenül hat az új hitelkibocsátás érdemi lassulása, valamint a minősítéshez szükséges adatok elérhetősége is. A JMM szigorítások bevezetésének potenciális ütemezéséről a gazdasági és pénzügyi környezet normalizálódásának függvényében a későbbiekben dönt az MNB.

6. Rendszerszinten jelentős intézmények tőkepuffere

Az MNB 2023-as éves rendszeres felülvizsgálata nem változtatott a hazai (ún. egyéb) rendszerszinten jelentős intézmények (Other Systemically Important Institutions – O-SII) körén. A rendszerszinten jelentős bankoknak 2023-tól a 2024-re előírányzott egyedi pufferráta célszintek felé kell megfelelniük a koronavírus járvánnyal összefüggésben bevezetett feloldás nyomán kialakított fokozatos puffernelépítési pályák mentén. Az elmúlt évben az O-SII bankok rendszerszintű jelentőségének és koncentrációjának viszonylag mérsékelt változása, amely elsősorban az OTP Bank Nyrt. külföldi akvizícióiból fakad, a pufferráták módosítását nem indokolta.

31. ábra
A rendszerszinten jelentősnek minősített bankok pontszámainak komponensei és a végleges pufferráták

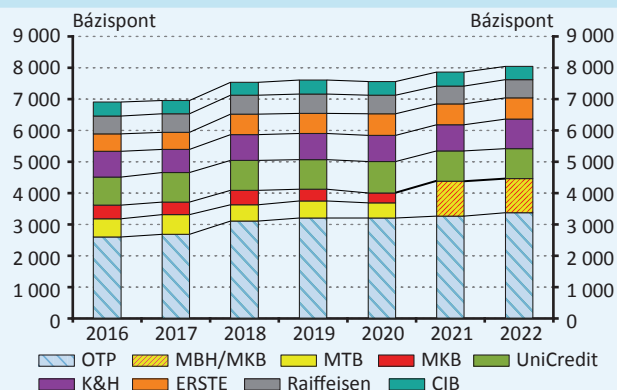
Megjegyzés: Az ábrázolt pontszámok a 2022-es felülvizsgálat eredményei. A vízszintes kék vonal jelöli az Európai Bankhatóság Iránymutató-sában foglalt sztenderd 350 bázispontos, a vörös vonal pedig az Európai Bankhatóság iránymutató-sában lehetővé tett módon 2020-ban 275 bázispontosra csökkentett hazai küszöbszintet jelöli, amelyek felett egy bank O-SII minősítést kaphat.

Forrás: MNB

Az MNB 2022-es rendszeres éves felülvizsgálata nem változtatott a rendszerszinten jelentős intézmények körén. Az MNB a Magyarországon székhellyel rendelkező, ún. egyéb rendszerszinten jelentős intézmények (Other Systemically Important Institutions – O-SII) legutóbbi, 2022-es éves rendszeres azonosítása során a korábbi években is alkalmazott, uniós szinten harmonizált alapmutatókat és a hazai kiegészítő indikátorokat aggregáló rendszerszintű jelentőség mérést tekintette irányadónak. Ennek segítségével felülvizsgálta a rendszerszintű jelentőséget reprezentáló O-SII pontszámokat⁹, amelyek az előző évekhez hasonlóan hét bankcsoportnál haladták meg a rendszerszinten jelentőségre minősítéshez alkalmazott 275 bázispontos küszöbértéket (31. ábra).

Az O-SII bankok koncentrációját és részarányát a bankrendszerben a külföldön akvizíciókkal bővülő OTP és a hazai piacon működő nagybankok fúziója alakította. A 2022-es eredmények alapján a jelentős intézmények részesedésének összege tovább növekedett (8045 bázispontonra) és a jelentős hitelintézetek egymás közötti koncentrációja is nagyobb lett (32. ábra). Utóbbira egyrészt lényeges hatást gyakorolt az OTP Csoport nemzetközi aktivitásának bővülése, amelyet a 2022-23-ban már lezárt és a várhatóan idén még lezáruló akvizíciók tovább növelhetnek (albán, szlovén és üzbecg terjeszkedés). A külföldi leánybankok növekedése többszörösen felülmúlja az orosz, ukrán és moldáv piacokon szűkülő jelenlétet (mérlegfőösszeg alapján összesen mindössze 7 százalék a csoportból 2022. év végén) és 2023-tól minden olyan uniós tagállamban, ahol jelen van az OTP csoport, O-SII intézménynek minősülnek az OTP leányvállalatok. A csoport hazai szinten szubkonszolidált részének a jelentősége önmagában is kiemelkedő, a becsült pontszáma 2500 bázispont körüli. Az uniós pufferráták és pontszámok arányszámainak eloszlását tekintve (33. ábra) a hazai szubkonszolidált szinten becsült pontszám is arányosnak tekinthető a meghatározott pufferrátákkal, ugyanakkor hasonlóan a többi tagállamhoz az MNB is figyelembe veszi

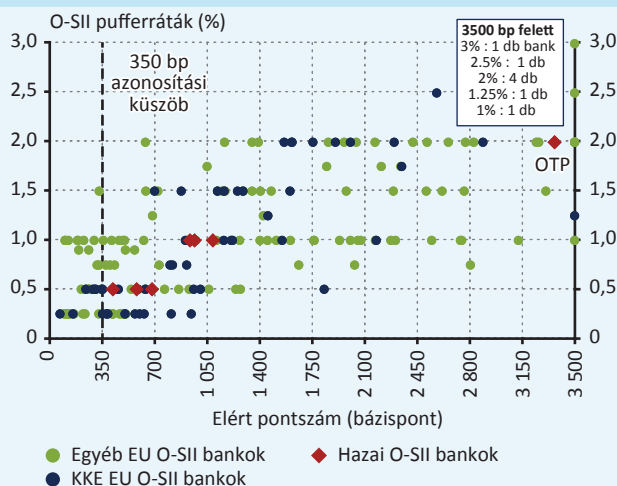
32. ábra
A rendszerszinten jelentősnek minősített bankok pontszámainak időbeli alakulása

Megjegyzés: Az évszámok a pontszámok érvényességi időszakát jelölik, a pontszámokat az előző év dec. 31-i vonatkozású auditált adat-szolgáltatásai alapján számolja az MNB.

Forrás: MNB

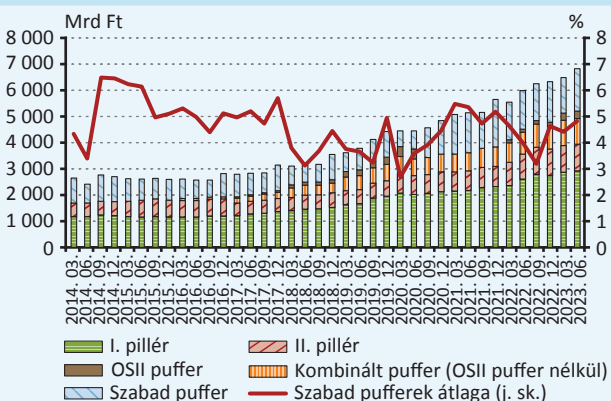
33. ábra
O-SII bankok pontszámának és pufferrátáinak összefüggése

Megjegyzés: 8 olyan O-SII intézmény működik, amelynek 3500 bázispontnál nagyobb a pontszáma, ezek 3500 bázispontnál kerültek megjelenítésre az ábrán.

Forrás: MNB

34. ábra
O-SII bankok szabad tőkepuffereinek alakulása

Forrás: MNB

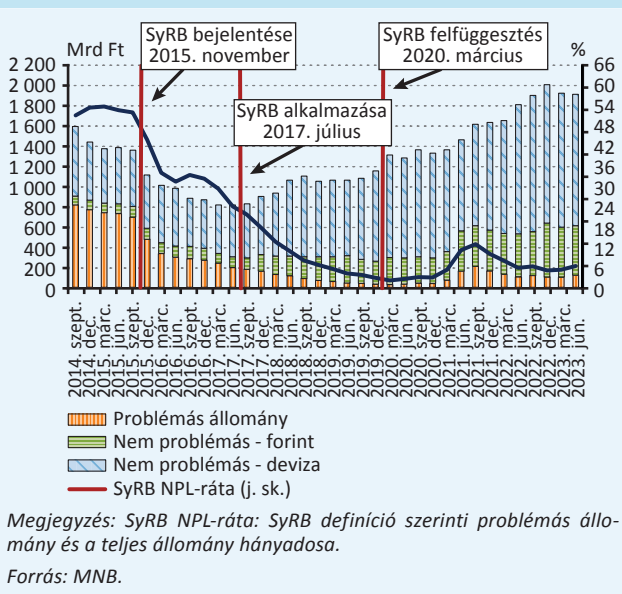
a pontszámítás során a más országokban aktív leányvállalatokat is. Emellett idehaza a Bankholding integráció szintén növelte az O-SII bankok koncentrációját, mivel a Bankholding több rendszerkritikus pénzügyi közvetítési szegmensben is piacvezetővé vagy kiemelkedő szereplővé lépett elő.

Az O-SII pufferek 2023-ban folytatódó visszaépítése mellett is megfelelő az O-SII bankok tőkepozíciója. A hazai rendszerszinten jelentős bankok az MNB tőkepuffer-feloldásra vonatkozó lépéseit is figyelembe véve 2023 második negyedévének végén továbbra is magas, közel 1640 milliárd forint szabad tőkepufferrel működtek. Az O-SII pufferek 285 milliárd forint tőkét igényeltek (34. ábra) és további körülbelül ugyanekkora összeggel emelkedik majd a puffer összege 2024-ben a jelenleg még csak előirányzott pufferráták szerint (a kockázati kitettség érték változásától függően). A szabad pufferráták az idei év második negyedévének végére számottevően javultak, amely a teljes kockázati kitettséggérték 2022-es gyors bővülésének¹⁰ év végi lassulása, és a szavatolótóke fokozatos bővülése eredményezett. Ugyanakkor az O-SII bankok tőkepozíciói jelentősen eltérnek egymástól, a legalacsonyabb szabad pufferrata 2,2 százalék, míg a legmagasabb 6,6 százalék volt a második negyedév végére. A stabil tőkepozíció és magas jövedelmezőség továbbra is lehetőséget teremt az esetleges válsághelyzetben felhasználható pufferek fokozatos visszaépítésére.

7. Rendszerkockázati tőkepuffer

A kereskedelmiingatlan (CRE) hitelezéssel összefüggő kockázatok jelenleg még nem tekinthetők túlzott mértékűnek, de a jövőben növekedhetnek. A bérleti kereslet a legtöbb szegmensben továbbra is elmarad a COVID előtti szinttől, középtávon jelentős a túlkínálat kialakulásának kockázata, emelkednek a kihasználatlansági ráták, miközben az ingatlanbefektetések iránt elvárt hozamok növekedése az ingatlanértékek csökkenésének irányába mutat. Az emelkedő CRE kockázatok miatt indokolttá vált a koronavírus-járvány kitörésekor határozatlan időre felfüggesztett rendszerkockázati tőkepuffer (SyRB) preventív célú újraaktiválása 2024. július 1-jétől. Az SyRB a CRE finanszírozáshoz köthető változó kockázatokhoz és technikai feltételekhez igazított kalibráció mentén történő aktiválása erősíti a bankok projekthitel-kitettségekkel kapcsolatos ellenálló képességét, azok esetleges nemteljesítővé válása esetén pedig mielőbbi mérleg tisztításra ösztönöz.

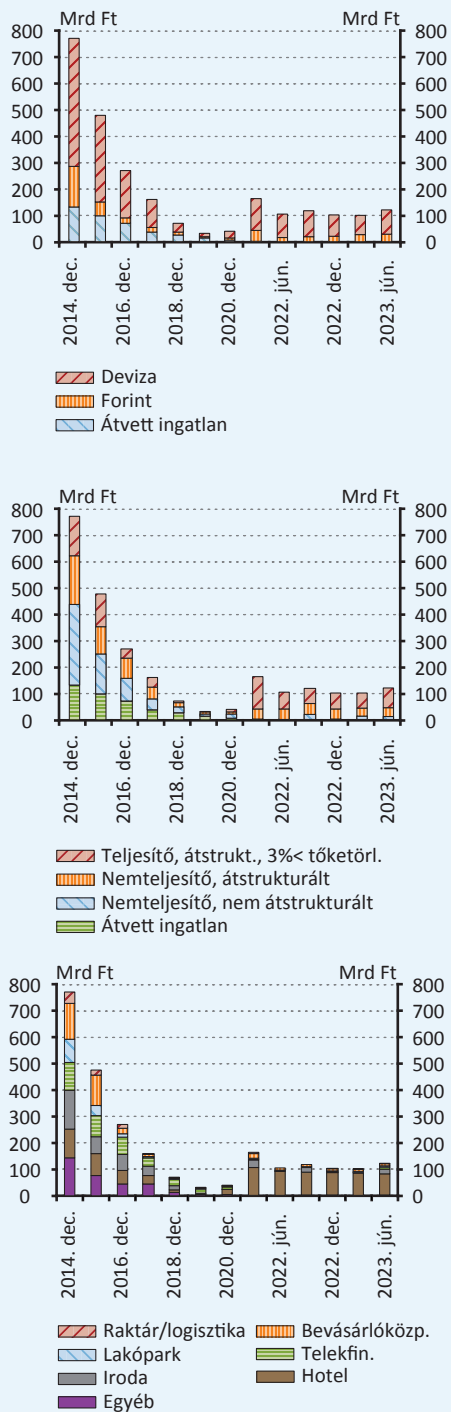
35. ábra
A belföldi kereskedelmiingatlan projekthitel-, valamint átvett ingatlankitettségek

7.1. A KERESKEDELMIINGATLAN PROJEKTHITEL-KITETTSÉGEKBŐL EREDŐ RENDSZERKOCKÁZAT KÖZÉPTÁVON EMELKEDHET

A problémás kereskedelmiingatlan-finanszírozási projekthitel-állományokkal összefüggő rendszerkockázat középtávon emelkedhet. A problémás állományok tekintetében a korábbi vállalati hitelmoratórium által leginkább érintett projekthitel-kitettségek teljesítő átstrukturált állományba való átsorolása okán 2021 szeptemberére az alkalmazott SyRB problémás állomány definíciónak megfelelő NPL-ráta elérte a 12 százalékot. Mivel az érintett kitettségek nagyobb része a moratórium és az azt követő megfigyelési időszak lejártá után problémamentesnek bizonyult, ez a ráta 2023. elejére érdemben lecsökkent és 2023. június végén 6,4 százalékot, 122 milliárd forintot tett ki. A minimális számú, nagyobb volumenű ügyletre visszavezethető problémás állomány növekedés még nem jelez általános rendszerkockázat növekedést (35. ábra). A problémás állomány (36. ábra) 76 százaléka

36. ábra
Belföldi problémás kereskedelmiingatlan-kitettségek
különböző típusbontások szerint

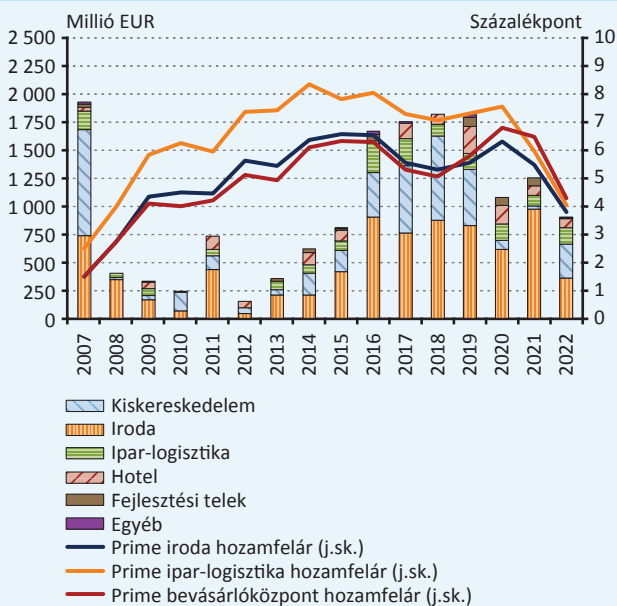
Forrás: MNB.

– a projekthitel-finanszírozás sajátosságaitól el nem választható módon – deviza, illetve 66 százaléka szállodákhoz kapcsolódó projektfinanszírozás. A problémás állománynak mindössze 37 százaléka volt nemteljesítő ügylet, 63 százaléka viszont olyan alapvetően teljesítő, jellemzően korábbi moratóriumos átstrukturált, és emiatt elégtelen törlesztési képességgel bíró, problémamentesként még figyelembe nem vehető ügylet volt. A problémás állományok esetében az aktuálisan bizonytalan makrogazdasági kilátások, a hozamok alakulása, a szigorodó finanszírozási kondíciók, valamint a különböző ágazatspecifikus kockázatok (szálláshely, vendéglátás) miatt a jövőbeni növekedés valószínűsége nőtt. Ezt erősíti az ESRB 2023. január 25-én kiadott ajánlása¹¹ is, ami a szektor rendszerkockázati jelentőségére, a kockázatok potenciális felépülésére és a kockázatmonitoring kiemelt szerepére hívja fel a figyelmet.

Az új kereskedelmiingatlan-piaci befektetések tekintetében a csökkenő hozamfelárak mérséklék a befektetői keresletet.

A bérleti kereslet a legtöbb szegmensben továbbra is elmarad a COVID előtti szinttől, középtávon jelentős a túlkínálat kialakulásának kockázata, és a kihasználatlansági ráták is emelkednek. A folyamatban lévő építkezések alapján az irodapiacra egy éven belül, az ipari-logisztikai piacon pedig középtávon már jelentős a túlkínálat kialakulásának kockázata. Eközben az ingatlanbefektetések iránt elvárt hozamok növekedése az ingatlanok értékének csökkenése irányába mutat. 2022-ben a kereskedelmiingatlan-piac befektetési forgalma 0,9 milliárd eurót ért el (37. ábra), ami az előző évhez képest 28 százalékos csökkenést jelentett. Az elsődleges, euró alapú prime hozamfelárak ugyanakkor a szigorodó monetáris kondíciók eredményeként minden szegmensben jelentősen visszaestek, a 2021. évi 6 százalékpont körüli szintről 2022-re 4 százalékpont közelébe csökkenve. A hozamfelárak csökkenése globális és európai szinten jellemző folyamat, amely csökkenti a befektetői keresletet és a befektetési volument, potenciális kockázatot jelentve a kereskedelmiingatlan-piacon. Ezt erősíti, hogy Budapesten az irodapiaci elvárt hozamok emelkedése okán a régióban kiemelkedő mértékű, 14 százalékos tőkeérték-csökkenés valósult meg. A folyamatok eredményeként 2022 végére a kereskedelmiingatlan-piac már a visszaeső szakaszába ért a szakemberek többsége szerint¹².

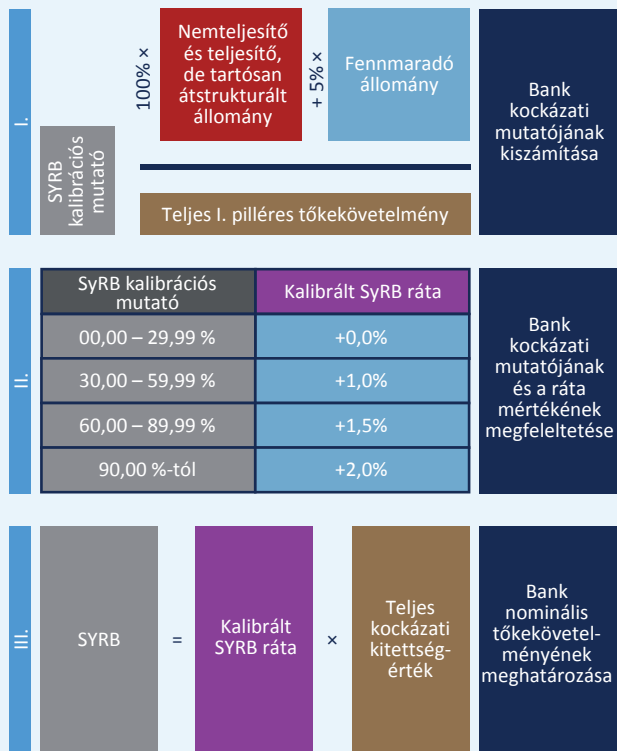
37. ábra
A magyar kereskedelmiingatlan-piac befektetési volumene és prime hozamfelárak

Megjegyzés: A hozamfelárakat a 10 éves eurókötvény-hozamok alapján számítottuk.

Forrás: CBRE, Cushman & Wakefield, MNB

38. ábra
A rendszerkockázati tőkepuffer mértékének kiszámítása

Forrás: MNB.

7.2. AZ MNB A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNYBAN HATÁROZATLAN IDŐRE FELÜGGESZTETT RENDSZERKOCKÁZATI TŐKEPUFFER ÚJRAAKTIVÁLÁSÁRÓL DÖNTÖTT

A kereskedelmiingatlan-piaci kockázatok potenciális növekedése okán az MNB az SyRB újraaktiválása mellett döntött. Ez a kockázatok potenciális növekedésére irányuló kommunikációs jelzés mellett hozzájárulna a bankok sokkal nagyobb képességének növeléséhez, ösztönözné a jövőben esetlegesen problémássá váló hitelállományok mielőbbi tisztítását, ezzel is támogatva a hitelezés mielőbbi helyreállítását, illetve korlátozná a bankok kockázati profiljához (mérlegfőösszegéhez és tőkehelyzetéhez) képest vett túlzott CRE-hitelkiáramlást is.

Az előírás több ponton módosulna a változó kockázatok és technikai feltételek mentén. Az MNB a tőkepufferráta mértékét az egyes intézmények potenciálisan kockázatos állományainak a bank méretét és kockázati profilját megmagyarázó I. pilléres tőkekövetelményhez viszonyított aránya alapján fogja megállapítani. Az így kapott kalibrációs mutató számlálójában a nemteljesítő és tartósan átstrukturált projekthitel-állomány 100 százalékos, a fennmaradó projekthitel-állomány pedig 5 százalékos súllyal figyelembe vett összege szerepel (38. ábra). A mutató értékétől függően a kalibrált tőkepufferráta mértéke 0-2 százalékos közötti értéken kerül meghatározásra a hazai szubkonsolidált csoportra vonatkozóan. Továbbá az ingatlan helye szerint belföldi projektfinanszírozási kitétségek helyett a partner székhelye szerinti belföldi és külföldi kitétségeket célozza az eszköz. A további, néhány esetben az alkalmazott adatszolgáltatások változásából eredő kisebb hatású módosítások tekintetében lásd a 2. táblázatot.

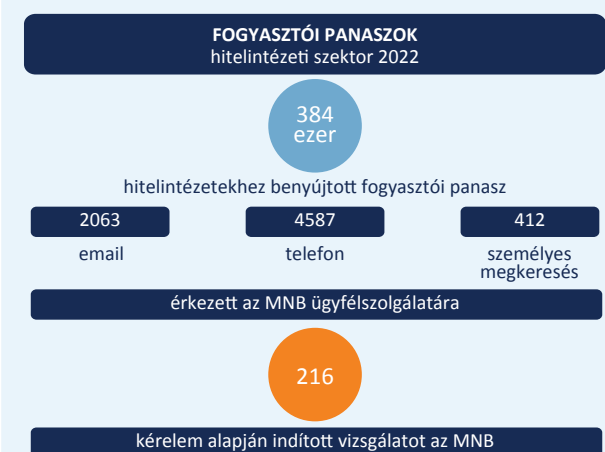
Az előzetes kalibrációs eredmények és a várható érdemi felkészülési idő alapján az SyRB preventív céllal kerülne bevezetésre. A bankok 2023. második negyedév végén fennálló projekthitel-állományok és az aktuális tőkehelyzet alapján két bank esetén merülhet fel az SyRB követelmény előírásának szükségessége. A kellően hosszú, 2024. március 31-ig tartó felkészülési idő azonban lehetőséget biztosít a bankoknak a tőkepuffer-követelmény portfólió-átvilágítással, vagy mérlegalkalmazkodással történő mérséklésére, illetve elkerülésére. Ezen kívül egyes kisebb bankoknak a hitelállományok általános növekedésére tekintettel megemelt ún. *de minimis* limit jelenthet mentességet. Az érintett bankok tényleges köre tehát ezekre tekintettel a tőkepuffer előírásai még módosulhat.

2. táblázat		
A korábbi és a bevezetendő SyRB összehasonlítása		
Érintett szabályozási elem	Aktuális SyRB	Módosított SyRB
Célzott állomány konszolidációs szint	Teljes csoport konszolidált kitétsége	A hazai entitásokkal konszolidált kitétségek
Ügyletméret de minimis	100 millió forint alatti ügyletek mentesülnek	Nincs
Projekthitel fogalma	CRR speciális hitelezési kitétség feltételek bármelyike (3/1)	CRR speciális hitelezési kitétség feltételek mindegyike (3/3)
CRE fogalma	CRR szerinti CRE definícióra épülő, kivételeket megfogalmazó specifikus definíció	CRR szerinti CRE definícióra épülő építési és vásárlási hitelcél szerinti hitelek
Célzott kitétség földrajzi dimenziója	A finanszírozott projekt helye szerinti belföldi kitétségek	A finanszírozott belföldi és külföldi partnerrel szembeni kitétségek az ingatlan helyétől függetlenül
Célzott állomány definíciója	Eredeti és átstrukturált szerződés szerint nemteljesítő állomány és átstrukturált teljesítő állomány 3% alatti tőketörlesztéssel, valamint a mérlegre vett ingatlanok 100 százalékos, míg az ezekkel nem jellemezhető deviza állomány 5 százalékos súllyal	Eredeti és átstrukturált szerződés szerint nemteljesítő állomány és 2 évnél régebb óta megszakítás nélkül átstrukturált teljesítő állomány 100 százalékos, míg az ezekkel nem jellemezhető állomány 5 százalékos súllyal
De minimis limit a célzott állományra	20 milliárd forint a célzott súlyozatlan állományra	30 milliárd forint a célzott súlyozatlan állományra
Kalibrációs mutató nevezője (tőkekövetelmény)	Teljes csoport belföldi (hazai) 1. pilléres tőkekövetelménye	Hazai csoport teljes 1. pilléres tőkekövetelménye
SyRB ráta vetítési alapja (kockázati kitétségérték)	Teljes csoport belföldi (hazai) kockázati kitétségértéke	Teljes csoport teljes kockázati kitétségértéke
<i>Forrás: MNB</i>		

8. Az MNB pénzügyi fogyasztóvédelmi tevékenysége

A pénzügyi stabilitás fenntartásához a pénzügyi rendszerbe vetett bizalmon keresztül érdemben hozzájárul az MNB pénzügyi fogyasztóvédelmi tevékenysége is, amely az elmúlt években egyre összetettebbé és hangsúlyosabbá vált. Az MNB fogyasztóvédelmi tevékenysége részeként folyamatosan értékeli a fogyasztókat érintő aktuális kockázatokat. A kockázatok felmérését követően kerülnek meghatározásra a szükséges intézkedések, amelyek a szereplők felügyeleti orientálásától a célzott vizsgálatok megindításáig terjedhetnek. Az MNB fogyasztóvédelmi tevékenysége keretében a kibercsalások kockázatainak mérséklése érdekében edukációs kampányt indított a fogyasztói tudatosság növelésére és ajánlást adott ki a hazai pénzforgalom szereplői részére. Emellett az MNB kiemelten vizsgálta a fizetési moratóriumot, valamint a számlatermékek inflációs díjmelését érintő intézményi gyakorlatok megfelelőségét.

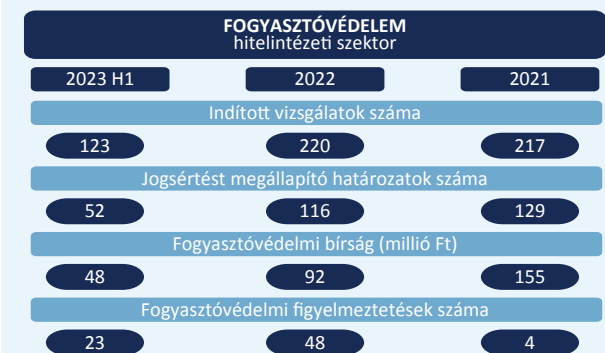
39. ábra
Fogyasztói panaszok 2022-ben a hitelintézeti szektorban

Megjegyzés: A hitelintézeti szektor alatt a hitelintézetek és a hozzájuk tartozó pénzügyi vállalkozások értendők.

Forrás: MNB

40. ábra
Fogyasztóvédelmi tevékenység adatai a hitelintézeti szektorban

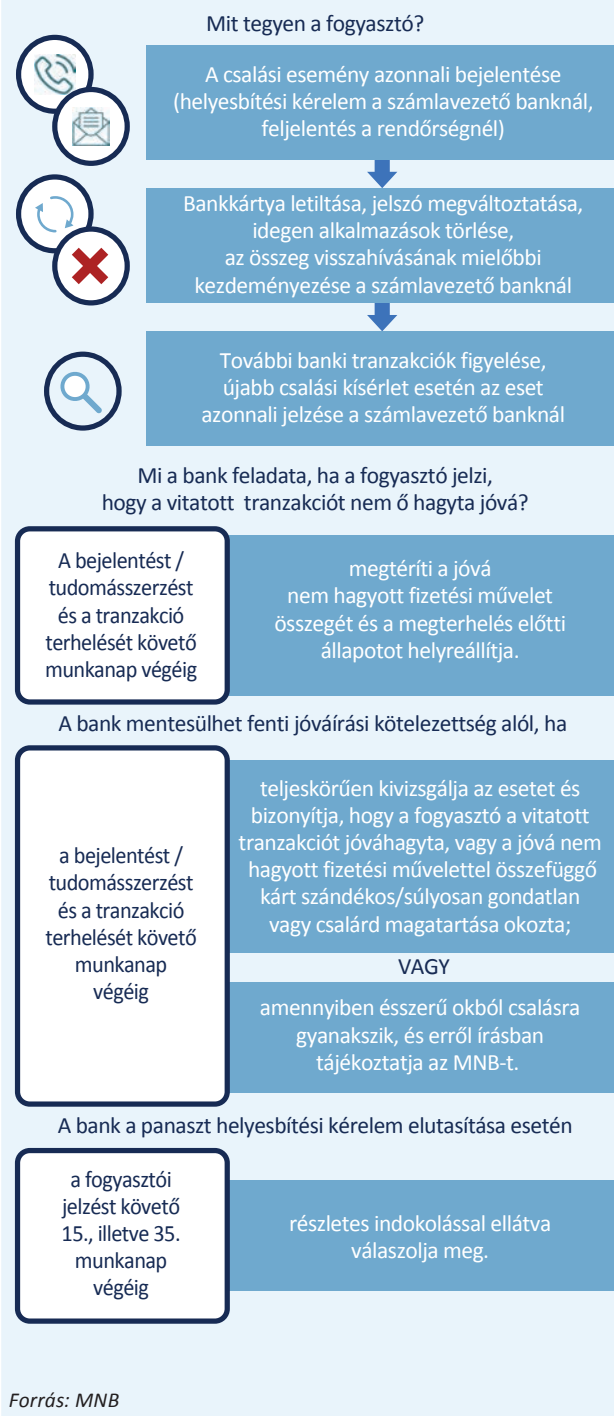

Megjegyzés: A hitelintézeti szektor alatt a hitelintézetek és a hozzájuk tartozó pénzügyi vállalkozások értendők.

Forrás: MNB

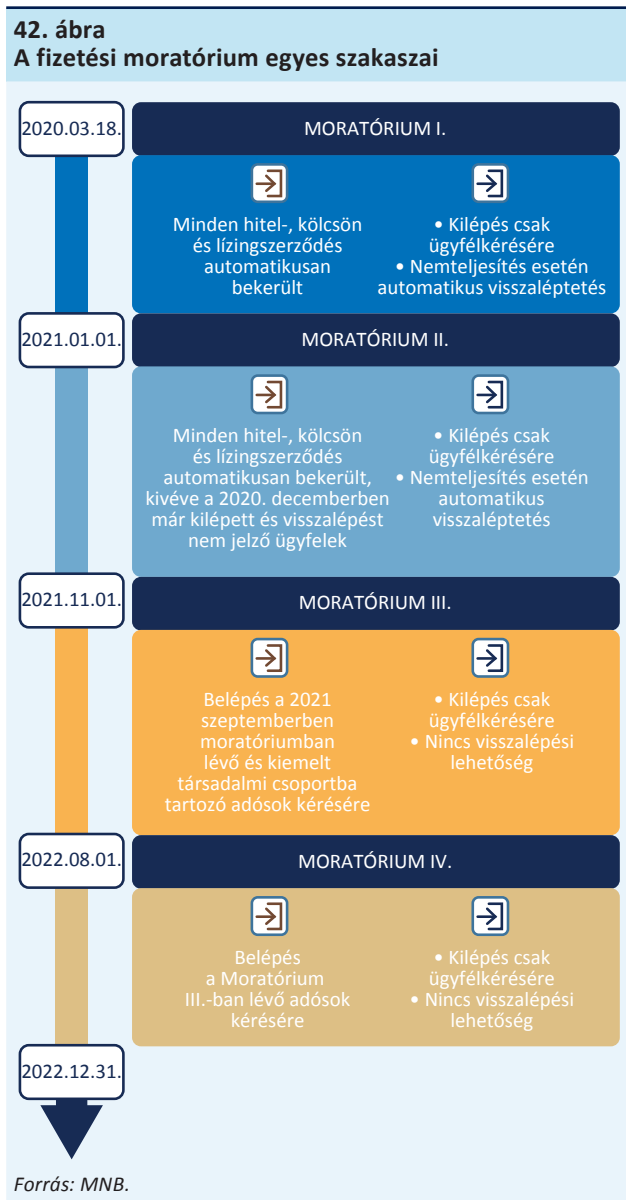
8.1. 2022-BEN A FOLYAMATOS, PROAKTÍV FELÜGYELÉS JELLEMEZTE AZ MNB PÉNZPIACI FOGYASZTÓVÉDELMI TEVÉKENYSÉGÉT

Az előző évhez képest 2022-ben csökkent a hitelintézeti szektorhoz érkezett panaszok száma, ugyanakkor az MNB-hez érkezett fogyasztói kérelmek száma növekvő tendenciát mutat. 2022-ben a hitelintézeti szektorhoz érkező panaszok száma több mint 1 százalékkal mérséklődött, azonban a kérelemre indult vizsgálatok a 2021-es 197 ügyszámhoz képest közel 10 százalékkal növekedtek (39. ábra). 2023 első félévében a kérelemre indult eljárások száma időarányosan hasonló 2022 azonos időszakához. 2022-ben az előző évhez képest tizenkétszeresére nőtt a folyamatos felügyelés részeként kiadott, gyors intézkedést lehetővé tévő fogyasztóvédelmi figyelmeztetések száma (40. ábra), amelyek jellemzően a honlapokon megjelenő tájékoztatási hiányosságok és pontatlanságok javítását írták elő az intézményeknek. A 2022-ben kiszabott bírságok az előző évhez képest csökkentek, a 2020-as évben kiszabott bírságokkal (2020: 98 millió Ft) hasonló szinten alakultak. A hitelintézetekhez érkezett panaszok témái alapján az elszámolási jogvitákat megelőzve 2022-ben első helyre kerültek a pénzügyi visszaéléssel kapcsolatos panaszok, amelyek 2023 első félévét is meghatározták, valamint a kérelemre indított vizsgálatok növekedésébe is begyűrték.

41. ábra
Teendők visszaélés azonosítása esetén

8.2. AZ MNB A FOGYASZTÓK PÉNZÜGYI TUDATOSSÁGÁNAK NÖVELÉSÉVEL ÉS A HAZAI PÉNZFORGALOM SZEREPLŐINEK SZÓLÓ AJÁNLÁS KIBOCSÁTÁSÁVAL VESZI FEL A HARCOT A KIBERCSALÁSOKKAL SZEMBEN

Az MNB-hez számos olyan fogyasztói kérelem és jelzés érkezett az elmúlt időszakban, amely a digitális térben elkövetett – a fogyasztóknak anyagi kárt okozó – visszaélések valamely formájához kapcsolódik. Egyre több az olyan eset, melynek során a csalók megtévesztéssel és pszichológiai manipulációval rábírják a fogyasztót a személyes hitelesítési és érzékeny fizetési adatai megadására, a fizetési megbízás rögzítésére, az elkövetők által megadott fizetési megbízások jóváhagyására, vagy olyan szoftverek telepítését kéri a fogyasztóktól, amelyekkel átveszik a számítástechnikai eszközeik feletti irányítást, lehetővé téve ezzel a fizetési megbízások elkövetők általi közvetlen megadását, jóváhagyását. Ezen tranzakciók összegének visszaszerzésére korlátozottak a lehetőségek, a fogyasztók súlyos gondatlansága esetén pedig a pénzforgalmi szolgáltatóknak nincs kártérítési kötelezettsége sem. Annak érdekében, hogy minél kevesebb fogyasztó váljon csalás áldozatává, kiemelten fontos a fogyasztók digitális pénzügyi tudatosságának fejlesztése, a kiberbiztonsági kockázatok és a kapcsolódó védekezési lehetőségek megismertetése. Előzőek támogatására edukációs kampány – a KiberPajzs projekt – indult, melyben az MNB is aktívan részt vesz. A projekt felhívja a figyelmet az online tér pénzügyi biztonságát veszélyeztető kockázataira, azok elkerülésére, valamint emellett tájékoztat arról is, hogy milyen intézkedések megtétele szükséges a lehetséges visszaélések bekövetkezése esetén. Az MNB emellett a hazai pénzforgalom szereplőinek szóló ajánlás kibocsátásával is támogatja a kibercsalások elleni küzdelmet. Az MNB az ajánlásban megfogalmazta a visszaélések megelőzésére, észlelésére, megakadályozására irányuló elvárt, illetve jó gyakorlatokat, valamint hangsúlyt fektet a fogyasztók megfelelő tájékoztatásának biztosítására a keretszerződések megkötéséhez, illetve a csalási eseményekhez kapcsolódóan, továbbá annak rögzítésére, hogy a pénzforgalmi szolgáltatóknak milyen módon szükséges eljárnia a fogyasztó csalással kapcsolatos bejelentését követően. (41. ábra)

8.3. NEM AZONOSÍTOTT RENDSZERSZINTŰ HIBÁT AZ MNB FIZETÉSI MORATÓRIUMOT ÉRINTŐ TÉMAVIZSGÁLATA

2022 negyedik negyedévében zárult az MNB fizetési moratóriumot érintő, 16 intézmény gyakorlatát áttekintő téma-**vizsgálata**. A 2021 júniusában indított téma-**vizsgálatban** az MNB a moratóriumi szabályrendszer intézményi gyakorlatba történő átültetését ellenőrizte, amely során a moratórium alatt felhalmozott tartozások kezelését, a várható futamidő-hosszabbítás kiszámítására használt logikát is áttekintette. A vizsgálat a moratórium első és második szakaszára terjedt ki (42. ábra). A téma-**vizsgálatban** feltárt hibák között két intézménynél előfordult téves rendszerbeállítás miatti késedelmi kamatterhelés, továbbá 3 intézmény a keretjellegű termékekhez kapcsolódó biztosítási díjakra tévesen kiterjesztette a fizetési haladékokat. Négy intézménynél a vizsgálat feltárta, hogy a fogyasztók moratóriumból való kilépését követően, de a moratórium végét megelőzően a bankok - a jogszabálynak nem megfelelően - elindították a moratóriumi tartozások beszedését. Mindemellett néhány intézménynél felmerült a rulírozó hiteltermékek esetében a moratóriumi tartozás-átszámítási határidő megsértése, azonban ezek zömében csekély mértékű állományt és határidő csúszást jelentettek. Az MNB 9 intézmény esetében összesen 18 millió forint bírságot szabott ki, mely során figyelembe vette, hogy a fizetési moratórium bevezetése gyors alkalmazkodást, rendszertechnikai átállást tett szükségessé és a feltárt hibákat a vizsgált hitelintézetek gyorsan orvosolták.

8.4. A SZÁMLATERMÉKEK INFLÁCIÓS DÍJEMELÉSE MELLETT AZ ALAPSZÁMLA HAVI DÍJA HARMADÁRA CSÖKKENT, AMI ÖSZTÖNÖZHETI A SZÁMLAVÁLTÁSOKAT

A pénzforgalmi intézmények – a korábbi évekhez hasonlóan – az év első felében az előző évi infláció mértékével emelték a fizetési számlák díjtételeit. 2023 június végéig szinte az összes intézmény hatályba léptette a 2022-es, 14,5%-os infláció mértékét elérő díjmódosításokat, amely éves szinten több ezer forintos többletkiadást is jelenthet a fogyasztóknak. A díjemelésekre jogszerűen akkor kerülhet sor, amennyiben az intézmények az emelés feltételeit, okait a keretszerződésben előzetesen rögzítették, továbbá, ha a díjemeléskor az okokat megjelölték. Díjemelési okként az infláció mellett egyéb indokot (pl. adóemelkedés) is megjelölhetnek az intézmények, továbbá a korábban üzleti megfontolásból elhalasztott inflációs emelést az aktuálissal összevonva érvényesíthetnek, amely ezáltal infláció feletti

43. ábra Az alapszámla szolgáltatásai

Alapszámla havi díjában foglalt szolgáltatások*

Betéti bankkártya kibocsátása
és kártyás vásárlások

4 elektronikus vagy papír
alapú eseti vagy rendszeres
átutalás 100 ezer Ft-ig

Készpénzfelvétel havi 2-szer belföldi
ATM-ből 150 ezer Ft-ig vagy
havi 1-szer 50 ezer Ft-ig pénztári felvét

Csoportos beszedések
teljesítése

*A havidíjon felüli tranzakciókért további hirdetmény szerinti díj fizetendő.

Forrás: MNB

díjnövekedést is eredményezhet. A fizetési számlák 2022-es inflációval történő díjmelései még inkább felnagyíthatják a különböző számlák közötti – akár egy bankon belüli – díjkülönbségeket. A számlaváltások növekedését segítheti az alapszámla jogszabályban előírt 2023. július 1-től alkalmazandó díjcsökkentése is. Az alapszámlaszámla díjplafonja ezentúl a megelőző év utolsó napján érvényes legkisebb összegű havi bruttó minimálbér 0,5%-a, a korábbi 1,5% helyett, ezáltal 2023. második félévében a havi számlavezetési díj nem haladhatja meg az 1.000 forintot. A csökkentett díj révén az alapszámla az átlagos tranzakciós szokásokkal rendelkező fogyasztóknak érdemi alternatívát jelenthet az aktuális számlatermékükhöz képest (43. ábra). A megfelelő számlatermék kiválasztásához nagymértékben hozzájárulhat a minden év január 31-ig érkező ún. Díjkimutatás, amelyben a fogyasztók a számlájuk tranzakciós történetét összesítve, rendszerezve követhetik nyomon.

A MNB folyamatos felügyelés keretében rendszeresen áttekinti az intézmények díjmelései gyakorlatát és annak jogszerűségét, valamint a Díjkimutatások megküldésére vonatkozó teljesítést.

3. keretes írás

Minősített Fogyasztóbarát termékkör – eredmények és fejlesztési irányok

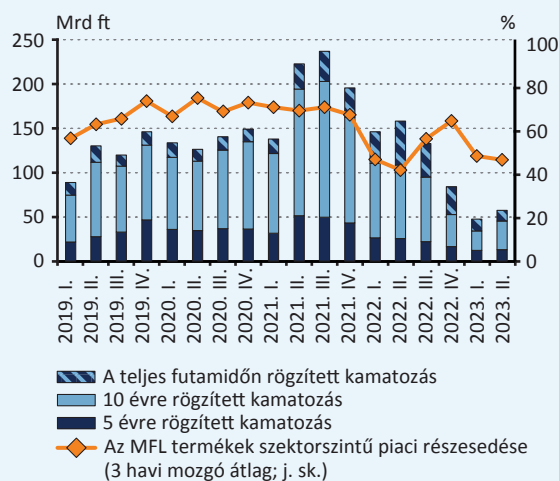
Az MNB 2017 nyarán indította el Minősített fogyasztóbarát keretrendszert fogyasztóvédelmi, versenyképességi és pénzügyi stabilitási szempontokat szem előtt tartva. A fogyasztóbarát termékminősítés először a lakáshitelekre vonatkozott, amit az MNB 2020-tól a lakásbiztosítási termékekre, 2021-től pedig a személyi hitelek piacára is kiterjesztett. 2023 elejére a minősített termékek mindhárom piacon meghatározó terméké váltak. A Minősített Fogyasztóbarát Lakáshitelek (MFL) indulása óta 2023 második negyedévéig közel 2800 milliárd forint értékben mintegy 197 ezer MFL szerződést kötöttek, amivel a termékek a fennálló teljes lakáshitel-állományon belül is több mint 45 százalékos részesedéssel bírnak. Az MFL termékek új kihelyezésen belüli részesedése 2022 végéig 60-70 százalék közelében alakult, ezzel a termékminősítés nagyban hozzájárult a hosszabb időszakra kamatfixált hitelkonstrukciók általánossá válásához és a lakáshitel-kamatfelárak általános csökkenéséhez. 2023-tól azonban a megváltozott piaci környezet miatt az MFL termékek piaci részesedése fokozatosan 40-50 százalék közelébe csökkent.

A megváltozott piaci és szabályozói környezetben szükségessé vált a keretrendszer átfogó felülvizsgálata és továbbfejlesztése, rugalmasabbá tétele. 2023. szeptember 1-jével az MFL keretrendszer átfogó, de a minősítés alapelveit nem érintő felülvizsgálatára került sor, annak érdekében, hogy a megváltozott piaci és szabályozói környezetben (emelkedő kamatok, új banki terhek, kamatstop) a továbbiakban is a lakáshitel-piac vezető termékei maradjanak, valamint a termékminősítés pozitív hatásai a továbbiakban is minél szélesebb körben érvényesüljenek. A felülvizsgált keretrendszer az árazás, a tájékoztatási kötelezettség, a folyósítási feltételek, illetve az adatszolgáltatás és ellenőrzés tekintetében tartalmaz módosításokat, valamint lehetővé teszi az MFL forgalmazó intézmények számára végig fix kamatozású hitelek esetén az ügyleti kamatra vonatkozó, egyszeri, díjmentes kamatcsökkentés-szolgáltatás biztosítását.

A hazai lakásállomány energetikai megújulásának elősegítése érdekében az MNB – zöld mandátumával összhangban – 2023 áprilisától az MFL keretrendszer zöld irányú továbbfejlesztése mellett döntött. A módosítás célja a zöld szempontú lakáshitel termékfejlesztések és a zöld hitelcélok bankszektori finanszírozásának ösztönzése és a gazdaság zöldítésének támogatása. Ennek megfelelően 2023. áprilistól a meghatározott, az MNB Zöld Tőkekövetelmény-kedvezmény Programjával összhangban álló zöld hitelcél finanszírozására nyújtott MFL hitelek esetében folyósítási díj, illetve a zöld hitelcél ellenőrzéséhez kapcsolódó díj és egyéb költség nem kerülhet felszámításra. Emellett a hitelező a Hiteles Energetikai Tanúsítvány ügyfelet terhelő költségét egyszeri alkalommal köteles átvállalni. Továbbá, a zöld hitelcélok igazolt teljesülése esetére a hitelezőnek lehetősége van zöld kamatkedvezményt is biztosítani. 2023. második felére már több intézmény is megkezdte a dedikált zöld hitelcélú MFL termékek értékesítését (a zöld MFL hitelkihelyezésről részletesebben a 1. Kiemelt témában írunk).

A lakáshitel-felvétel személyes jelenléte igénylő folyamatainak minimalizálása, az adminisztratív terhek csökkentése, valamint az online hitelezési folyamatok szélesebb körű elterjedésének támogatása érdekében 2023 tavaszán az MNB az MFL folyamatok online térbe tereléséről is döntött. 2024. január 1-jétől az ügyfeleknek minden MFL kölcsön esetében lehetősége lesz a szerződéskötést megelőző hitelígyélnési folyamatok elektronikus úton (emailben és a hitelező online felületén) történő lefolytatására, biztosítva ezáltal, hogy kizárólag a szerződéskötés idejére, egyszeri alkalommal legyen szükséges személyesen megjelenniük a hitelező fiókjában. A gyors és hatékony

Az új lakáshitelek a kamatperiódus hossza szerint

Megjegyzés: Az MFL termékek részesedését a potenciálisan minősíthető, banki lakáshitelek körében számítottuk.

Forrás: MNB.

ügyintézés érdekében továbbá az ügyfél kérelmére a hitelező biztosítani fogja a közjegyzői ügyintézés szerződéssel azonos napon és helyszínen történő megvalósulását is, amennyiben az ügyfél vállalja a közjegyző által felszámított, kapcsolódó költségeket. Az elektronikus hiteligenylés hatékonyságának további erősítése érdekében, az intézményi online hitelezési felületek működtetése is kötelező elvárás, amelyek 2024. április 1-jével összekapcsolásra kerülnek a minősített termékekhez tartozó, MNB által üzemeltetett Összehasonlító oldallal, így a potenciális adós által az Összehasonlító oldalon megadott adatokat az intézmények kötelesek lesznek saját felületükre átvinni.

A személyi hitelek piacán az MSZH termékek szintén jelentős piaci részesedéssel bírnak és érdemben támogatják a teljeskörű online hitelnújtás térnyerését. Az MSZH termékek a minősítés 2021-es bevezetését követően stabilan 20 százalék körüli piaci részesedéssel bírnak, a hitelnújtók 2023 júniusig összesen közel 266 milliárd forint értékben folyósítottak, mintegy 70 ezer szerződéskötés mellett. Az MSZH minősítés kiemelt célja a személyi hitelezési folyamatok online útra terelésének ösztönzése. Ennek megfelelően a forgalmazó intézményeknek biztosítaniuk kell a teljeskörű online hitelfelvételt a fogyasztók részére. Így az MSZH hitelkihelyezéseken belül az online nyújtott hitelek aránya 2023 első felében közel 35 százalékot ért el, ami a nem minősített hitelek arányának mintegy kétszerese volt.

Az otthonbiztosítások piacán egyre elterjedtebb a Minősített Fogyasztóbarát Otthonbiztosítás (MFO). 2023 júniusáig már 12 biztosítónál érhető el az MFO, melyből indulás óta közel 36 ezer szerződést kötöttek 1.763 milliárd Ft biztosított vagyon mellett. Az MFO termékek 2023. második negyedévében 15 százalékos darabszám alapú növekedését támogatta a kormányrendeletben rögzített tájékoztatási kötelezettség az MFO kalkulátor alkalmazásáról a jelzáloghitel szerződések mellé szükséges vagyonbiztosítás megkötése során.

Az online személyi hitelkihelyezések részesedésének alakulása minősítés szerint

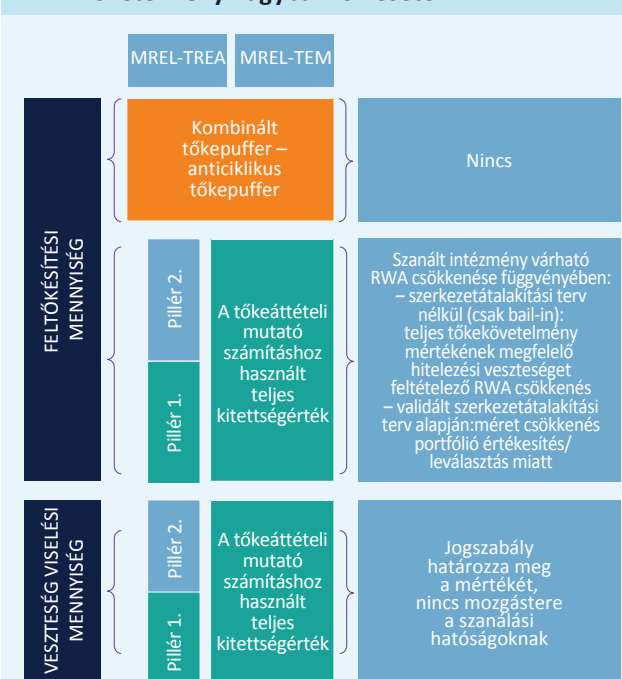
Megjegyzés: Volumen szerinti részesedés. Hitelintézési szektor. A 2023. évi adatok az első félévre vonatkoznak.

Forrás: MNB.

9. Az MNB szanalási tevékenysége

Az MNB az érintett intézmények MREL-követelményét a 2022-ben publikált aktuális alapelvek szerint frissítette. A hitelintézetek az előírt MREL-követelményeket 2023. január 1-i, kötelező alkalmazkodási időpontban teljesítették. Az MNB szoroson nyomon követi a 2024. január 1-i kötelező megfelelésre való felkészülést. Az érintett hitelintézetek folyamatosan növelik MREL-képes forrásaikat, azonban az idej, illetve még hátralévő forrásbevonások ára növekedett. Az anticiklikus tőkepufferráta 2023-as aktiválásának halasztása csökkentette a MREL-igényt, de az intézményeknek továbbra is 655 milliárd forint összegű alkalmazkodást kell végrehajtani 2024. január 1-jéig. Az MNB 2023-ban kezdeményezett az érintett intézményeknél egy adatszolgáltatási képesség fejlesztést, kiemelten a szanaláskori független értékelésekhez szükséges információk biztosítására.

44. ábra
MREL-követelmény nagybankok esetén

MREL TREA: a kockázatalapú, a teljes kockázati kitétség érték arányában meghatározott MREL-követelmény

MREL TEM: a teljes kitétség érték arányában meghatározott MREL-követelmény

Pillér 1: 1. pilléres tőkekövetelmény

Pillér 2: 2. pilléres tőkekövetelmény

Forrás: MNB.

9.1. A MREL-KÖVETELMÉNYEK AZ ÚJ SZABÁLYOZÁSNAK MEGFELELŐEN ÉS A LEGÚJABB BANKI ADATOK SZERINT FRISSÍTÉSRE KERÜLTEK

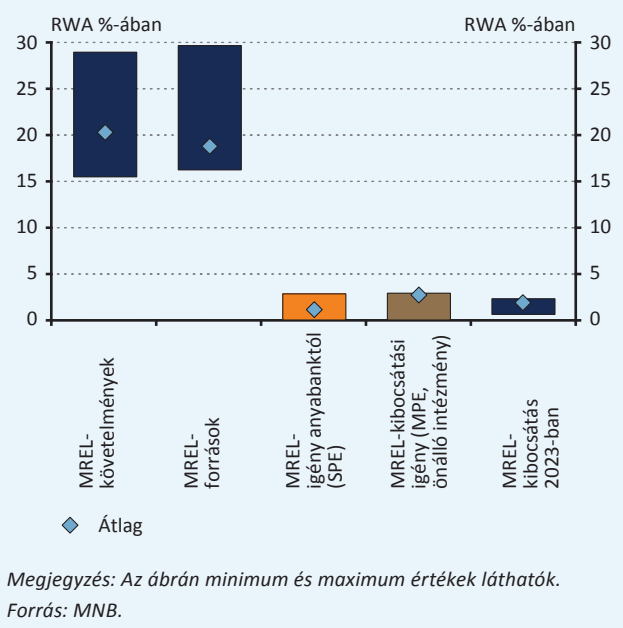
Az MNB, figyelembe véve az érintett bankok legfrissebb adatait, és a MREL-követelmények számításának alapelveinek változásait, azokat a szanalási tervezés keretében frissítette. Az alapelvek változtatását, mint előző jelentésünkben bemutattuk, a BRRD2 2020. decemberi hazai implementálása tette szükségessé. Az új szabályozás alapelvekbe való átültetése, és az azok alapján megállapított MREL-követelmény célszintek teljesítési kötelezettsége 2022-től lépett érvénybe. Az alapelvek átültetése során az MNB továbbra is kiemelten szem előtt tartja az egyenlő versenyfeltételek és a hazai intézmények nemzetközi versenyképességének biztosítását. (44. ábra)

Fontos tartalmi változás volt az alapelvekben, hogy a tőkepufferek teljesítése miatt tartott elsődleges alapvető tőke, az egyszerre több célra való felhasználás tilalma miatt, nem MREL-képes forrás. A MREL-követelmény számítása során a tőkepufferek kikerültek a kalkulációból, miközben azon elsődleges alapvető tőke (CET1), mely tőkepuffert fedez, nem része a MREL-képes forrásoknak. Ebből következően az anticiklikus tőkepufferráta 2023-as aktiválásának halasztása csökkenti a MREL-igényt, vagyis növeli a MREL-képes források állományát.

45. ábra
MREL-követelmények teljesítése

46. ábra
Nagybankok MREL-követelménye a TREA arányában és a szükséges alkalmazkodás mértéke szanalási stratégiától függően

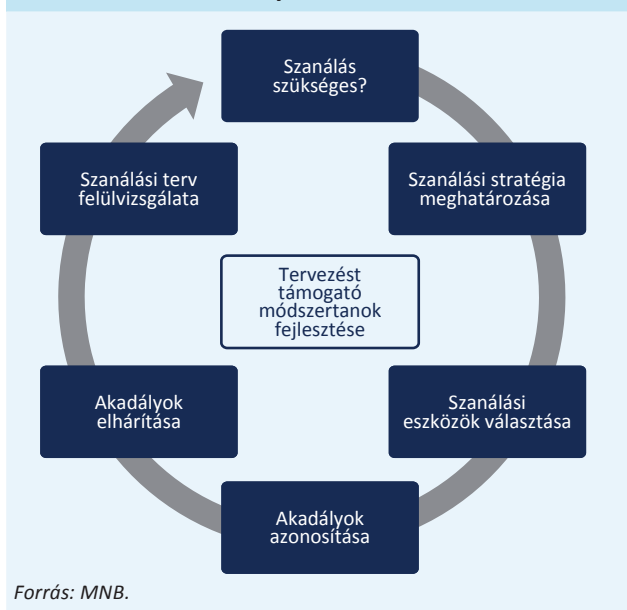
A szanalási tervezés során a MREL-követelményeknek alapvetően egy lineáris pálya mentén történő folyamatos alkalmazkodást követően 2024. január 1-től kell teljes mértékben megfelelniük az intézményeknek. Az új szabályozás alapján az MNB kötelezően teljesítendő közbenső célokat határozott meg, azok teljesítését az MNB szorososan nyomon követi (45. ábra).

9.2. A MREL-KÖVETELMÉNYEK TELJESÍTÉSÉT FOLYAMATOSAN ELLENŐRZI AZ MNB, A SZANÁLÁSI TERVEZÉST TÁMOGATÓ MÓDSZERTAN ÚJABB JELENTŐS FEJLESZTÉSE KEZDŐDÖTT EL 2023-BAN

Az érintett hitelintézetek a 2023. január 1-i, közbenső MREL-követelményeket teljesítették. Az MNB 2022-től negyedévente nyomon követi a hitelintézetek MREL-követelményeknek való megfelelését. Tapasztalataink szerint az érintett intézmények különböző tőke instrumentumok kibocsátásával (T1 tőke, szenior kötvények kibocsátása), MREL-képes, de nem tőke típusú kötvények kibocsátásával (nem elsőbbségi fedezetlen, senior non-preferred), illetve anyabanki forrásokkal alkalmazkodnak. Ezek közül a T1 tőke típusú források tekinthetők a legdrágább forrásnak, míg a nem elsőbbségi fedezetlen kötvények, illetve az anyabanki források a legolcsóbbak.

Az eddigi kibocsátások alapján az első félévig lezajlott alkalmazkodás, az MREL megfeleléshez szükséges források kibocsátása mintegy 105 milliárd forintos éves költséget okoz a bankoknak. A különféle kötvénykibocsátások ára 2021-hez képest érdemben emelkedett, ennek megfelelően az idej, még előttünk álló alkalmazkodási igény is várhatóan a 2022 előttihez képest egy magasabb hozamkörnyezetben, az elmúlt hónapok kibocsátásaihoz hasonló árazás mellett fog megvalósulni, azok összköltsége nagymértékben függ a kibocsátáskori piaci hozamoktól. Az érintett hitelintézetek folyamatosan növelik MREL-képes forrásait, azonban az idej, illetve még hátralévő forrásbevonások árazása körüli bizonytalanság növekedett. Az európai bankok kibocsátásainak felárát mutató iTraxx Europe Financials indexek alapján 2022 második negyedévéétől a hozamfelárak növekedtek, és volatilisabbá váltak. Bár 2023 második negyedévére a hozamok nagyjából visszatértek a 2022. eleji szintekre (szenior kötvények esetén 80 bázispont körüli hozamfelárak), a volatilitás továbbra is jelentős. A hazai bankok kibocsátásainál a hozamfelárak magasabbak, de hasonló tendenciát mutatnak. Mindezek mellett megnyugtató, hogy az alkalmazkodási igény ütemesen csökken, a bankok kibocsátásai folyamatosak (46. ábra). Az anticiklikus tőkepufferráta 2023-as aktiválásának halasztása csökkentette a MREL-igényt, de

47. ábra
A szanálási tervezés folyamata

az intézményeknek 2023 első negyedéves adatok alapján továbbra is 655 Mrd Ft MREL-képes forrást kellett kibocsátaniuk 2024. január 1-jéig.

A szanálási tervezés során a szanálhatóságot támogató módszertanok fejlesztése, és a szanálási akadályok azonosítása, illetve azok elhárítása kiemelt feladat. A szanálhatósági akadályok feltárását az MNB az éves szanálhatósági értékelése során folyamatosan elvégzi, az esetleg feltárt akadályok elhárítását az érintett hitelintézeteknek előírja (47. ábra).

A szanálhatóság egyik kiemelt dimenziója a szanálási tervezéshez, illetve egy esetleges szanáláshoz szükséges információk biztosítása. A szanálásról szóló döntések megalapozásához döntő fontosságú a szanáláskori független értékelésekhez szükséges információk biztosítása. Ezek megfelelő formában és tartalommal való előállítása érdekében az MNB 2023-ban kezdeményezett az érintett intézményeknél egy adatszolgáltatási képesség fejlesztést, mely arra irányul, hogy az intézmények megfelelő minőségben és időben képesek legyenek, kiemelten a szanáláskori független értékelésekhez szükséges információk biztosítására. 2023-ban az érintett intézményekkel egyedileg meghatározásra kerül a fenti feladatok megvalósításának ütemterve, azzal, hogy a fenti képességek kialakítása 2025 végéig mindegyik intézménynél megtörténik.

4. keretes írás

A nemzetközi bankváltások és az európai uniós banki válságkezelés fejlesztési irányai

Az év első negyedében az amerikai Silicon Valley Bank (SVB) és a svájci Credit Suisse AG (Credit Suisse) válságba kerülése Magyarországra nézve – köszönhetően a magyar bankrendszer szilárd alapjainak és stabil helyzetének is – közvetlen negatív hatásokkal nem járt. Mindkét esetben a jelentős betétkivonás is szerepet játszott a krízis kialakulásában. Az SVB betétállományát szanálás keretében egy hídbank vette át, amíg a Credit Suisse kritikus helyzete nem szanálási eljárásban, hanem kivételes kormányzati intézkedésekkel és jelentős jegybanki hitelkeret biztosításával került rendezésre. A veszteségviselés sorrendjének megállapítása (a kiegészítő alapvető tőkeelemek előbb viseltek veszteséget, mint az elsődleges alapvető tőkeelemek) miatt jelenleg is peres eljárások vannak folyamatban. A bankot végül a legnagyobb svájci bank, a UBS vásárolta meg. E bankváltások tapasztalatai egyértelműen azt mutatják, hogy a pénzügyi digitalizáció terén elért fejlődés és a közösségi média szerepének megerősödése együttesen azt eredményezték, hogy egy bankkal szembeni piaci bizalom megingása esetén a betétkiáramlás folyamata a korábban tapasztaltakhoz képest lényegesen felgyorsulhat.

Az Európai Bizottság (Bizottság) 2023. áprilisban, egy többéves egyeztetési folyamat eredményeként – függetlenül a közelmúltban bekövetkezett amerikai és svájci banki válságoktól – nyilvánosságra hozta a javaslatát az európai uniós válságkezelési és betétbiztosítási szabályozás felülvizsgálatára (Crisis Management and Deposit Insurance – CMDI). A javaslat alapján – többek között – kiszélesedne a betétbiztosító által nyújtott védelem többek között egyes közintézményekre, az önkormányzatokra, bizonyos egészségügyi és oktatási intézményekre. A jelenleg igen korlátozott alkalmazhatósági körhöz képest könnyebbé válna a betétbiztosító forrásainak szanálási célú felhasználása is, elsősorban a vagyonértékesítés és áthidaló intézmény (transzferstratégia) szanálási eszközként alkalmazása esetén. Emellett a szanálási alapok igénybevételének előfeltételül szolgáló tulajdonosi és hitelezői 8 százalékos teherviselésben a betétbiztosító is részt vehetne meghatározott feltételekkel. Az eddigiektől eltérően, a betétek 3 különböző, egymást követő hitelező osztályba sorolása helyett a felszámolási eljárásban követendő kielégítési (veszteségviselési) sorrendben minden betét egyetlen, különálló hitelezői osztályba sorolódna (Single-tier depositor preference), így nagyobb valószínűséggel teljesülne a jelenleg is hatályban lévő szigorú feltétel, miszerint a betétbiztosító csak akkor járulhat hozzá a szanálás finanszírozásához, ha a veszteségek a kártalanítási kötelezettsége alatt álló betétekre is hárulnának. Az ötlet azonban egy szanálás esetén azzal a következménnyel járhat, hogy sérül az „egyetlen hitelező sem járhat rosszabbul szanálás során, mint ahogy rendes fizetéseképtelenségi eljárásban járt volna”-elv, amelynek elkerülése érdekében további garanciákat kell a bevezetni.

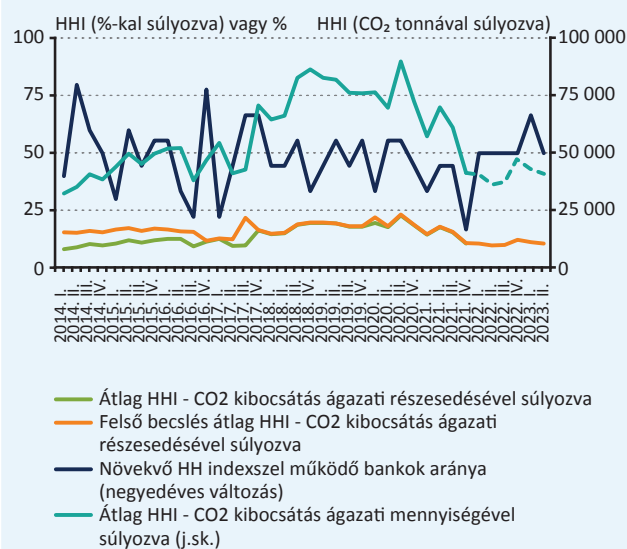
A betétbiztosítók egyes tagállamokban (Magyarországon erre nincs lehetőség) nemzeti opcióként a kártalanításon és a szanáláson kívül további preventív és alternatív intézkedésekkel is adhatnak finanszírozást (például betétállomány átruházásának támogatása), amelyek megalapozottságát alátámasztani célzó intézményi terveket a CMDI javaslat szerint a felügyeleti hatóság értékelné.

A CMDI felülvizsgálata döntően azokat a rendelkezéseket érinti, amelyek módosítását az MNB is már évek óta szükségesnek tart. A javaslatok irányát tekintve kedvező a betétes védelem kiterjesztése, a kártalanítási összesség alatti biztosított betéteken túl valamennyi betétesnek a veszteségviselésről való fokozottabb védelmét, a betétbiztosító és a szanálási alapok szanálási célú felhasználásának rugalmasabbá tételét, a szanálás megfelelő előkészítését támogató, a jogalkalmazás során felszínre került nehézségek kezelését célzó rendelkezések rögzítése. Az MNB a részletszabályok tekintetében ugyanakkor további szempontok megjelenítését, illetve mérlegelését tartja szükségesnek a minél jobb és a gyakorlatban eredményesen alkalmazható szabályok kidolgozása érdekében, különös tekintettel a betétek felszámolási eljárásban követendő kielégítési sorrendbe történő besorolására a fentiekben már jelzett kockázatok miatt. Emellett a preventív és alternatív betétbiztosítói intézkedések esetleges magyar meghonosítása is alapos hatásvizsgálatot igényel a magyarországi bankrendszer összetételére, tagjainak méretére és forrásszerkezetére is figyelemmel. Fontos kiemelni, hogy a CMDI végleges szövegváltozata még jelentős mértékben változhat. A tagállami átültetésre nyitva álló időre is figyelemmel a felülvizsgált rendelkezéseket várhatóan több év múlva kell majd csak alkalmazni.

10. Kiemelt téma: Az éghajlatváltozás potenciális pénzügyi rendszerkockázatai és kezelésük

Az MNB az éghajlatváltozás által potenciálisan felerősített pénzügyi kockázatok értékelését rendszerkockázati szempontból is fontos feladatnak tekinti. Ennek kapcsán többek között a vállalati hitelportfóliók magas széndioxid-kibocsátással működő iparágakkal szembeni kitétségét és a lakossági lakáscélú jelzáloghitel-kihelyezés fedezetek energetikai hatékonysága szerinti eloszlását is vizsgálja. A vállalati szegmensben 2019 óta a magas széndioxid-kibocsátású vállalatokkal szembeni kitétségek koncentrációja látható, míg a lakossági szegmensben a finanszírozott ingatlanok továbbra is kedvezőtlen energetikai jellemzői figyelhetők meg. A klímavédelmi célok elérését az MNB makroprudenciális eszközeivel is támogatja. Ezek közül az adóssághelyek zöld szempontú alkalmazására egyre több nemzetközi példa akad, aminek hazai lehetőségeit az MNB is vizsgálja.

48. ábra
A rendszerszinten jelentős bankok vállalati hitelportfóliójának széndioxid kibocsátással súlyozott koncentrációs mutatói (cwHHI)

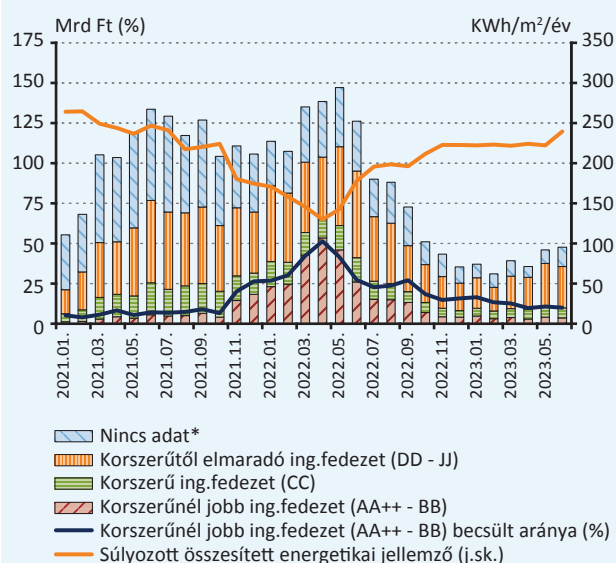
Megjegyzés: 2022-től az ábrán a szaggatott vonalak arra emlékeztetnek, hogy egyelőre nem érhetőek el friss ágazati széndioxid kibocsátási adatok, így ezeknél a 2021-re vonatkozó adatok kerültek felhasználásra a súlyozáshoz. Az egyedi banki cwHHI¹³ értékek bankenkénti teljes tőketartozással súlyozott átlaga szerepel az ábrán. A felső becslés vonala úgy adódik, hogy az ágazatba adathiány miatt be nem sorolható hitelügyletek legnagyobbjait a legmagasabb kibocsátású ágazatokhoz rendeljük, fenntartva a magasabb ágazati szinten az adott időszakban és az alacsonyabb ágazati szinten historikusan megfigyelt arányokat, hogy egy magasan koncentrált portfóliót kapjunk.¹⁴

Forrás: MNB, Eurostat.

10.1. AZ MNB FOKOZOTTAN MONITOROZZA AZ ÉGHAJLATVÁLTOZÁS PÉNZÜGYI RENDSZERKOCKÁZATAINAK ALAKULÁSÁT

Az elmúlt években a legnagyobb vállalati hitelportfóliókban a magas széndioxid kibocsátással működő iparágakkal szembeni kitétségek koncentrátságának korábbi növekedése megállt, a változás iránya megfordult. Az éghajlatváltozással kapcsolatos potenciális rendszerkockázatok egyik gyakran vizsgált típusa a vállalati hitelportfóliók koncentrált kitétsége az átállási kockázatokkal szemben. Ez egyrészt fakadhat a széndioxid-kibocsátás jelentős részéért felelős nagyvállalatokkal szembeni nagy kockázati kitétségekből, másrészt a magas széndioxid kibocsátással működő ágazatokkal szemben koncentrált kitétségekből. Az előbbi elemzését a [2022-es Makroprudenciális jelentés](#) megkezdte, az utóbbi kockázatok megragadásának egyik eszköze a hitelportfóliók koncentrátságát és az átállási kockázatokat mérő mutatók kombinálása lehet. A széndioxid kibocsátással súlyozott Herfindahl-Hirschman index (carbon-weighted, avagy cwHHI) az egyik erre javasolt mutató, ami a kezdeti elemzések szerint kapcsolatot teremthet a koncentrációs kockázatok mérésére és az átállási kockázatokból fakadó várható veszteségek között ([ECB, 2022](#)). Ennek segítségével elsősorban a koncentráció változásának iránya jellemezhető. A hazai rendszerszinten jelentős bankok vállalati portfólióin számított átlagos cwHHI 2018-ig tartó növekedése megállt és csökkenő irányba mutat (48. ábra). Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy az adatok elérhetősége korlátozott, a széndioxid kibocsátás csak ágazati szinten és több éves késéssel érhető el, és a hitelfelvevők gazdasági

49. ábra
Az új lakáshitel-kihelyezés eloszlása a finanszírozott lakóingatlanok energetikai besorolása szerint

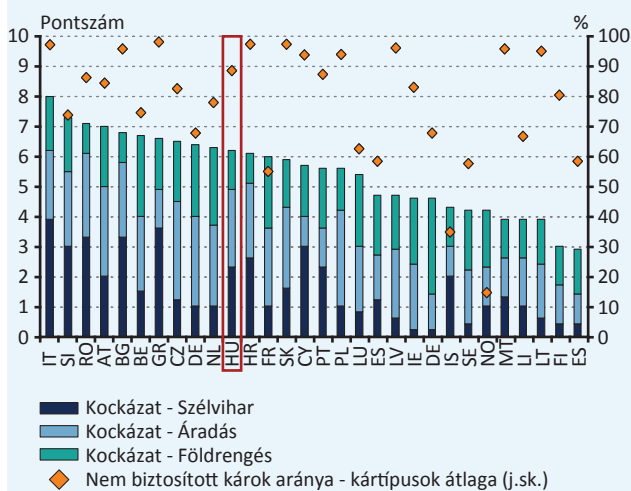
Megjegyzés: A energetikai besorolás eloszlását a jegybanki hitelregiszter (HITREG) és az ingatlantranzakciós (ING) adatszolgáltatások alapján becsültük. *A nem elérhető adatokat az energetikai tanúsítvány beszerzésére vonatkozó kivételszabályok, valamint adatminőségi okok magyarázhatják.

Forrás: MNB

tevékenységének ágazati besorolása sem azonosítható teljeskörűen.

A hazai lakáshitel-kihelyezésen belül a korszerű energetikai besorolással bíró ingatlanok súlya továbbra is alacsony. A lakossági hiteleken belül a lakáshitelek kapcsolódnak legközvetlenebbül a klímakockázatok alakulásához, így ezek figyelemmel követése kiemelten fontos. Az MNB monitoringrendszerének fejlesztése eredményeként 2023-ra a lakáshitel-kihelyezések túlnyomó része esetén már rendelkezésre állnak az adott időszaki hitelkibocsátással finanszírozott ingatlanok energetikai teljesítményére vonatkozó adatok. Ez alapján megállapítható, hogy a hazai lakáshitel-kihelyezések egyelőre csak korlátozottan, 2023. júniusban mintegy 10 százalékban finanszíroztak korszerűnél jobb (> BB) energetikai jellemzőkkel bíró ingatlanokat (49. ábra), amiben korábban csak a Zöld Otthon Program hitelkihelyezései okoztak átmeneti javulást. A finanszírozott lakóingatlanok szerződéses összeggel súlyozott átlagos energetikai jellemzője a 2021. évi értékekhez hasonlóan 2023. júliusban is 250 kWh/m²/év körül alakult, ami FF átlagos energetikai besorolásnak felelhet meg. Előretekintve ezért a zöld lakáshitel-kihelyezések támogatásának kiemelt szerepe lehet a hazai lakóingatlanok energetikai megújításának támogatásában.

50. ábra
Természeti katasztrófa kockázatok mértéke és a nem biztosított károk aránya

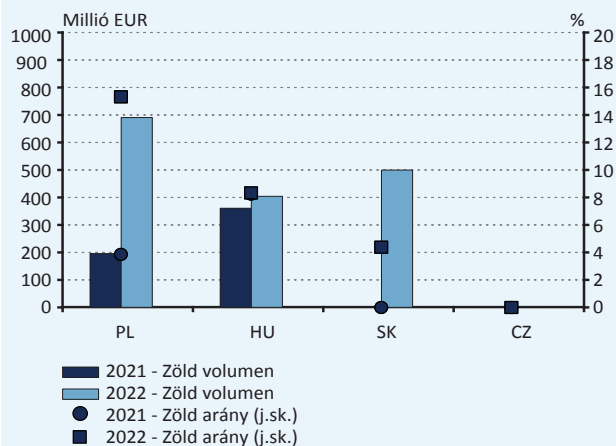

Megjegyzés: A kockázati pontszámokat az EIOPA módszertana a GDP arányos modellezett veszteség mértékéhez rendeli hozzá, a pontszám kockázati típusonként 1 értékig alacsony, 2-ig közepes, 3-ig magas és felette nagyon magas kockázatot jelent, részletekről lásd EIOPA Technical Description (2022).

Forrás: EIOPA

Európa-szerte, így a hazai pénzügyi rendszerre nézve is, növelhetik az éghajlatváltozáshoz kapcsolódó rendszerkockázatokat a természeti katasztrófák okozta károk biztosításának keresleti és kínálati korlátai. Az éghajlatváltozással kapcsolatos természeti katasztrófák kockázatának várható emelkedésével és a már megfigyelhető súlyos iparági következményeivel egyre növekszik annak a jelentősége, hogy felmérésre kerüljön, mennyiben képes támogatni a széles körben elérhető biztosítás a kockázatmegosztást és ezzel együtt a tapasztalati vizsgálatokkal kimutatható gyorsabb gazdasági helyreállást (ECB-EIOPA, 2023). Rendszerkockázati nézőpontból a hatékony kockázatmegosztás mérsékelheti a fizikai kockázatok bekövetkeztével járó hitelfedezeti-eszközök értékcsökkenését és termelési láncok zavarait, amely a hitelező és befektető intézmények széles körét érintheti. Az uniós összehasonlításához sztenderdizált mutatókészlet¹⁵ vegyes képet fest a hazai biztosítási kockázatokról és penetrációról. A kockázatok mérsékelt voltára utal, hogy a modellezett veszteségek a közepes vagy alacsony tartományba esnek a (50. ábra) és a hazai biztosítók által az ábrán is szereplő kockázati kategóriákban biztosított kitételek értékének aránya a becsült hazai nem pénzügyi vagyonhoz képest körülbelül 57 százalékára tehető. Ugyanakkor historikusan kiemelkedően magas a ténylegesen bekövetkező károk biztosítással nem fedezett részaránya, különösen az áradásokhoz kapcsolódó káreseményeknél. Az éghajlatváltozáshoz kapcsolódó fizikai kockázatok felerősödésével szemben az

51. ábra
Zöld fedezett kötvények állománya a V4 országokban

Forrás: MNB, EMF

3. táblázat
Az MFL forgalmazó intézmények körében elérhető lakáshitel-konstrukciók (2023.08.31-i állapot)

Forgalmazó intézmény	MFL	Nem MFL Zöld	Zöld MFL
ERSTE Bank	✓	✗	✓
K&H Bank	✓	✓	✗
MBH Bank	✓	✓	✓
OTP Bank	✓*	✓	✗
Raiffeisen Bank**	✓	✓	✗
CIB Bank	✓	✓	✓
UniCredit Bank	✓	✗	✗

Megjegyzés: Sötétzölddel jelöltük a zöld kamatkedvezményt biztosító bankokat. *Az OTP Bank csak állami támogatott MFL konstrukciókat forgalmaz. **A Raiffeisen Bank lakáshitel-konstrukciótól függetlenül zöld kamatkedvezményt biztosít az energetikailag hatékony ingatlanok vásárlása esetén.

Forrás: MNB gyűjtés

uniós felügyeleti hatóságok több koncepcionális javaslattal is előálltak, úgy mint a kínálati oldalon az adaptációt ösztönző biztosítási termékek, a viszontbiztosítók számára a tőkepiacok hatékonyabb elérése és tagállami és uniós fiskális források bevonása a biztosítási rendszerbe (ECB-EIOPA, 2023).

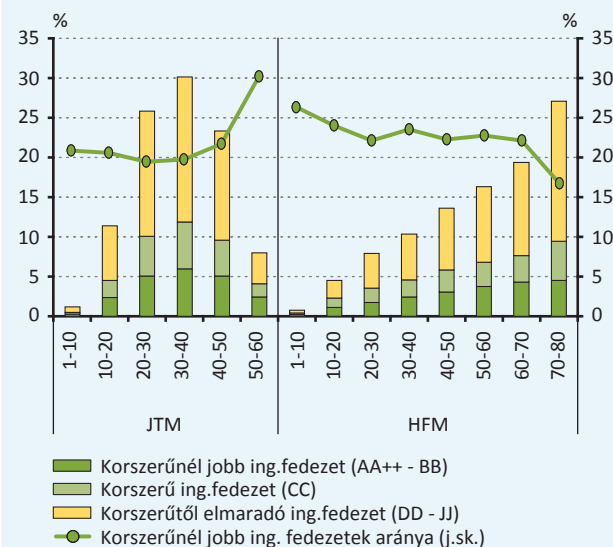
10.2. AZ MNB MAKROPRUDENCIÁLIS INTÉZKEDÉSEKKEL IS TÁMOGATJA A KLÍMAVÉDELMI CÉLOK ELÉRÉSÉT

Az MNB makroprudenciális politikájában elsőként a hazai zöld jelzáloglevél-kibocsátások ösztönzésében jelentek meg a környezeti fenntarthatóság szempontjai. A zöld jelzáloglevelek piacának beindítása a zöld szempontok mellett pénzügyi stabilitási célokat is támogat. Egyrészt hozzájárulhat a zöld jelzáloglevelek fedezeteként szolgáló zöld jelzáloghitel-kihelyezések növekedéséhez, ami a potenciálisan alacsonyabb hitelkockázat miatt pénzügyi stabilitási szempontból is előnyös. Másrészt a zöld jelzáloglevelek a bankok stabil finanszírozása szempontjából fontos hazai jelzáloglevél-piac fejlődéséhez is hozzájárulnak, például egy új és szélesebb befektetői kör vonzásával. 2023. júniusra minden hazai jelzálogbank bocsátott már ki zöld jelzáloglevelet, aminek eredményeként a hazai zöld jelzáloglevél-állomány 2023. júniusra már közel 200 milliárd forintot ért el és a teljes fennálló jelzáloglevél-állomány közel 10 százalékát tette ki. 2022 végén a hazai zöld állomány aránya a V4 országok között a 2. legnagyobb értéket érte el (51. ábra).

2023 április 1-jétől az Minősített Fogyasztóbarát Lakáshitel keretrendszer zöld szempontú bővítése is támogatja a hazai zöld jelzáloghitelvezést és a hazai ingatlanállomány megújulását. A keretrendszerben meghatározott zöld hitelcélok finanszírozása esetén a hitelnyújtók nem számíthatnak fel folyósítási díjat, kötelezően elengedik egy hiteles energetikai tanúsítvány díját és ezen felül zöld kamatkedvezményt is adhatnak. Az MFL zöld hitelkonstrukciói mára több nagybank kínálatában megjelentek (3. táblázat). Ezzel a minősítési keretrendszer is támogathatja a hazai lakásállomány energetikai megújulásának ösztönzését.

Az előbbieken túl a hazai makroprudenciális eszköztárból az adóssághék szabályok klímakockázatok szerinti differenciálásához áll rendelkezésre a legtöbb szükséges előfeltétel. Egyfelől az új hitelkihelyezések által finanszírozott ingatlanok energetikai hatékonysága tekintetében jelentős szórás figyelhető meg. Az adóssághék előírások közül a HFM-limitek közelében, vagyis a hitelfelvételhez szükséges önerő kapcsán kifizítettnek tekinthető hitelfelvevőknek nyújtott hitelekben belül érdemben magasabb az alacsony energetikai hatékonyságú ingatlanok aránya (52. ábra). Ez arra utalhat, hogy az elégtelen önerővel bíró adósok számára az általában drágább, magasabb energiahatékonyságú ingatlanok

52. ábra
A lakossági ingatlantranzakciókat finanszírozó hitelügyletek JTM és HFM értékeinek eloszlása a fedezeti ingatlanok energiahatékonysága szerint (2021 Q1 – 2023 Q2)

Megjegyzés: Becslés HITREG adatok alapján.

Forrás: MNB

4. táblázat
Szabályozási példák az adóssághék-előírások energiahatékonyság szerinti differenciálására (2023. május)

SK	Energiahatékonyságot javító fogyasztási hiteleknel: • A 60%-os DSTI limitet elérő havi törlesztőrészletet még legfeljebb 50 EUR összeggel növelhető. • Magasabb futamidő korlát: 8 helyett 10 év.
NL	• A hitelösszeg meghatározott része figyelmen kívül hagyható az adós jövedelmi kifizettségének vizsgálatakor. • Magasabb LTV limitek alkalmazása: 100 százalék helyett 106 százalék
FR	• Meghatározott hitelcélokra magasabb futamidő limit alkalmazása: 25 helyett 27 év. • Energetikai hatékonyságot javító felújításhoz kapcsolódó adókedvezmény igénybevétele esetén, a DSTI limit számításnál a megtakarítás jövedelemként figyelembe vehető.
PT	• Meghatározott hitelcélokra magasabb futamidő limit alkalmazása: 7 helyett 10 év.
LT	• A lakóépületek felújítását célzó kormányzati támogatásokat kiegészítő hitelek, mentesülnek az adóssághék szabályok alkalmazása alól.
EE	• Állami garanciavállalás az energetikailag korszerű ingatlanok finanszírozására, amelyekre magasabb, 85 helyett 90 százalékos LTV limit alkalmazható.

Megjegyzés: MNB, ESRB

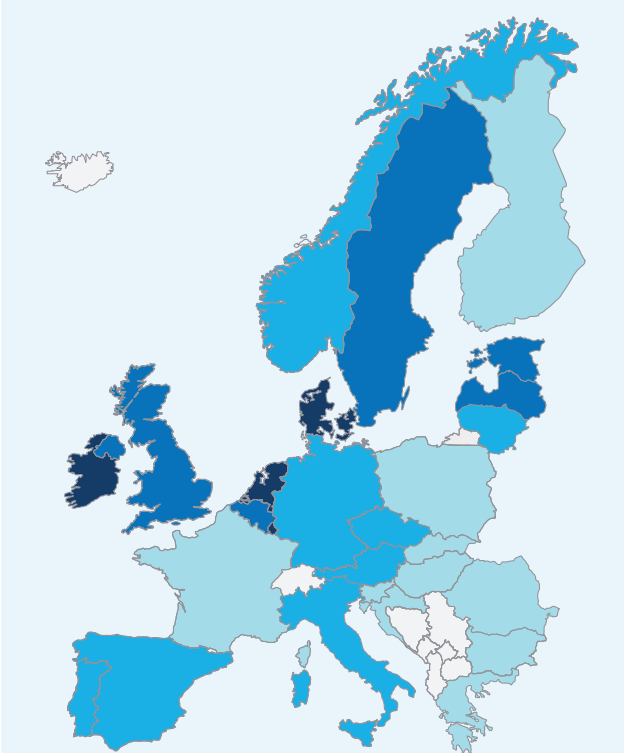
kevésbé elérhető a nagyobb megtakarítással rendelkező hitelfelvevőkhöz képest. Másrészt már rendelkezésre állnak az első hazai vizsgálatok a „zöld hipotézisről”, amely szerint az energiahatékony ingatlanfedezetű hiteleknek alacsonyabb a nemteljesítési kockázata és a nemteljesítéskori veszteségrátája a rosszabb energiahatékonyságú ingatlanon fedezett hitelekénél¹⁶. Harmadrészt az adóssághék előírások energetikai hatékonyság szerinti differenciálására is egyre több nemzetközi példa is látható (4. táblázat). Mindezek alapján tehát a jövőben indokolt az energetikailag differenciált adóssághék előírások alkalmazási lehetőségeinek áttekintése.

A greenwashing (zöldrefestés) piaci rendszerkockázatot erősíthet fel és akadályozhatja a prudenciális célok elérését. A pénzügyi rendszert illetően a „zöldrefestés” arra utal, amikor tisztességtelen versenyelőnyhöz lehet jutni egy pénzügyi termék, befektetőknek kínált vállalat, gazdasági tevékenység környezetbarátként való hirdetésével, miközben a kitűzött célok érdemi valószínűség mellett nem teljesülnek. Ez egyrészt felerősítheti a reputációs kockázatot, megrendítheti a fenntarthatóknak tekintett pénzügyi termékekbe és az ESG piacokba vetett bizalmat, amely akár tömeges tőke kivonáshoz és eszköz eladásokhoz is vezethet az érintett vállalatoknál vagy iparágaknál. Továbbá jelentős jogi kockázat és kapcsolódó költség származhat abból mind a hitelfelvevő nagyvállalatoknál, mind a hitelezőknél a potenciális perköltségek és kártérítési kötelezettségek miatt. Másrészt akadályozhatja az éghajlatváltozáshoz kapcsolódó kockázatokat mérsékelni célzó szabályozások érvényesülését és a pénzügyi rendszer zöld átállását. A zöldrefestés kockázatainak mérsékléséhez szükséges egy stabil és robusztus monitoring-keretrendszer kialakítása, amely magában foglalja egyrészt a nemzetközi értelmezési keret és fogalomkészlet közelítését, másrészt az adathiány csökkentését, harmadrészt pedig a közzétételek minőségének javítását.

11. Kiemelt téma: Árnyékbanki rendszerkockázatok és kezelési lehetőségeik

Az elmúlt évtizedben a globális árnyékbankrendszer pénzügyi eszközállománya és a hitelintézeti szektorhoz viszonyított relatív mérete is jelentősen nőtt. Ebben az általános pénzügyi mélyülésen kívül a szabályozói változások és a technológia fejlődés adta lehetőségek kihasználása is szerepet játszott. A nembanki és azon belül az árnyékbankinak tekinthető kockázatok jelenléte a hazai pénzügyi rendszerben jóval korlátozottabb, mint az elmélyült tőkepiacokkal és a kiterjedt nem banki pénzügyi közvetítéssel működő fejlett pénzügyi piacokon. A hazai bankok összekapcsoltsága a nem banki pénzügyi alszektorokkal és az ebből fakadó fertőzési kockázatok szintje alacsony.

53. ábra
Az árnyékbanki intézmények eszközeinek aránya a monetáris pénzügyi intézményekéhez (kivéve jegybank) viszonyítva, 2023 Q1

Megjegyzés: Az árnyékbanki alszektorok köre az ESA statisztikai besorolások alapján: befektetési alapok, egyéb pénzügyi közvetítők, pénzügyi kiegészítő tevékenységet végző vállalatok, zártkörű pénzügyi intézmények. Az Egyesült Királyság esetén csak 2021. évi adatok érhetőek el, Norvégiára vonatkozóan pedig csak 2022. évi adatok. A hazai arányszámba a zártkörű pénzügyi intézmények alszektorát nem számoltuk bele, mivel nem állnak számottevő kapcsolatban a pénzügyi rendszerrel, jellemzően vagyionkezelési (holding) vagy csoportfinanszírozó tevékenységet végeznek.

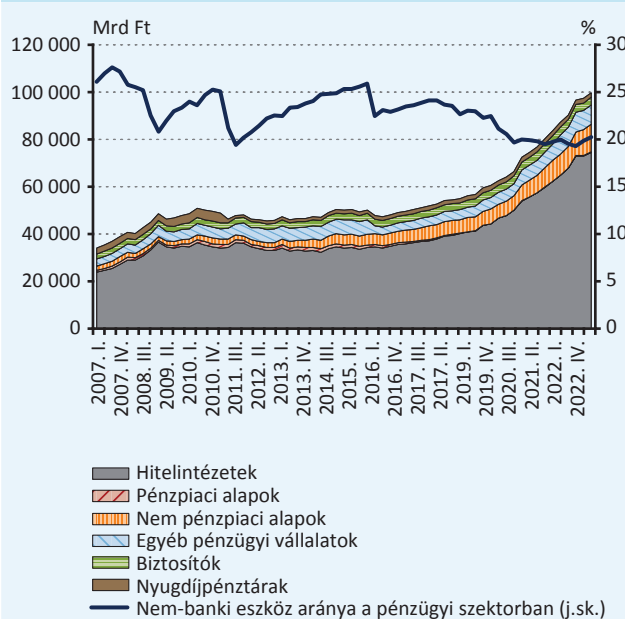
Forrás: EKB

11.1. AZ ÁRNYÉKBANKRENDSZER NEMZETKÖZI NÖVEKEDÉSE

Az elmúlt évtizedben világszerte érdemben nőtt a nem banki pénzügyi intézmények pénzügyi rendszerben betöltött szerepe. Tíz év alatt 2021 végére a nem banki szektor eszközeinek részesedése a globális privát pénzügyi rendszerben mintegy 7 százalékponttal, 57 százalék közelébe emelkedett. Míg a globális növekedésben a legnagyobb szerepet a kínai pénzügyi rendszer gyors bővülése játszotta, az Eurózában is ütemesen, 14 százalékponttal növekedett a nem banki pénzügyi szektor részesedése ugyanazon időszakon. A nem banki pénzügyi szektor egy része továbbra is a bankihoz hasonló hiteljellegű finanszírozást vagy hitelkockázat-transzfert megvalósító, bankihoz képest gyakran lazábban, de legalábbis eltérően szabályozott ún. árnyékbanki tevékenységekhez sorolható. Az árnyékbanki tevékenységekben leginkább érintett alszektorok (pénz- és tőkepiaci befektetési alapok, egyéb pénzügyi közvetítők, pénzügyi kiegészítő tevékenységet végző vállalatok, zártkörű pénzügyi intézmények) 46 százalékos részesedést értek el 2023 első negyedévére a teljes pénzügyi rendszerhez képest, bár arányuk a banki közvetítéshez viszonyítva továbbra is jelentősen eltér a magországok és a később csatlakozó tagállamok között (53. ábra).

A fejlett gazdaságokban az alacsony kamatkörnyezetet követő monetáris szigorítás az árnyékbanki rendszerkockázatokat is felerősíti. Az árnyékbanki és egyéb nem banki pénzügyi alszektorok szoros pénzügyi kapcsolatban állnak egymással és a bankrendszerrel is: egyrészt közvetlenül finanszírozzák egymás tevékenységét, másrészt a kevésbé diverzifikált egyedi intézményi portfólióik értékelése erősen összefüggő lehet. A nemzetközi kockázatelemzések alapján (IMF, 2023; ESRB, 2023) a fejlett gazdaságokban a közelmúlt tartósan alacsony kamatszintjének időszakában jelentősen emelkedett a tőkeáttételi kockázat. Az érintett intézmények

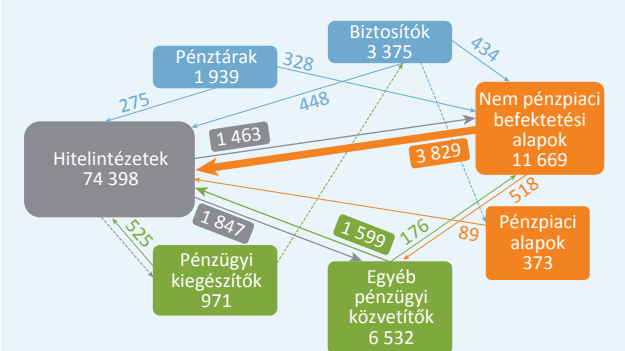
54. ábra
A hazai pénzügyi rendszer eszközállománya
alszektorok szerint

Megjegyzés: az alszektorok között nem szerepelnek a zártkörű pénzügyi közvetítők.

Forrás: MNB

55. ábra
Hazai pénzügyi alszektorok követelése és
kötelezettségei egymással szemben (Mrd Ft, 2023 Q1)

Megjegyzés: A mértékegység milliárd forint, a dobozokban szereplő számok az alszektor teljes eszközértékét, a nyilakra írt számok kapcsolat értékét jelölik, a nyilakra a finanszírozó felől mutatnak a finanszírozott alszektor felé. A szaggatott nyilak azok a pénzügyi kapcsolatokat jelölik, amelyek 100 milliárd forintnál alacsonyabb értékűek, de a kapcsolatban álló alszektorok legalább egyikének a méretének 1 százalékát elérik. A bankcsoport-hoz tartozó nem banki leányvállalatok, alapok elkülönítve az alszektorukba kerültek kimutatásra.

Forrás: MNB

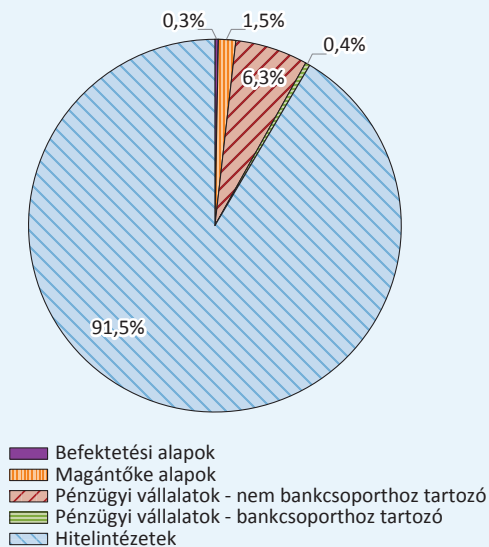
likviditási kockázata is jelentős, amire a pénzügyi alapok koronavírus-járvány alatti visszaváltási sokkja vagy a 2022 szeptemberi brit állampapír-piaci turbulenciák okozta eszközárésés szolgáltatók jó példát. A nem banki pénzügyi rendszer rendszerkockázataira, a sérülékenységek kezelésére és az ellenállóképesség növelésére az [ESRB 2022. szeptemberi általános kockázati figyelmeztetése](#)¹⁷ is felhívta a figyelmet.

11.2 A POTENCIÁLIS HAZAI ÁRNYÉKBANKI KOCKÁZATOK

A hazai pénzügyi szektor rendszerszintű jellemzője a banki közvetítés túlsúlya és a mérsékelt összekapcsoltság a banki és nem banki pénzügyi alszektorok között. 2023 első negyedévében a hazai pénzügyi rendszernek mindössze 20 százalékát adja a nem banki pénzügyi szektor (54. ábra). A legnagyobb alszektorok a nem pénzpiaci befektetési alapok és az egyéb pénzügyi vállalatok. Az alszektorok a hitelezéssel és egymással is mérsékelt közvetlen finanszírozási kapcsolatban állnak (55. ábra). A befektetési alapok és egyéb pénzügyi intézmények összesen a banki finanszírozás 4,4 százalékát adták, míg maguk jelentősebb, 7,3 százalékos súllyal bírnak a banki finanszírozásban¹⁸ 2023 első negyedévének végén. A nem banki alszektorok között főként a biztosítók és pénztárak használják fel az alapok befektetési szolgáltatásait; ezek a befektetések az előbbieknél eszközállományának rendre 12,9, illetve 16,9 százaléka ugyanazon időpontban. A nem banki alszektorok közül a befektetési alapok a leginkább kitétek a külföldi pénz- és tőkepiacokkal szemben, amelyek a befektetések kockázataitól függően a nemzetközi pénzügyi fertőzések forrásai lehetnek. A nem pénzpiaci alapok eszközeinek több mint egyötödét adják a külföldi kitétségek, ami a pénzpiaci alapoknál még magasabb. A kockázatot azonban jelentősen csökkentheti a külföldi kitétségek egy részét képező alapok hazai befektetése és a pénzpiaci alszektorok rendszerszinten alacsony állománya. A hazai biztosítók közül többnek az anyavállalati csoportjában hitelezési leányvállalatok is működnek, amellyel a csoport közvetlen kitétséget vállal a hitelpiacok felé, de ezek az uniós prudenciális szabályok szerinti kiterjedt bankfelügyelet alatt állnak.

A hazai árnyékbanki jellegű hitelezési tevékenységek rendszerkockázata korlátozott. A reálgazdaságot, elsősorban a vállalati szektort leginkább az erre specializálódott pénzügyi vállalkozások (főként lízing cégek) hitelezik a nem banki pénzügyi intézmények közül (56. ábra). A nem bankcsoport-hoz tartozó pénzügyi vállalkozások adták az árnyékbanki jellegű hitelnyújtás közel 75 százalékát, mérlegfőösszegük a 2022-t megelőző öt évben ütemesen, 71 százalékkal 1771 milliárd forintra növekedett. Hitelportfóliójuk mintegy 730 milliárd forintnyi vállalati és 160 milliárd forintnyi háztartási hitelből állt 2022. év végén. A reálgazdaság árnyékbanki

56. ábra
Hazai pénzügyi rendszer által nyújtott hitelek állománya 2022-ben

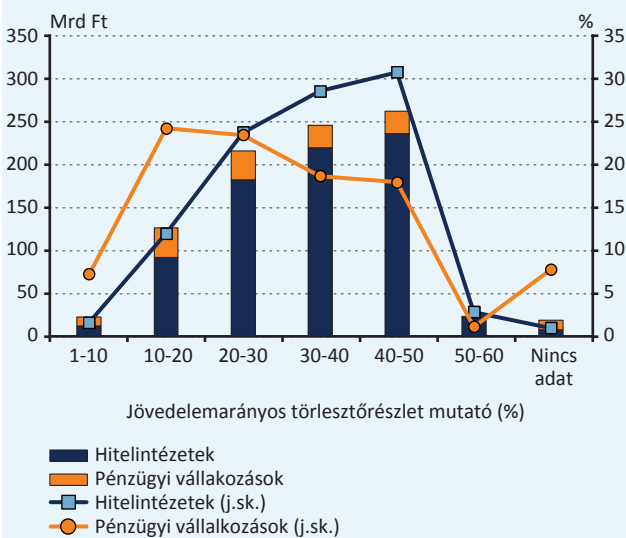

Forrás: MNB

hitelezői között számba vehetőek még a magántőke és kockázati tőkealapok, ezeknél 2023 második negyedévében mintegy 467 milliárd forint a nyújtott hitelkövetelések tőkeértéke, ami az összes tőkeelhelyezésük 35 százaléka. Az egyéb befektetési alapok által nyújtott hitelek összege 73 milliárd forint volt ugyanezen időpontban, ami a nettó eszközérték 1 százaléka alatt marad. A leginkább érintett pénzügyi vállalkozások esetén a vállalati hitelporfólió jó minőségét mutatja az 1 százalékos késedelmi ráta (2022. év vége), míg a háztartási hiteleknél az MNB adósságfék előírása biztosítja az alacsony kockázatokat (57. ábra).

A vállalati kötvények sem okoznak többletkockázatokat a nembanki közvetítőkön keresztül. Az érintett kötvények állománya 2715 milliárd forint 2022. év végén, és a megelőző három és fél évben gyorsan bővült a Növekedési Kötvényprogram (NKP) hatására, de a befektetési alapok hazai vállalati kötvényállománya mindössze 83 milliárd forint, a biztosítók befektetési portfóliójában pedig a vállalati kötvények összes eszközarányos részesedése 3,2 százalék, 97 milliárd forint.

57. ábra
A hitelintézetek és pénzügyi vállalatok személyi hitel és autólizing-kihelyezése JTM szerint

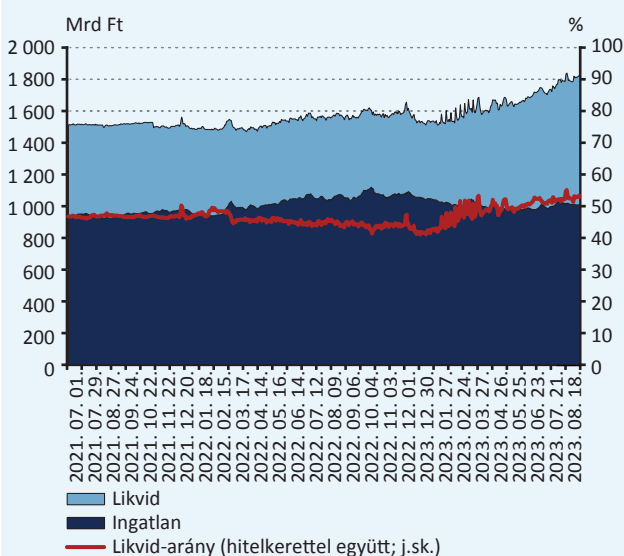
Megjegyzés: 2022. I. és 2023. II. negyedév között.

Forrás: MNB

A befektetési alapok likviditási kockázatait likvidesz-köz-pufferekik érdemben mérsékelik. 2022 egésze során a pénzpiaci és rövid kötvényalapokba kiemelkedően magas volt a nettó tőkebeáramlás, 1278 milliárd forint, az inflációs- és kamatkörnyezet hajtotta lakossági kereslet miatt. A növekedés ellenére a nyilvános alapok likvideszköz aránya 2022. decemberétől trendszerűen emelkedik, 2023-ra 50 százalék fölé (58. ábra). Ennek oka egyrészt, hogy a tőkebeáramlás részben likvid eszközökbe történt, másrészt az [MNB az ingatlanalapok likviditási helyzetét javító előírásokat fogalmazott meg](#). Ez alapján a 2019. május közepétől kibocsátott új ingatlanalapok, illetve a meglévő ingatlanalapok új sorozatai befektetési jegyeit legalább 180 naptári nap után lehet visszaváltani.

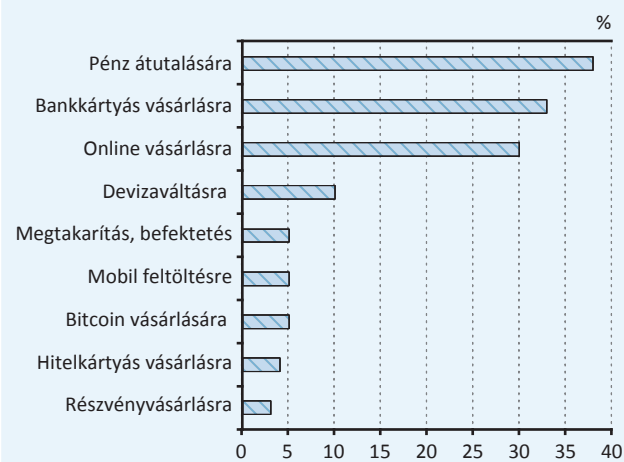
A potenciális jövőbeli kockázatok ellenére egyelőre mérsékelt az új pénzügyi közvetítési formáknak tulajdonítható rendszerszintű sérülékenység. A kockázatelemzések alapján az EU hagyományos pénzügyi rendszerei egyelőre nem kapcsolódtak szorosan a kriptó piacokhoz (ESRB, 2023a,b; [Bundesbank, 2023](#); [Bloomberg, 2022](#)), ahogy a hazai pénzügyi rendszer sem. A pénzforgalmi szolgáltatásokon túl elenyésző az egyéb banki szolgáltatásokat igénybe vevők száma (59. ábra). Továbbá az eddigi tapasztalatok szerint azok az innovatív pénzügyi szolgáltatók, amelyek kiterjedt banki szolgáltatásokat kívánnak nyújtani, jellemzően egy bizonyos méret elérése után szorosan szabályozott és felügyelt bankként folytatják működésüket.

58. ábra
Nyilvános ingatlanalapok befektetési, ingatlanok és likvid eszközök aránya

Forrás: MNB

59. ábra
Fintech szolgáltatók használata, kipróbálása

Forrás: Scale Research – Bankindex kutatás 2021

11.3 AZ ÁRNYÉKBANKI ÉS NEM BANKI TEVÉKENYSÉGEKET CÉLZÓ MAKROPRUDENCIÁLIS SZABÁLYOZÁS UNIÓS ERŐSÍTÉSE

Az árnyékbankokkal szembeni banki koncentrációs kockázatokat tőkearányos összesített és egyedi limitek korlátozzák. Ezeket az árnyékbanki koncentrációs kockázat vizsgálatára és kezelésére vonatkozó [EBA Iránymutatás](#) és az ezt átültető [MNB ajánlás](#) határozta meg. A limitek megállapítását a megfelelő kockázatkezelési folyamatokat alkalmazni képes bankok maguk végezhetik. A CRR revíziója nyomán az adatszolgáltatások is bővülnek a legnagyobb árnyékbanki kitétségek jelentésével.

A befektetési alapokat szabályozó uniós irányelvek felülvizsgálata újabb eszközöket biztosíthat a rendszerszintű problémák megelőzéséhez. Az UCITS és a AIFMD irányelvek már most is tartalmaznak rendszer-kockázatok kezelésére is alkalmas eszközöket, például az alapoknak megfelelő likviditásmenedzsment eljárásokat kell működtetni, rendszeres likviditási stresszteszteteket kell végrehajtaniuk és különféle tőkeáttételi korlátoknak kell megfelelniük. Számos tagállam az uniós mellett nemzeti jogszabályokat is alkalmaz alapok szabályozására. Az irányelvek most zajló felülvizsgálata során a Bizottság által javasolt [módosítások](#) a felhívulási kockázatot és visszaváltásokat korlátozó eszközöket széleskörben elérhetővé tennék. A hitelezést is folytató alapkezelők erősebb kockázatkezelési eljárásokkal, pénzügyi szervezetekkel szembeni diverzifikációs előírásokkal működhetnek majd, és kötelező lenne zárt végű struktúrát alkalmazni, ha jelentős hitelezést végez az alap.

A tervezett Szolvencia 2 felülvizsgálat a biztosítók szabályozásában is bővítené a makroprudenciális eszköztárat. Az árnyékbanki intézményeknél lényegesen mélyrehatóbban szabályozott biztosítókra ezidáig nevesítetten rendszer-kockázati szemléletű szabályok nem vonatkoztak. A felülvizsgálat olyan új feladatokat és eszközöket állapítana meg, mint a rendszerkockázatok kötelező vizsgálata a saját kockázat- és szolvenciaértékelés (ORSA) során, a likviditáskockázat-kezelési terv és likviditási kockázati indikátorok kidolgozása, a visszaváltási jog ideiglenes felfüggesztés kivételes körülmények között.

Végjegyzetek

- ¹ A CCyB ráta megállapításának módjáról a kapcsolódó módszertani tájékoztató nyújt bővebb tájékoztatást: <https://www.mnb.hu/letoltes/ccyb-modszertan-uj-hu-1.pdf>
- ² Lásd bővebben az EKB Macroprudential Bulletin cikkében: https://www.ecb.europa.eu/pub/financial-stability/macprudential-bulletin/html/ecb.mpbu202304_01~6eef01bb6a.en.html
- ³ Vezetői körlevél a hitelintézetek likviditási pufferére vonatkozó elvárásról, PÉNZÜGYI SZERVEZETEK FELÜGYELETÉÉRT ÉS FOGYASZTÓVÉDELMEÉRT FELELŐS ALELNÖK, 2023. augusztus 1. <https://www.mnb.hu/letoltes/vezetoi-korlevel-a-hitelintezetek-likviditasi-pufferere-vonatkozó-elvarasrol.pdf>
- ⁴ [ICAAP-ILAAP-BMA kézikönyv 2023. június](#)
- ⁵ A 2023. tavaszi amerikai és svájci banki csődesemények hátterét az MNB 2023. májusi Pénzügyi stabilitási jelentésének 1. keretes írása részletesen bemutatja.
- ⁶ <https://www.bis.org/fsi/fsibriefs19.pdf>
- ⁷ [Skilfully sailing through stormy waters \(europa.eu\)](#)
- ⁸ [Rising interest rates and implications for banking supervision \(bis.org\)](#)
- ⁹ Az azonosítási módszertanról és az egyéb rendszerszinten jelentős intézmények tőkepuffer rátáinak kalibrálásának módszertanáról az MNB Módszertani Tájékoztatója ad bővebb tájékoztatást: <https://www.mnb.hu/letoltes/modszertani-tajekoztato-hu-honlap.pdf>
- ¹⁰ Ahogy az MNB 2023. májusi Pénzügyi Stabilitási Jelentése megállapítja, a teljes kockázati kitétségték emelkedésének 84 százaléka a hitelkockázati kitétségtékekhez, ezen belül a vállalkozásokkal, illetve a központi kormányzatokkal és központi bankokkal szembeni kitétségtékhez volt köthető.
- ¹¹ <https://www.esrb.europa.eu/news/pr/date/2023/html/esrb.pr230125~f97abe5330.en.html>
- ¹² MNB Kereskedelmiingatlan-piaci jelentés, 2023. április <https://www.mnb.hu/letoltes/kereskedelmiingatlan-piaci-jelentes-2023-aprilis.pdf>
- ¹³ A széndioxid kibocsátással súlyozott Herfindahl-Hirschman index , ahol i index jelöli az adott bank vállalati portfóliójának hiteleit (tőketartozást) és az i hitellel finanszírozott vállalat tevékenységéhez tartozó j ágazat széndioxid kibocsátásának mérőszáma. Ez utóbbi súlyérték lehet az ágazat százalékos részesedése az összes iparág teljes széndioxid kibocsátásából vagy az ágazati kibocsátás tonnában kifejezett értéke. Utóbbi esetén a $cwHHI$ értékének nincs matematikai felső határa, ugyanakkor az ágazati széndioxid kibocsátások eloszlásának változása mellett a szintbeli különbségeket is reprezentálják.
- ¹⁴ Az ágazatba adathiány miatt be nem sorolható hiteleket úgy rendeljük ágazatokhoz, hogy rendre a hitelkitétségek magasabb széndioxid kibocsátással működő ágazathoz kerüljenek, és az adott intézmény 2016-tól vett átlagos ágazati kitétségeinek arányában, illetve a nemzetgazdasági ágak szerint a FINREP alapján elérhető eloszlást is figyelembe véve legyenek elosztva.
- ¹⁵ A mutatókészletet az Európai Biztosítás- és Foglalkoztatónyugdíj-hatóság ([EIOPA Dashboard on Insurance Protection Gap](#)) dolgozta ki a tagállami hatóságok közreműködésével.
- ¹⁶ Lásd [Hajnal és tsai \(2022\)](#), valamint [Ertl és tsai \(2021\)](#) vizsgálatait a családi házak energiahatékonyságának javulásával jelentkező árpremiumról. A jobb energiahatékonyságú ingatlanfedezettel bíró hitelek alacsonyabb nemteljesítési valószínűségére vonatkozó hazai vizsgálatról lásd az [MNB Zöld Pénzügyi Jelentés \(2022\)](#) 86-88. oldalait, nemzetközi kutatásokról lásd EEMI (2022) összefoglalóját.
- ¹⁷ https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/warnings/esrb.warning220929_on_vulnerabilities_union_financial_system~6ae5572939.en.pdf?f98c6d1e2b1431616a2c1af59ed405c4
- ¹⁸ A befektetési alapok az egyéb pénzügyi intézmények legnagyobb intézménytípusa, a hitelező pénzügyi vállalatok nem gyűjthetnek betétet, így a forrásbevonási lehetőségeik között jelentős szerepet játszanak a hazai és külföldi hitelintézetek.

Gróf Széchenyi István

(1791. szeptember 21. - 1860. április 8.)

Politikus, közíró, közgazdász, a Batthyány-kormány közlekedési minisztere, akit Kossuth Lajos a „legnagyobb magyarnak” nevezett. Apja Széchenyi Ferenc gróf, a Magyar Nemzeti Múzeum és Könyvtár alapítója, anyja Festetich Julianna, a Georgikont alapító Festetich György gróf leánya.

Széchenyi István máig érvényes üzeneteket hordozó eszméivel, közírói és politikai tevékenységével megvetette a modern Magyarország alapjait. A gróf a magyar politika egyik legkiemelkedőbb és legjelentősebb alakja, akinek nevéhez a magyar gazdaság, a közlekedés és a sport megreformálása fűződik. Számos közhasznú intézmény alapítója és névadója, beutazta Európát, megismerte az akkoriban a gazdasági és politikai fejlődés élén járó Angliát. Széchenyi István felismerte, hogy a felemelkedés érdekében Magyarországnak reformokra van szüksége és életcéljának tekintette az iparosodó, polgárosodó Magyarország alapjainak megvetését.

1830-ban megjelent „Hitel” című munkája Magyarország polgári átalakulásának, gazdasági-társadalmi programjának összefoglalása. Az írással Széchenyi gróf célja az volt, hogy rádöbentse a nemességet az ország társadalmi-gazdasági átalakításának fontosságára. Hasonlóan nagy jelentőségű műve a „Stádium” (1833), amelyben 12 pontba szedett javaslatba foglalta reformprogramjának sarokpontjait, köztük az önkéntes és kötelező örökváltságot; az ősiség eltörlését; a parasztság szabad birtoklási jogát; az ipar és kereskedelem szabadságát. Széchenyinek ebben a művében már megjelent a jogegyenlőség és a közteherviselés gondolata is.

Az 1848-as forradalom után Széchenyi István részt vállalt a Batthyány-kormány munkájában, miniszterként nagy energiával látott hozzá közlekedési programjának megvalósításához.

MAKROPRUDENCIÁLIS JELENTÉS

2023

Nyomda: Prospektus Kft.

8200 Veszprém, Tartu u. 6.

mnb.hu

©MAGYAR NEMZETI BANK

1013 BUDAPEST, KRISZTINA KRT. 55.